

Programmabegroting 2024-2027

Inhoud

Inleiding	2
Leeswijzer	5
A. Bestuur, dienstverlening en organisatie	6
B. Beheer en gebruik openbare ruimte	13
C. Sociaal Domein	17
D. Ruimtelijke ontwikkeling	26
E. Ontplooiing	34
F. Financieel gezond.....	39
Financieel Perspectief 2024-2027	43
Algemene dekkingsmiddelen en overhead.....	51
Paragraaf Lokale heffingen	60
Paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing	65
Paragraaf Onderhoud kapitaalgoederen	73
Paragraaf Financiering	80
Paragraaf Bedrijfsvoering	86
Paragraaf Verbonden partijen	93
Paragraaf Grondbeleid	113
Paragraaf Investeringsagenda Vijfheerenlanden.....	118
Bijlage 1 Investeringsplanning	127

Inleiding

Werken aan het goede leven

De Programmabegroting 2024-2027 is een verdere uitwerking van de door uw raad op 6 juli 2023 vastgestelde Kadernota 2024. In de Kadernota zijn de belangrijke (en omvangrijke) opgaven beschreven waar de gemeente Vijfheerenlanden mee wordt geconfronteerd. Dit betreft onder andere de verbetering van de financiële positie van gemeente Vijfheerenlanden, ombuiging van bestaande uitgaven en inkomsten om een structureel sluitende begroting op te kunnen stellen, de benodigde impuls in de gemeentelijke organisatie en de doorontwikkeling van de Investeringsagenda Vijfheerenlanden. De Kadernota heeft de contouren gegeven waarbinnen een gepast antwoord op de opgaven gegeven moet gaan worden.

Met de Kadernota 2024 is ook ingestemd met een investeringsimpuls in de gemeentelijke organisatie. Met die impuls zijn we in staat om de komende jaren de dienstverlening aan de inwoners en bedrijven in gemeente Vijfheerenlanden op het gewenste niveau te brengen en houden.

De bovenstaande opgaven zijn zeer divers van aard, maar hebben met elkaar gemeen dat ze een integrale benadering vragen, met een visie voor de (middel)lange termijn. Ze laten zich niet oplossen met een "korte klap". Het vraagt een zorgvuldige afweging om schaarse middelen zo in te zetten dat we er optimaal gebruik van kunnen maken. De druk op deze schaarse middelen is na de val van het kabinet alleen maar groter geworden, vooral omdat het de onzekerheid over het "klifjaar" 2026 (en uiteraard de verdere jaren) voor gemeenten langer dan verwacht in stand houdt.

Deze begroting staat in het teken van die zorgvuldigheid. We gaan door met de ingezette ontwikkelingen zoals bijvoorbeeld de verbetering van de dienstverlening aan inwoners en bedrijven. Of de realisatie van een vitale samenleving waar inwoners naar vermogen volwaardig mee kunnen doen in de samenleving, ongeacht leeftijd, geslacht, religie of cultuur. Maar waar inwoners ook een plek vinden om een woon carrière op te kunnen bouwen. Hiermee wordt een verdere stap gezet in de uitvoering van het coalitieakkoord.

Trends en ontwikkelingen

Zoals aangegeven bevinden we ons in een tijdsgewricht waarin onzekerheid over de (financiële) ondersteuning door het Rijk groot is. Dit legt veel druk op de uitvoering van de voorgenomen plannen. Daarnaast wegen andere economische ontwikkelingen zwaar door op de gemeentelijke begroting. We zien nog steeds een toenemende zorgvraag vanuit de samenleving; we verwachten daar toekomstig hogere uitgaven op bijvoorbeeld de WMO, waar we nu al rekening mee moeten houden. Dit betekent dat onze opdracht uit de Kadernota 2024 om via ombuigingen een sluitende meerjarenbegroting op te gaan stellen omvangrijker wordt.

Loon- en prijsontwikkelingen hebben ook grote effecten (gehad) op de kosten van investeringen. Zo zien we dat de inschattingen voor uitvoering van het Duurzaam Integraal Huisvestingsprogramma Onderwijs (DIHPO) nu de oorspronkelijke ramingen ruimschoots overstijgen. Dit noopt ons er toe om sneller dan gepland een actualisatie van het DIHPO op te stellen. Dit wordt dan onderdeel van de Kadernota 2025.

Proces van ombuigingen

Via de Kadernota 2024 hebben we ook afgesproken om de komende jaren invulling te gaan geven aan structurele ombuigingen, via de vastgestelde keuzeknoppen. Voor 2024

staat een ombuiging gepland van € 1,1 miljoen die we met incidentele keuzes in kunnen vullen. Dit zorgt dat we de gelegenheid creëren om richting 2025 samen met uw raad de ombuiging structureel concrete invulling te geven. Deze gezamenlijke operatie voorzien we voor het najaar van 2023 en het eerste halfjaar van 2024, zodat we de keuzes in de Kadernota 2025 kunnen verwerken. Zo kunnen we breed gedragen keuzes maken in dit vraagstuk. Mogelijk ontstaan er tussentijds ook meer duidelijkheid over het "klifjaar" waarmee we dan rekening kunnen houden. Hiermee zorgen we er voor dat er geen overhaaste besluiten genomen hoeven te worden met ongewenste resultaten.

De afgelopen tijd is benut om alle ombuigingsopties in kaart te brengen. Hier wordt in het programma Financieel gezond verder op ingegaan. Deze opties vormen de basis om in 2024 met uw raad de ombuigingen verder in te vullen.

Investeringsagenda Vijfheerenlanden

In de Kadernota is beschreven op welke wijze de Investeringsagenda Vijfheerenlanden bijdraagt aan de ontwikkeling van Vijfheerenlanden, onder het thema "Bouwen voor het goede leven". In deze begroting is een aparte paragraaf opgenomen waarin de eerste fase van uitvoering van de Investeringsagenda is uitgewerkt. Deze uitwerking laat zien hoe - op diverse wijzen - invulling wordt gegeven aan voorwaardescheppende investeringen en hoe ook de voorwaardescheppende investeringen bijdragen aan de kwaliteit van het goede leven.

Naast de aandacht voor deze Investeringsagenda blijft ook onze "reguliere" investeringsplanning zich ontwikkelen. Nieuwe beleidsplannen hebben geleid tot een aangepaste investeringsplanning ten aanzien van bijvoorbeeld begraafplaatsen of (buiten)sportaccommodaties. Ook hiervoor is een plek gevonden binnen deze begroting.

Zowel in de Investeringsagenda Vijfheerenlanden als in de reguliere investeringsplanning hebben we zo veel als nu mogelijk toekomstige ontwikkelingen in beeld gebracht en – indachtig de motie M3 (Investeer in onderwijs en sport) die uw raad bij de behandeling van de Kadernota 2024 heeft aangenomen – hebben we de geplande investeringen in onderwijs en sport expliciet in beeld gebracht in de investeringsplanning.

Ontwikkeling van de lokale lasten

De economische ontwikkelingen zetten niet alleen druk op de plannen en op de financiële positie van de gemeente. Iedereen wordt geraakt door het effect van stijgende prijzen en onzekerheid over economische vooruitzichten. Als lokale overheid willen we daarom terughoudend zijn in het verhogen van de lokale lasten. Daarom volstaan we in de begroting 2024 ten aanzien van de onroerende zaakbelasting met een aanpassing voor de inflatiecorrectie van 3,7%.

Ten aanzien van de afvalstoffenheffing hanteren we een 100% kostendekkend tarief als uitgangspunt. We zien dat de uitvoeringskosten van het ophalen en verwerken van de afvalstromen meerkosten met zich meebrengen, met name als gevolg van inflatie/prijsstijgingen. Om een kostendekkend tarief te blijven voeren, zijn de tarieven verhoogd met 6,5%.

Voor wat betreft de rioolheffing hanteren we als uitgangspunt eveneens een 100% kostendekkend tarief. Het tarief voor rioolheffing houden we op hetzelfde niveau als 2023, er vindt dus geen aanpassing plaats. Dit tarief ligt eigenlijk onder het benodigde niveau voor de beoogde mate van kostendekkendheid. Het verschil onttrekken we aan de voorziening rioolheffing. De voorziening is de afgelopen jaren in omvang toegenomen en laat de ruimte om daar een onttrekking aan te doen. Daarmee realiseren we alsnog een kostendekkend geheel. De hoogte van de voorziening wordt betrokken bij het opstellen van een nieuw op te stellen dekkingsplan van het gemeentelijk rioleringsplan.

Alles bij elkaar genomen laten de woonlasten (het totaal van de onroerende zaakbelasting, rioolheffing en afvalstoffenheffing) een gewogen gemiddelde stijging van ongeveer 3,5% zien. Dit gegeven gecombineerd met de kwijtscheldingsmogelijkheden zorgt dat we (de effecten van) een verhoging van de gemeentelijke belastingen tot een minimum kunnen beperken.

Leeswijzer

De programmabegroting is opgebouwd uit programma's en paragrafen. In de programma's staan de beleidsdoelen en concrete acties voor het komende begrotingsjaar. Daarbij is ieder programma voorzien van een overzicht van de daarmee gepaard gaande lasten en baten. De paragrafen gaan dieper in op specifieke onderwerpen die raakvlakken hebben met alle programma's.

De programma indeling is met ingang van de begroting 2023 door uw raad als volgt vastgesteld:

- A. Bestuur, dienstverlening en organisatie
- B. Beheer en gebruik openbare ruimte
- C. Sociaal domein
- D. Ruimtelijke ontwikkeling
- E. Ontplooiing
- F. Financieel gezond

Bij de behandeling van de begroting 2023 heeft uw raad door middel van een amendement het beleidsthema Onderwijs verplaatst van programma E naar programma C. Daarnaast is in een vervolgssessie met uw auditcommissie over de planning en controlcyclus begin 2023 besloten om vanaf de begroting 2024 het beleidsthema Veiligheid te verplaatsen van programma B naar programma A en het beleidsthema Economie van programma D naar programma F.

In vervolg op de doorontwikkeling van de P&C-cyclus zijn per programma kritische prestatie-indicatoren beschreven. Deze zijn nu opgenomen per programma. De komende jaren bepalen we – op basis van de eerste ervaringen met kritische prestatie-indicatoren – samen met de raad hoe we hier in de toekomst mee om willen gaan.

De hiervoor aangehaalde aanpassingen zijn verwerkt in deze programmabegroting. Met de aanpassing volgt ook een andere opbouw van de financiële tabellen per programma. Lasten en baten verschuiven van een programma naar het nieuwe programma, dit heeft geen gevolgen voor het saldo van de begroting als geheel. Het betekent wel dat aansluiting met tabellen uit de vorige begroting niet overal gemaakt kan worden.

De paragrafen bestaan uit de door het Besluit Begroting en Verantwoording voorgeschreven paragrafen:

- 1. Lokale heffingen
- 2. Weerstandsvermogen en risicobeheersing
- 3. Onderhoud kapitaalgoederen
- 4. Financiering
- 5. Bedrijfsvoering
- 6. Verbonden partijen
- 7. Grondbeleid

Deze paragrafen zijn aangevuld met een 8^e Vijfheerenlandse paragraaf, te weten de paragraaf Investeringsagenda Vijfheerenlanden. Deze toegevoegde paragraaf gaat verder in op de wijze waarop wij de komende jaren via gerichte investeringen invulling geven aan het begrip "Het goede leven in Vijfheerenlanden".

Tot slot is als bijlage de reguliere (vervangings)investeringsplanning voor de komende jaren bijgevoegd.

A. Bestuur, dienstverlening en organisatie

Wat willen we bereiken?

De inwoners centraal

Een leefomgeving die aansluit bij de behoefte van onze inwoners. We betrekken onze inwoners en ondernemers in een zo vroeg mogelijk stadium bij onze projecten en beleidsontwikkeling (inwonersparticipatie) en zetten daarbij in op goed verwachtingenmanagement en heldere communicatie. We respecteren de verschillen tussen alle dorpen en wijken. Maatwerk is in alle gevallen de standaard, waarbij we alle belangen mee wegen.

Onze inwoners worden gestimuleerd eigen initiatieven te ontplooiën in hun buurt of wijk en worden daarbij, als dat nodig is, gefaciliteerd door de gemeente (overheidsparticipatie).

Dienstverlening

In 2024 geven we uitvoering aan ons herijkte dienstverleningsconcept VHL – Volwaardig, Helder en Laagdrempelig - vanuit de bijhorende uitvoeringsagenda. Hiermee sluiten we nog beter aan bij de verwachtingen van onze inwoners en ondernemers en verbeteren we onze klantgerichte processen en dienstverlenende cultuur. We stellen een duidelijke ontwikkelagenda op waarmee we onze digitale dienstverlening structureren en verbeteren. We monitoren de tevredenheid over onze dienstverlening zodat we aansluiten op de behoefte van onze inwoners.

Communicatie

We zijn zichtbaar en benaderbaar voor onze inwoners. We communiceren helder en laagdrempelig over onze dienstverlening, onder meer via onze website. Onze gemeente is herkenbaar en vindbaar in woord en beeld, online en buiten. Onze social media breiden we uit naar Instagram. Op tijd communiceren, passend bij de doelgroep, in duidelijke taal en in de juiste toon is ons uitgangspunt. We zoeken onze inwoners en ondernemers op. Daarbij is het belangrijk om niet alleen te zenden, maar vooral ook te luisteren en te verbinden. We gaan met hen in gesprek via ontmoetingen, maar ook via onze social media. Hierbij richten we ons op thema's die inwoners en ondernemers belangrijk vinden, sluiten we aan bij hun informatiebehoefte en betrekken hen bij visies, beleid en projecten. We werken nauw samen met de Servicecentra om ervoor te zorgen dat informatie actueel is voor zowel inwoners als medewerkers.

Veiligheid

Wij zetten ons elke dag in voor een veiliger Vijfheerenlanden: voor onze inwoners, ondernemers en bezoekers. Wij zijn beschikbaar en in directe verbinding met hen én onze samenwerkingspartners. Een veiliger Vijfheerenlanden bereiken wij namelijk niet alleen. Integrale samenwerking staat voorop: binnen de organisatie, onze gemeente én in de regio. Deze integraliteit is onderhevig aan het dynamische werkveld, net zoals een hoge mate van flexibiliteit.

Organisatie

De gemeente Vijfheerenlanden werkt volgens onze vijf kernwaarden (de 'vijf van Vijfheerenlanden'), zoals deze zijn vastgesteld bij de start van Vijfheerenlanden in 2018: wendbaar, verbindend, betrouwbaar, resultaatgericht en duurzaam. In de paragraaf bedrijfsvoering wordt meer integraal inzicht gegeven in de in 2024 te bereiken resultaten op het gebied van de organisatie en onze bedrijfsvoering.

Wat gaan we hiervoor doen?

De inwoners centraal

- We gaan aan de slag met het herziene programma wijk- en dorpsgericht werken en leggen meer de focus op participatieprocessen, goede samenwerkingen met onze inwoners, de verschillende participatievormen en de vaardigheden die horen bij bovenstaande aandachtspunten.
- Wij zijn benaderbaar en zichtbaar in de dorpen en wijken met onze wijk- en dorpswethouders en de wijkambassadeurs. Dezelfde houding verwachten wij van de ambtelijke organisatie. Voorbeeldgedrag is gewenst en daarom vergadert het college bijna wekelijks op locaties in het gebied. Dezelfde dag brengen wij ook een bezoek aan initiatieven, ondernemers en bijzondere projecten.
- We stimuleren de initiatieven van de inwoners voor hun eigen leefomgeving. Wij nodigen inwoners uit om met goede ideeën te komen. Hiervoor is het budget voor inwonersinitiatieven beschikbaar.

Dienstverlening

- Wet- en regelgeving stelt toenemende eisen aan het personeel van Burgerzaken. Daarom wordt certificering van medewerkers voortgezet in de komende jaren. Hierbij zijn we afhankelijk van het beschikbare aanbod van landelijke opleiders.
- Naar verwachting wordt begin 2025 het huidige gemeentehuis te Leerdam gesloopt. Dit betekent dat Burgerzaken uiterlijk drie maanden daarvoor verhuisd moet zijn. Reisdocumenten en rijbewijzen moeten namelijk op de locatie van aanvraag ook opgehaald worden en hiervoor heeft de inwoner drie maanden de tijd.
- Wij gaan adequaat om met persoonsgegevens. Dit is een blijvend proces en dit vergt dan ook blijvend aandacht van zowel bestuur, management als medewerkers. In 2024 gaan we binnen de bewustwordingscampagne '5 voor veilig' verder met het trainen en bewust maken van onze medewerkers. Hierbij richten we ons op de bewustwording dat privacy en informatieveiligheid echt van ons allemaal is en niet van slechts één onderdeel van de organisatie.

Communicatie

- We breiden onze nieuwe website uit met meer informatie en met overzichtelijke subwebsites, zodat inwoners informatie overzichtelijk bij elkaar terug vinden. Een voorbeeld hiervan is de Omgevingswet, waarin we onze bezoekers de weg wijzen. Bovendien is het mogelijk om het informatieaanbod deels te personaliseren.
- We communiceren op tijd en proactief door vroeg in het visie- en beleidsproces aan te sluiten bij de beleidsteams.
- We evalueren ons social media beleid en passen het indien nodig aan. Ons belangrijkste doel van onze social media berichten is om in gesprek te raken met onze inwoners en ondernemers.
- We hebben twee keer per week een dagstart met collega's van het servicecentrum om af te stemmen wat er speelt en waar inwoners mogelijk vragen of opmerkingen over zouden kunnen hebben.

- We gaan verder met de doorontwikkeling van het project Duidelijke Taal: zo doen wij dat.
- We gaan aan de slag met een corporate story van de gemeente Vijfheerenlanden, waarin naar voren komt wat er zo bijzonder is aan onze gemeente en wat onze gemeente eigen en herkenbaar maakt.

Veiligheid

- We geven uitvoering aan het Integraal Veiligheidsbeleid (IVB) 2023-2026. Integrale samenwerking staat hierbij centraal. Wij werken samen met diverse partners (zowel lokaal als regionaal). Denk hierbij aan lokale partners zoals politie en Gro-Up Buurtwerk en aan regionale partners zoals Veiligheidsregio Utrecht en Bureau Regionale Veiligheidsstrategie.
- Wij dragen zorg voor de Algemeen plaatselijke verordening (Apv). De Apv bevat de gemeentelijke regelgeving op het gebied van openbare orde en veiligheid, zoals evenementen- en horeca(vergunningen). Hierbij is het van belang dat de Apv actueel is en blijft.
- In de openbare ruimte voeren wij toezicht en handhaving uit. Wij zetten in op diverse onderwerpen voor de leefbaarheid en veiligheid van Vijfheerenlanden, zoals parkeren en evenementen.

Organisatie

- Wij maken ons klaar voor de toekomst en anticiperen op de nieuwe Archiefwet. Elke dag werken we aan een duurzaam, actueel, en betrouwbaar archief van de gemeente voor alle inwoners. Door middel van deze nieuwe Archiefwet wordt de digitale informatie goed bewaard. De authenticiteit en volledigheid van de digitale informatie wordt hiermee gewaarborgd waardoor deze informatie beschikbaar blijft voor de huidige en toekomstige generaties.
- Wij focussen ons in 2024 verder op de digitale doorontwikkeling door het vernieuwen en het verhogen van de beveiliging van onze digitale infrastructuur, werkplek en telefonie-omgeving. Om dit handen en voeten te geven wordt er een Automatiseringsvisie opgesteld. Verder werken wij aan het continu verbeteren van onze interne processen en het verbeteren van onze infrastructuur, werkplekken, telefonie en beveiliging.

Concrete resultaten in 2024

De inwoner centraal

- Participatieprocessen worden beter ingebed in de huidige (beschreven) werkprocessen. Daarmee komt er meer nadruk te liggen op het vormgeven van juiste participatieprocessen aan de start van projecten.
- Wij trainen bestuur en organisatie in vaardigheden die ons helpen om beter samen te werken met inwoners, bedrijven en partners. De focus ligt daarbij op heldere en duidelijke communicatie, verwachtingenmanagement en gespreksvaardigheden.
- Wij zetten ons blijvend in voor de bekendheid van het budget inwonersinitiatieven. Wij vergroten de mate van inzetbaarheid van dit budget en zorgen ervoor dat het zichtbaar en gemakkelijk vindbaar is. Wij ondersteunen actief inwoners die goede ideeën hebben.
- We vergroten de bekendheid van de wijkambassadeur in de dorpen en wijken. Ieder huishouden ontvangt een flyer met daarop informatie over de wijkambassadeur, contactgegevens en informatie over het initiëren van een inwonersinitiatief.

Dienstverlening

- De certificering van alle medewerkers Burgerzaken wordt voortgezet in de komende jaren. Hierbij volgen wij de aanbevelingen vanuit het Rijk. Bij de openstelling van de balies wordt rekening gehouden met het beschikbare gekwalificeerde personeel en de borging van wettelijk opgelegde functiescheidingen.
- De uitvoeringsagenda dienstverlening VHL – Volwaardig, Helder en Laagdrempelig wordt uitgevoerd.
- Structureel monitoren wij onze dienstverleningsprocessen.
- We rapporteren onze prestaties op baliebezoeken burgerzaken, terugbelverzoeken, omgevingsvergunningen, APV-vergunningen, meldingen openbare ruimte en klachten in een jaarverslag.

Communicatie

- We leveren een nieuwe, complete website op.
- We leveren een corporate story op.
- We leveren een jaarplan op voor Duidelijke Taal.

Veiligheid

- Wij investeren in en faciliteren integrale samenwerking: met partners, inwoners en ondernemers. Voor elk veiligheidsthema zetten wij hierop in.
- De komende jaren werken wij verder aan het thema Jonge Aanwas (ondergebracht bij Jeugd & Veiligheid), waarmee wij jonge aanwas in de drugscriminaliteit willen voorkomen en terugdringen.

Organisatie

- We nemen actief deel aan de implementatie van een e-depot.
- Wij werken het voorontwerp en het definitief ontwerp van het nieuwe gemeentehuis aan het Dokter Reilinghplein uit.
- Wij starten met de planontwikkeling van de twee achterblijfloccaties te Meerkerk en Vianen. Voor Meerkerk is er daarbij een sterke relatie met het opstellen van de dorpsvisie Meerkerk. Voor de oudbouw van het stadhuis geldt een 'status aparte' zoals besproken in uw gemeenteraad.
- We stellen een Automatiseringsvisie op.
- Naast het vervangen van de hardware op de werkplek in 2024 worden ook onderdelen van de gemeentelijke netwerkinfrastructuur vervangen met een grote focus op bedrijfscontinuïteit, veiligheid en beschikbaarheid.

Wat worden de inkomsten en uitgaven?

Baten en lasten programma A (bedragen x € 1.000)	Rekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Lasten programma A	6.036	11.891	12.411	12.344	12.322	12.569
Baten programma A	1.038	821	1.203	1.203	1.203	1.203
Saldo van baten en lasten	4.998	11.070	11.208	11.141	11.119	11.366
Toevoegingen aan reserves	0	0	0	0	0	0
Onttrekkingen aan reserves	0	0	0	0	0	0
Saldo	4.998	11.070	11.208	11.141	11.119	11.366

Afwijkingen toegelicht

De gemeente Vijfheerenlanden is de afgelopen jaren doorgegroeid naar een omvang van meer dan 60.000 inwoners. Door deze schaa sprong nemen de vergoedingen voor raadsleden en burgemeester en wethouders toe. Voor 2024 tot en met 2026 betekent dit ongeveer € 200.000 hogere lasten. Vanaf 2027 wordt rekening gehouden met € 450.000 hogere lasten ten opzichte van 2023. Na de gemeenteraadsverkiezingen in 2026 verwachten we een verdere toename van deze bestuurskosten.

Als gevolg van stijgende lonen en prijzen neemt ook de bijdrage aan gemeenschappelijke regelingen toe. Daarnaast betekent een hoger aantal inwoners ook een hogere gemeentelijke bijdrage. De bijdrage aan de Veiligheidsregio Utrecht neemt als gevolg hiervan met ongeveer € 200.000 toe.

De verandering van de geldigheidsduur van rijbewijzen en reisdocumenten leidt er toe dat het patroon van aanvragen van documenten verandert. Daardoor verandert de komende jaren het inkomstenniveau naar verwachting iets.

Prestatie indicatoren

In onderstaand overzicht treft u per beleidsthema de kritische prestatie-indicatoren (kpi's) aan. Daarbij is in de laatste kolom de afkomst van de kpi weergegeven. Daarbij worden drie afkortingen gehanteerd, te weten: WSJG (waar staat je gemeente); CA (coalitieakkoord) en W (wettelijk, deze zijn al opgenomen in de begroting en jaarrekening op grond van een wettelijke verplichting).

De inwoner centraal	2019	2020	2021	2022	2023	2024	Bron:
Waardering alle inspanningen van de gemeente (1-10)		6,78		6,38			WSJG
Tevredenheid met voorzieningen totaal (%)		65,4		61,6			WSJG
Tevredenheid met gezondheids-/zorgvoorzieningen (%)		82		77			WSJG
Tevredenheid met welzijnsvoorzieningen (%)		51		45			WSJG
Tevredenheid met speelvoorzieningen (kinderen tot 12 jaar) (%)		66		60			WSJG
Tevredenheid met sportvoorzieningen (%)		70		69			WSJG
Tevredenheid met voorzieningen openbaar vervoer (%)		58		57			WSJG
Gelukkige inwoners (%)		91,7		88,3			WSJG
Aantal inwonerinitiatieven			107	137			CA
Wijk- en dorpsgericht werken	2019	2020	2021	2022	2023	2024	Bron:
Waardering samenwerking met inwoners (1-10)		6,21		6,12			WSJG
Waardering buurt als leefomgeving (1-10)		8,19		7,90			WSJG
Ontwikkeling buurt (% vooruitgegaan)		21		14			WSJG
Aantal dorps- en wijkagenda's							CA
Aantal dorps- en wijkvisies							CA
Aantal vastgestelde toekomstbestendige ontmoetingsfuncties							CA
Dienstverlening	2019	2020	2021	2022	2023	2024	Bron:
Servicenormen - Tevredenheid totaal	7,41	7,99	7,95	7,70	7,71		CA
Tevredenheid aanvragers APV-vergunningen							CA
Tevredenheid aanvragers omgevingsvergunningen				7,66	7,93		CA
Tevredenheid aanvragers principeverzoeken							CA
Tevredenheid afhandeling contactverzoeken	7,51	7,24	7,10	6,61	7,50		CA
Tevredenheid afhandeling meldingen openbare ruimte	7,31	8,05	7,83	7,85	7,88		CA
Tevredenheid baliebezoekers burgerzaken		8,70	8,51	8,38	8,68		CA
Tevredenheid cliëntervaringsonderzoeken Jeugd		7,98	8,35	7,98	7,15		CA
Tevredenheid cliëntervaringsonderzoeken Wmo					7,14		CA
Aantal ontvangen klachten	53	104	145	84	44		CA
Op informele wijze afgedane klachten (%)	92,45	98,08	94,48	94,05	95,45		CA
Veiligheid	2019	2020	2021	2022	2023	2024	Bron:
Verwijzingen Halt (per 1.000 jongeren)	9	12	5	9			W
Winkeldiefstallen (per 1.000 inwoners)	0,4	0,4	0,5	0,9			W
Geweldsmisdrijven (per 1.000 inwoners)	2,5	2,4	3,3	2,6			W
Diefstallen uit woningen (per 1.000 inwoners)	2,0	1,7	1,2	1,3			W
Drugsdelicten: drugsvervaardiging, -handel en -bezit (per 10.000 inwoners)	5,74	3,87	2,42	2,21			WSJG
Sociale veiligheid, index overlast (2014=100)	106		105				WSJG

Aantal buurtpreventiegroepen	4	4	4	4	4		CA
Organisatie	2019	2020	2021	2022	2023	2024	Bron:
Formatie (fte)	371	377	386	412,5	418,86		WSJG
Bezetting (fte)	326		348,8	376,6	357,84		W
Apparaatskosten begroot (kosten per inwoner) (€)	615	631	601	632	710		W
Externe inhuur begroot (% van loonsom)	21	19	14	17,6	3,9		W
Externe inhuur begroot (totale kosten) (€ x 1.000)		1.429	2.000	2.000	1.300		W
Overhead begroot (% van de begroting)	10	9,5	10	11	11vr		W
Ziekteverzuim (%)	5,64	4,92	5,64	7,21	5,2		CA

B. Beheer en gebruik openbare ruimte

Wat willen we bereiken?

Beheer openbare ruimte

De openbare ruimte is een belangrijk visitekaartje van onze gemeente. Wij zorgen voor een openbare ruimte die veilig, groen en leefbaar is. Een openbare ruimte zonder achterstallig onderhoud en met een toekomstgericht beheer. Daarmee bedoelen wij dat wij bij het beheer en de inrichting van de openbare ruimte rekening houden met maatschappelijke, economische, technologische en klimatologische ontwikkelingen. We streven naar een groene leefomgeving die aantrekkelijk, gezond en klimaatbestendig is. Water en groen benoemen wij als leidend principe bij de (her)inrichting van gebieden. We hebben nadrukkelijk oog voor klimaatadaptatie (inclusief het voorkomen van hittestress) bij het inrichten van de openbare ruimte.

Beheer gebouwen

Wij staan voor klimaat adaptief bouwen en geven als gemeente daarin het goede voorbeeld met onze gemeentelijke en onderwijsgebouwen. Hierin volgen we gemaakte afspraken zoals vastgelegd in het convenant duurzaam bouwen en Klimaat adaptief Bouwen van de Provincie Utrecht.

Wat gaan we hiervoor doen?

Beheer openbare ruimte

- We werken samen met onze inwoners aan een openbare ruimte waar het fijn is om te verblijven voor mens en dier.
- Wij gaan vanaf 2024 voor elke nieuwe woning die gebouwd wordt en voor elk kind dat geboren wordt een boom planten. Dit doen wij bij voorkeur in het kader van nieuw te realiseren uitbreidings- en inbreidingsplannen. Binnen deze plannen planten wij een bepaalde hoeveelheid bomen aan, waarbij wij zoveel mogelijk rekening houden met de 3-30-300 regeling uit het coalitieakkoord. Aanvullend hierop wijzen wij alternatieve locaties aan om de overige bomen te planten. Hierbij streven wij naar het voorkomen van hittestress en de 3-30-300 regel.
- Door de leefomgeving verder ecologisch te vergroenen werken we aan het verminderen van verharding, het voorkomen van hitteoverlast en herstel van de biodiversiteit.
- Wij zetten bij de uitvoering van het afvalbeleid in op het verminderen van de hoeveelheid restafval tot maximaal 100 kg per inwoner per jaar in 2025 en sluiten het flankerend beleid (tarieven, zwerfafval, handhaving) hier op aan.
- Wij harmoniseren het afvalbeleid in Vianen met de rest van het Waardlandengebied en beperken restafval door het invoeren van een pasjessysteem voor bestaande en nieuw te realiseren ondergrondse afvalinzamelpunten. De uitkomsten hiervan worden geëvalueerd qua kosten en het behalen van de doelstellingen. Op basis van de uitkomsten hiervan besluiten wij over de mogelijke invoering van gedifferentieerde tarieven (diftar; of andere vormen daarvan).
- Wij voeren het Gemeentelijk Rioleringsplan (GRP) uit, ondersteund door het samenhangend duurzaamheidsbeleid. In het GRP is uitgewerkt hoe we de effecten van een veranderend klimaat op de omgeving aanpakken. Wij doen dit in combinatie met de uitvoering van het wegenbeheer- en groenbeleidsplan.

- In 2024 voeren we een globale wegininspectie uit op alle wegverhardingen die in eigendom en beheer zijn.
- Vanuit de wegenwet is elke Nederlandse gemeente verplicht een wegenlegger op te stellen. Een wegenlegger is een document waarin (juridische) informatie is opgenomen over de openbaarheid van wegen en waarin wordt aangegeven wie de onderhoudsplichtigen zijn van de wegen in het grondgebied. In 2024 starten we met het opstellen van een wegenlegger voor Vijfheerenlanden.

Beheer gebouwen

- Vanaf januari 2024 hebben alle noodzakelijke panden energie labels en een voorlopig energieadvies. Hierdoor ontstaat inzicht in de huidige situatie en mogelijke verbeteringen naar de toekomst. De afgelopen jaren zijn al diverse panden voorzien van zonnepanelen en isolatie en zijn cv-ketels vervangen door warmtepompen.
- Wij voeren in 2024 het in 2021 vastgestelde beheerplan gebouwen uit. De werkzaamheden zijn gebaseerd op uitgevoerde inspecties conform de NEN 2767 norm en het voortschrijdend inzicht op de objecten. Daarnaast worden er in 2024 nieuwe inspecties conform NEN 2767 uitgevoerd om in 2025 te kunnen starten met een nieuw beheerplan tot en met 2028.

Concrete resultaten in 2024

Beheer openbare ruimte

- Wij beginnen in 2024 met het planten van extra bomen, in uitvoering van het vastgestelde bomenbeleid.
- De gerenoveerde kademuur in Leerdam wordt opgeleverd.
- Wij vervangen circa 60 verouderde lichtmasten en circa 600 verouderde armaturen.
- In 2024 wordt een nieuw beleid-, beheer- en vervangingsplan openbare verlichting opgesteld voor de periode 2025-2028.
- Wij ronden de renovatieronde van de speelplaatsen in Leerdam Noord / Ter Leede af. Wij renoveren de speelplaatsen in Leerbroek, Tienhoven, VN Blanckenborch, VN Zederik en Zijderveld.
- Wij voeren het Gemeentelijk Rioleringsplan (GRP) 2021-2025 uit. Speerpunt is de aanpak van wateroverlast in onder meer Vianen-Centrum door rioolvervanging of (op diverse locaties) het vervangen van de riolering door de aanleg van een gescheiden rioolstelsel, bijvoorbeeld in De Hagen. Ook renoveren wij 100 minigemalen en het rioolgemaal De Meent te Leerdam.
- Samen met Waardlanden moderniseren wij onze afvalbrengstations. Wij verbeteren daarbij de bereikbaarheid en beperken de wachtrijen door het verbeteren van de inrichting van de stations en het vergroten van de kringloopmogelijkheden.

Beheer gebouwen

- In 2024 werken we verder aan de verduurzaming routekaart maatschappelijk vastgoed, er zal hiervoor DUMAVA subsidie aangevraagd worden. De subsidieregeling DUMAVA richt zich op het verduurzamen van maatschappelijke gebouwen met als doel het verminderen van energieverbruik en CO₂-uitstoot.
- We hebben een actueel meerjarig onderhoudsplan gebouwen MJOP, zodat we een actuele planning en (financieel) beheerplan hebben.
- We vervangen/reviseren diverse slag- en computersturingen aan kerktorens.
- We vervangen het dak van de bibliotheek Vianen; hier wordt het asbest verwijderd en vervangen door leien.

- Er vind buitenschilderwerk plaats bij diverse gebouwen op begraafplaatsen, scholen, bibliotheken, gymzalen en de oudbouw van Stadhuis Vianen.
- Er vinden diverse groot onderhoud werkzaamheden aan woningen plaats in 2024.
- Er wordt groot onderhoud gepleegd aan het stadhuis Ameide.

Wat worden de inkomsten en uitgaven?

Baten en lasten programma B (bedragen x € 1.000)	Rekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Lasten programma B	30.197	27.094	28.091	28.099	27.953	28.204
Baten programma B	15.946	18.253	18.311	18.078	18.007	18.007
Saldo van baten en lasten	14.251	8.842	9.780	10.021	9.946	10.197
Toevoegingen aan reserves	0	0	0	0	0	0
Onttrekkingen aan reserves	0	354	2	142	179	179
Saldo	14.251	8.487	9.778	9.878	9.767	10.018

Afwijkingen toegelicht

Als gevolg van stijgende lonen en prijzen neemt ook de bijdrage aan gemeenschappelijke regelingen toe. Daarnaast betekent een hoger aantal inwoners ook een hogere gemeentelijke bijdrage. De bijdrage aan Waardlanden neemt als gevolg hiervan met ongeveer € 900.000 toe.

De lasten die voortkomen uit het nieuwe groenbeleidsplan zijn opgenomen op dit programma. De lasten zijn gedekt vanuit een stelpost areaalontwikkeling op programma F.

Prestatie indicatoren

In onderstaand overzicht treft u per beleidsthema de kritische prestatie-indicatoren (kpi's) aan. Daarbij is in de vierde kolom de kpi opgenomen en is in de laatste kolom de afkomst van de kpi weergegeven. Daarbij worden drie afkortingen gehanteerd, te weten: WSJG (waar staat je gemeente); CA (coalitieakkoord) en W (wettelijk, deze zijn al opgenomen in de begroting en jaarrekening op grond van een wettelijke verplichting).

Beheer openbare ruimte	2019	2020	2021	2022	2023	2024	Bron:
Vernielingen en beschadigingen in de openbare ruimte (per 1.000 inwoners)	4,3	4,9	5,4	4,5			W
Omvang huishoudelijk restafval (kg per inwoner)	197	223	219	196	223		W
Buurt is voldoende groen (%)		73		75			WSJG
Perken, plantsoenen en parken zijn goed onderhouden (%)		64		54			WSJG
Staat van de buurt - Buurt is 'heel' (%)		80		73			WSJG
Staat van de buurt - Buurt is schoon (%)		65		59			WSJG
Staat van de buurt - Straten, paden en trottoirs zijn goed begaanbaar (%)		62		67			WSJG
Staat van de buurt - Groenvoorziening is goed onderhouden (%)		64		54			WSJG
Kostendekkingsgraad begraven							CA
Achterstallig onderhoud							CA
Aantal meldingen kwaliteit openbare ruimte	5.311	5.821	6.018	5.985	4.598		CA

Beheer gebouwen	2019	2020	2021	2022	2023	2024	Bron:
Achterstallig onderhoud							CA

C. Sociaal Domein

Wat willen we bereiken?

Sociaal domein algemeen

Ons doel is een vitale samenleving. Inwoners moeten kunnen meedoen in de samenleving, ongeacht leeftijd, geslacht, religie of cultuur. Zij zijn aan het werk, doen vrijwilligerswerk, zorgen voor partner of kind, gaan naar school, naar een sportclub en zijn lid van een (geloofs-)gemeenschap. Iedereen doet naar vermogen volwaardig mee, op zijn of haar eigen wijze en wordt daarvoor gewaardeerd. Vanuit eigen kracht of binnen het netwerk worden vraagstukken opgepakt. Op een laagdrempelige manier geven wij vorm aan preventie. Zo heeft meedoen een positieve invloed op het persoonlijk welbevinden en versterkt het de vitale samenleving.

Gezondheid

We streven ernaar dat iedere inwoner mentaal en fysiek gezond opgroeit en een positieve gezondheid ervaart, waardoor hij/zij zo lang mogelijk kan functioneren in de samenleving. De kwaliteit en inrichting van de leefomgeving draagt daarbij bij aan een gezonde leefstijl.

Een leven lang ontwikkelen

Iedere inwoner moet een kansrijke start krijgen en de mogelijkheid worden geboden om een leven lang te ontwikkelen.

Armoede en schulden

Iedere inwoner moet kunnen voorzien in de directe levensbehoeften en mee kunnen doen aan onze samenleving. We zetten daarbij in op het verminderen en voorkomen van armoede en schulden.

Wonen en zorg

Een vitale samenleving draagt ook zorg voor passende huisvesting voor inwoners en voor toekomstige inwoners. We willen daarom een passende plek voor alle inwoners, ook als ze een ondersteuning- of zorgbehoefte hebben. De norm wordt: zelf als het kan; thuis als het kan en digitaal als het kan (Programma Wonen, Ondersteuning en Zorg voor Ouderen WOZO). Vijfheerenlanden werkt daarom actief aan de opgaven op het gebied van onder meer beschermd wonen en de huisvesting van statushouders (mensen met een verblijfsvergunning). Het uitvoeren van deze opgave raakt zowel ruimtelijke aspecten (de realisering van huisvesting) alsook sociale aspecten (opvang, begeleiding, werk en inkomen en meedoen).

Regionale samenwerking

We zetten ook in 2024 in op regionale samenwerking in het Lekstroomgebied om het belang van Vijfheerenlanden in de regio goed te behartigen en nemen daarin bestuurlijk

en strategisch nadrukkelijk positie in. Najaar 2023 zal er gestart worden met een projectgroep Wonen in Lekstroomverband¹.

Zicht op kosten

Zorg moet duurzaam betaalbaar blijven en de door het Rijk opgelegde taakstellingen moeten inhoudelijk en financieel worden gerealiseerd. Hierbij is het uitgangspunt dat de beschikbare middelen zo doelmatig mogelijk worden uitgegeven. Dat wil zeggen: daar waar ze het hardste nodig zijn. Een ander speerpunt is de inzet op preventie van gezondheidsproblemen “aan de voorkant” om zo op termijn de behoefte aan specialistische zorg en de daarmee gekoppelde hoge kosten te beheersen. Deze landelijke agenda wordt vanaf 2023 uitgevoerd middels het Integraal Zorg Akkoord (IZA), het Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA) en de Hervormingsagenda Jeugd.

Wat gaan we hiervoor doen?

Sociaal domein algemeen

- Wij zetten (samen met onze inwoners en (externe) partners) gedurende een periode van vijf jaar in op een transformatie van hulp en ondersteuning naar meer weerbaarheid, zelfredzaamheid en samenredzaamheid bij onze inwoners en naar vroeg signalering en preventie. Hiervoor bestaat een programmaplan, waarbij we uitgaan van de vier opgaven van de Sociaal Maatschappelijke Agenda: Meedoen, Vitaliteit, Voor jezelf Zorgen, Leven lang Ontwikkelen. Onder deze opgaven liggen deelprogramma's waarmee we concreet willen werken aan het bereiken van de vier opgaven. Deze zijn:
 - Actieplan Armoede en Schulden
 - Opgroeien
 - Gezondheid
 - Doorontwikkeling Sociaal team en Toegang
 - Sterke Sociale Basis
 - De Hagen
- Voor alle deelprogramma's uit het programmaplan geldt dat we samen met onze (externe) partners (welzijnsorganisaties, sportverenigingen, geloofsgemeenschappen, zorgaanbieders, zorgverzekeraars en huisartsen en inwoners) inzetten op preventie in de keten en willen monitoren aan de hand van beschikbare data of we onze doelen bereiken. In navolging van het “Lokaal Gezondheidsbeleid 2022-2027” wordt deze integrale en gemeenschappelijke werkwijze verder verankerd in de voorbereiding op en uitvoering van het GALA Plan van Aanpak welke in september 2023 gereed is.
- Binnen de deelprogramma's hebben we aandacht voor de verbinding en samenwerking met inwoners, externe partners, sociaal team en domeinen en beleidsterreinen intern.
In lijn met de transformatie in het sociaal domein en de Sociaal Maatschappelijke Agenda (SMA) blijven we inzetten op een beweging van geïndiceerde ondersteuning naar het preventieve voorveld, met een duidelijke opdracht voor de welzijnsinstellingen. Wij versterken de samenwerking tussen het Sociaal Team, Wmo consulenten, Welzijn en Avres, zodat we groeien naar deskundige teams én integraal werken.
- Ook verbeteren wij de toegang tot mantelzorgregelingen zodat wij de (jonge) mantelzorgers beter bereiken. Daarbij bieden wij respijtmogelijkheden voor mantelzorgers, zodat zij dit werk langer vol kunnen houden.

¹ Lekstroom: Samenwerkingsverband tussen Nieuwegein, IJsselstein, Houten, Lopik en Vijfheerenlanden

Gezondheid

- Wij zorgen, in overleg met onze inwoners, voor een aantrekkelijke en groene leefomgeving die meer uitnodigt tot sport en bewegen, ontmoeten en sociaal-culturele activiteiten. Deze waarden en uitgangspunten zijn ook opgenomen in de Omgevingsvisie.
- Wij bieden kwetsbare inwoners in wijken met een lage Sociaal Economische Status (SES) score, meer gezondheidsvaardigheden en mogelijkheden voor actieve deelname in het dagelijks leven aan, zoals goede toegang tot sport- en culturele activiteiten juist voor hen.
- Via onze Jeugdwerkers en Jongerenorganisaties zoeken we naar manieren om in contact te komen met jongeren.
- Wij willen de sociale omgeving en de mentale gezondheid van jongeren versterken en hen motiveren tot het aannemen van een gezonde(re) leefstijl. Uitbreiding van het jongerenwerk is geboden om met de jongeren en hun omgeving de verslechterende mentale gezondheid en leefstijlproblematiek het hoofd te bieden.
- Wij stimuleren ouderen om meer deel te nemen aan het maatschappelijke leven. Door beweeg- en valpreventie programma's aan te bieden kunnen zij gezonder en veiliger bewegen in/om het huis en in de eigen wijk.
- Wij benadrukken het belang van kinderen die opgroeien in een rookvrije omgeving, waar alcohol wordt ontmoedigd en bewegen en gezonde voeding worden bevorderd. Wij zetten in op preventie, zodat minder kinderen, (jong-)volwassenen en ouderen overgewicht ontwikkelen. Wij zetten positieve gezondheid en preventie centraal in de samenwerking tussen gemeente, inwoners en maatschappelijke (externe) partners.

Een leven lang ontwikkelen

- Wij streven ernaar, dat ieder kind de best mogelijke start van zijn/haar leven krijgt, met optimale kansen om talenten te ontwikkelen voor een goede en gezonde toekomst. Dit doen we door dit actief uit te dragen en er samen met (externe) partners aan te werken.
- Iedere (jong)volwassene versterkt zijn/haar blijvende inzetbaarheid op de (vrijwillige) arbeidsmarkt en neemt naar vermogen actief deel aan de samenleving.
- Vanuit de gemeente stimuleren wij, samen met onze (externe) partners, dat iedere (jong)volwassene zich gedurende het hele leven kan ontwikkelen. Hierbij hoort ook het proactief inzetten van zijn/haar talenten en kwaliteiten op basis van eigen interesses en mogelijkheden voor een duurzame bijdrage aan de samenleving, (vrijwillige) arbeidsmarkt en de eigen gezondheid.
- Wij voelen ons verantwoordelijk voor het realiseren van kwalitatief goede onderwijshuisvesting voor onze scholen. Daartoe voeren wij het Duurzaam Integraal HuisvestingsPlan Onderwijs (DIHPO) uit.
- Wij versterken de samenwerking met het onderwijs nog verder. We zetten gezamenlijk in op doorlopende zorg- en ontwikkelijnen, zodat tijdig problemen wordenesignaleerd en zwaardere zorg wordt voorkomen.
- Wij betrekken jongeren bij de ontwikkeling en implementatie van gemeentelijk beleid via, het in de tweede helft van 2023, opgestelde plan van aanpak jongerenparticipatie.
- Wij zetten ons lokaal en regionaal in voor meer inclusief onderwijs. Dit doen we voornamelijk door met onderwijs, samenwerkingsverbanden en kinderopvang slimme oplossingen te bedenken om leerlingen meer thuisnabij onderwijs te bieden. De activiteiten om dit te bereiken leggen we vast in de Lokaal Educatieve Agenda en in de beide Regionaal Educatieve Agenda's (Lekstroom en Alblasserwaard-Vijfheerenlanden (AV)-regio).

Armoede en schulden

- Met onze (externe) partners zoeken we naar de beste methoden om te zorgen voor minder inwoners met problematische schulden. Hierbij kijken we ook nadrukkelijk naar gezinnen met (jonge) kinderen zodat minder kinderen in Vijfheerenlanden opgroeien in armoede. Verder vinden wij het belangrijk dat al onze inwoners (naar vermogen) meedoen in onze gemeente. Wij willen onze inwoners stimuleren en uitdagen dit te doen.

Wonen en zorg

- Wij beoordelen initiatieven op het gebied van wonen en zorg en faciliteren deze initiatieven vanuit onze in 2024 vast te stellen Woonzorgvisie en vanuit de ambitie "Een Thuis voor Iedereen".
- We realiseren huisvesting voor diverse doelgroepen, zoals statushouders en in het kader van de beoogde decentralisatie van Beschermd Wonen en Maatschappelijke Opvang. We hebben daarbij nadrukkelijk oog voor de sociale en maatschappelijke effecten en voor de benodigde begeleiding met onder andere de laagdrempelige inloop voor de GGZ. We kijken met inwoners en (externe) partners naar manieren om dit te doen op een wijze die past bij het karakter en de (draag)kracht van onze gemeente.

Regionale samenwerking

- We zetten in op regionale samenwerking binnen de Lekstroomregio en nemen bestuurlijk en strategisch een duidelijke positie in. Daarbij houden wij rekening met lokale en regionale ontwikkelingen, zoals de hervormingsagenda Jeugd. Wij betrekken daarbij ook de consequenties van mogelijke landelijke ontwikkelingen, wat betreft de verplichte vorming van een gemeenschappelijke regeling en de verbinding met de veiligheidsregio. Op onderdelen (contractueel) participeren we vanwege historische afspraken in de AV-gemeenten.

Zicht op kosten

- Zicht op het verloop van de kosten Wmo en Jeugd is onze prioriteit, omdat het van groot belang is dat de ondersteuning en zorg duurzaam betaalbaar blijft en de door het Rijk opgelegde ombuigingen ook worden gerealiseerd, zonder het doel "passende ondersteuning voor onze inwoners" uit het oog te verliezen.
- In 2024 geven we binnen de regio Lekstroom door een pilot invulling aan de aanpak Zorgfraude binnen de Wmo en de Jeugdwet. De pilot is gestart in maart 2021 en is in december 2022 verlengd tot september 2024. Bij het aflopen van de pilot wordt de impact van de regionale aanpak aan de hand van kwantitatieve en kwalitatieve KPI's gemeten. Op basis van deze uitkomsten wordt bepaald of de regio Lekstroom blijft samenwerken binnen de aanpak van Zorgfraude.

Concrete resultaten in 2024

Sociaal domein algemeen

- In 2024 hebben we een concreet opgavenplan opgesteld. De programma's die hier onder vallen zitten elk in een andere fase van uitvoering.
- We maken jaarlijks heldere prestatieafspraken met voorliggende voorzieningen en welzijnsorganisaties. Zij werken preventief, bieden laagdrempelig of informeel ondersteuning daar waar nodig, zodat de inwoner naar vermogen mee kan doen.

- Samen met de gefuseerde welzijnsorganisaties, nu gezamenlijk onder de naam: Bindkracht, bekijken we voor 2024 hoe we de samenwerking met diverse onderdelen van de gemeente, zorgpartners, Avres en informele zorg kunnen verbeteren. Het Plan van Aanpak "Verbetering toegang tot Mantelzorgregelingen" is vastgesteld in 2023. De uitvoering van de actiepunten loopt door in 2024.
- Wij voeren de motie van de gemeenteraad uit om onderzoek te doen naar laagdrempelige inloopvoorzieningen. Over de uitkomst wordt gerapporteerd in de motiemonitor.
- Wij nemen in samenwerking met de betrokken maatschappelijke (externe) partners en de Lekstroomgemeenten preventieve maatregelen om complexe scheidingen waar mogelijk te voorkomen. Bijvoorbeeld door een relatiedesk en inzet van lokale laagdrempelige voorzieningen in het voorliggend veld. Denk hierbij aan KIES, 'Ouders voor elkaar' en trainingen door het Sociaal Team en Jongerenwerk.

Gezondheid

- Wij geven samen met onze inwoners en professionals invulling aan het "Lokaal Gezondheidsbeleid in Vijfheerenlanden 2022-2027; op weg naar positieve gezondheid in een gezonde leefomgeving." Dit doen wij in verbinding met de lokale uitwerking van het Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA).
- De lokale uitwerking van het GALA wordt uitgevoerd samen met (externe) partners en inwoners. Deze lokale uitwerking van het GALA komt in plaats van het lokaal preventieakkoord. Daarnaast zal er een kerngroep GALA worden samengesteld in plaats van een kerngroep Positieve Gezondheid.
- In 2024 wordt er uitvoering gegeven aan de in 2023 opgestelde notitie "Samen Dementievriendelijk in Vijfheerenlanden."

Een leven lang ontwikkelen

- Vanuit het programma Opgroeien blijven we doorlopend de verbindingen leggen tussen landelijke en lokale (beleids-)ontwikkelingen. We zorgen ervoor dat nieuwe initiatieven altijd in verbinding staan met lopende initiatieven en die elkaar versterken.
- We continueren de inzet van de projectcoördinator Opgroeien om de bestaande netwerken met elkaar te verbinden zodat zij elkaar versterken en een goede basis in de samenleving vormen (onderwijs, kinderopvang, (jeugd)gezondheidszorg, jeugdhulp, sport, cultuur en geloofsgemeenschappen).
- In 2024 herijken we de beleidsnota "Naar een goede start voor alle kinderen in de gemeente Vijfheerenlanden". We leggen de prestatieafspraken vast in een – regionaal- kwaliteitskader en we blijven met (externe) partners werken aan meer ouderbetrokkenheid.
- Samen met de kinderopvangpartners werken wij aan het verkleinen van de capaciteitstekorten bij de kinderopvang.
- In 2024 en 2025 wordt het project MDT(Maatschappelijke Diensttijd) Baas gecontinueerd en opgeschaald naar de regio Lekstroom. De leeftijdscategorie van de doelgroep wordt verruimd naar 15 t/m 27 jaar voor de huidige programma's. We verbinden de programma's met ander aanbod.
- We voeren de geconcretiseerde huisvestingsagenda uit de oplegger DIHPO 2021-2036 samen met onze scholen en organisaties in de kinderopvang uit.
- Vanuit duurzaamheid en gezondheid streven we naar de realisatie van blauwgroene schoolpleinen. Dat betekent dat de kinderen naar school gaan in een klimaatbestendige, gezonde en natuurrijke speelleeromgeving. We sluiten daarbij aan bij actuele ontwikkelingen (nieuwbouw, renovatie of acties vanuit het onderwijs zelf).
- In het najaar van 2023 is het integrale plan "Onbeperkt Meedoen in Vijfheerenlanden" aan de raad gepresenteerd (uitvoering VN Verdrag Handicap). Dit plan bestaat uit een

meerjarenagenda tot en met 2025, binnen zeven thema's die door ervaringsdeskundigen zijn verwoord als belangrijk en urgent. In 2024 wordt verder uitvoering gegeven aan het plan.

Armoede en schulden

- Wij dragen met onze (externe) partners zorg voor het uitvoeren van het actieplan Armoede en Schulden 2021. Hierbij werken we met onze (externe) partners aan het bestrijden van energiearmoede en kinderarmoede en aan het verzorgen van een laagdrempelig aanbod aan schuldhulpverlening, vroeg signalering bij schulden en het uitvoeren van hierover vastgestelde Rijksbesluiten.
- Wij investeren in betere vroeg-signalering van schulden en inzet van energiecoaches voor het ondersteunen van inwoners die met (dreigende) energiearmoede te maken hebben of gaan krijgen. We maken woningen energiezuiniger door (kleine) besparingsmaatregelen.

Wonen en zorg

- Conform de woonzorgvisie en de ambitie "Een Thuis voor Iedereen" faciliteren wij (externe)partners in zorg en welzijn, inwoners, ouders en zorgondernemers bij de realisatie van woonvormen voor aandachtsgroepen en wooninitiatieven voor een diversiteit aan doelgroepen die andere woonvragen en voorzieningen nodig hebben (denk aan beschermde woonvormen, jongerenhuisvesting en levensloopbestendige bouw). We zetten daarbij in op ontmoeting, lichte ondersteuning en nabijheid van eerstelijns zorg. Samen met onze partners willen we ook verkennen of we specifiek het aanbod aan zowel grotere als kleinere woningen uit kunnen breiden, zodat we daarmee een bredere doelgroep kunnen bedienen.
- Wij bieden asielzoekersopvang in onze gemeente als onderdeel van de provinciale opgave, die naar verwachting vanaf 2024 zal voortvloeien uit de Spreidingswet. Uitgangspunten daarbij zijn: kleinschaligheid, langere termijn-opvang (om regelmatige herhuisvesting te voorkomen), (bij voorkeur) dichtbij voorzieningen/openbaar vervoer en kostenneutraliteit. Wij hechten waarde aan het draagvlak voor asielopvang, omdat de asielopvang zonder hulp en ondersteuning vanuit de samenleving niet leidt tot de gewenste integratie. Daarom wordt een breed participatietraject ingezet om kansen en ideeën uit de samenleving op te halen. Vanwege de crisissituatie in de asielopvang kunnen er vooruitlopend op dit traject echter al bestuurlijke beslissingen genomen moeten worden. In deze gevallen geldt dat inwoners mogen meedenken over de vormgeving van de asielopvang, waartoe dan bestuurlijk besloten is.
- Wij bieden vluchtelingen met een speciale status (Oekraïners) opvang in de gemeente. Oekraïners in gastgezinnen, waarvan de opvang stopt, brengen we –waar mogelijk- onder in (nieuwe) gemeentelijke opvanglocaties, om opgebouwde netwerken, banen en scholing te kunnen behouden. Voor de Oekraïne-opvang wordt de sociale huurmarkt zo min mogelijk belast. Wij huisvesten statushouders overeenkomstig de taakstelling die elk halfjaar van het Rijk wordt ontvangen. Samen met de woningcorporaties zoeken we naar passende woonruimten, waarna onze partners AVRES en Vluchtelingenwerk het inburgeringstraject uitvoeren, ondersteund door andere partners in het netwerk. Om de druk op de reguliere woningmarkt te verlichten, zoeken wij geschikte locaties voor de bouw van (flex)woningen of geschikte panden voor herontwikkeling. Uitgangspunt voor nieuwbouw en herontwikkeling is gemengde bewoning door verschillende doelgroepen. Nieuw onderdeel in de taakstelling voor de huisvesting van statushouders zijn alleenstaande minderjarigen. Voor deze specifieke doelgroep zoeken wij geschikte locaties om begeleid te kunnen wonen.

- Zonder hulp, ondersteuning en draagvlak van onze inwoners kunnen wij niemand goed onderdak bieden. We beoordelen daarom de (draag)kracht van onze kernen zodat de te realiseren opvang en huisvesting passend is bij de mogelijkheden van de kernen om statushouders en andere doelgroepen onderdeel te laten worden van de gemeenschap. Het uitgangspunt hierbij is dat wij hierdoor de halfjaarlijkse taakstelling voor de huisvesting van statushouders op een goede manier behalen.
- We werken verder aan de decentralisatie van Beschermd Wonen. Naar verwachting vanaf 2025 worden gemeenten verantwoordelijk voor nieuwe Beschermd Wonen cliënten. De doordecentralisatie van Maatschappelijke Opvang wordt op zijn vroegst in 2026 verwacht.

De doordecentralisatie van Beschermd Wonen heeft als doel dat gemeenten zelf meer regie en verantwoordelijkheid kunnen nemen voor de zorg van de eigen inwoners. Binnen de U16-regio werken wij samen aan deze doorontwikkeling. Daarnaast zorgen we als gemeente voor zoveel mogelijk passende zorg en ondersteuning op die plek waar mensen zich het meeste thuis voelen: een passende lokale basisset. Die basisset is breed, en bestaat o.a. uit voorzieningen voor ontmoeting, dagbesteding/werk, hulp bij financiën of ambulante begeleiding. We willen zorgen voor voldoende geschikte woonplekken voor mensen die kunnen uitstromen uit een intramurale setting, en woonzorgvormen die "uitstromers" ondersteuning geven bij zelfstandig wonen en/of de instroom in intramurale setting voorkomen.

Regionale samenwerking

- Wij continueren de samenwerking in de regio Lekstroom op de gebieden Jeugdhulp en Maatschappelijke Ondersteuning. Daar waar zich mogelijkheden voordoen werken we (in de regio) aan het realiseren van onze opgaven uit onze Sociaal Maatschappelijke Agenda. Voor de samenwerking in de AV-regio op het gebied van onderwijs en jeugd zijn de afspraken, die we maken in de Lekstroom regio, leidend.
- De nieuwe aanbesteding "Vernieuwing Doelgroepenvervoer" vindt bovenregionaal, op provinciaalniveau in de provincie Utrecht, plaats.
- Door slim samen te werken en optimaal gebruik te maken van regionale expertise, verdelen we de lasten in zowel ambtelijke capaciteit als in financiële bijdragen.
- Binnen de Lekstroomregio zetten wij de samenwerking met betrekking tot 'aangepast sporten' voort. Binnen het samenwerkingsverband ondersteunen wij sportaanbieders bij het realiseren van nieuw aanbod, dragen wij zorg voor accommodaties die toegankelijk zijn en nemen wij drempels weg voor inwoners die willen sporten en bewegen.

Zicht op kosten

- In 2024 geven we binnen de regio Lekstroom door een pilot invulling aan de aanpak Zorgfraude binnen de Wmo en de Jeugdwet. De pilot is gestart in maart 2021 en is in december 2022 verlengd tot september 2024. Bij het aflopen van de pilot wordt de impact van de regionale aanpak aan de hand van kwantitatieve en kwalitatieve KPI's gemeten. Op basis van deze uitkomsten wordt bepaald of de regio Lekstroom blijft samenwerken binnen de aanpak van Zorgfraude.
- Door de ingezette lijn van beheersmaatregelen sturen wij krachtiger op het beheer en de inzet van de beschikbare middelen. De beheersmaatregelen bestaan onder andere uit het voeren van een strakkere casusregie door het Sociaal Team, het verhogen van het kostenbewustzijn bij de Jeugdprofessionals, het verbeteren en harmoniseren van werkprocessen bij het Sociaal Team, het versterken van de Praktijkondersteuner huisarts (POH) (jeugdmodule), meer inzet op groepsaanpak en laagdrempelige ondersteuning in plaats van specialistische zorg en het (door)ontwikkelen van onderwijszorgarrangementen.

- Door middel van accountgesprekken en betere samenwerking tussen Sociale Teams en de Regionale Backoffice Lekstroom (RBL) borgen we de sturing op de inzet van zorg en ondersteuning door gecontracteerde partijen. We voeren accountgesprekken met aanbieders en houden hen aan de gemaakte contractafspraken.
- In 2023 is door 22 Utrechtse gemeenten en de provincie gezamenlijk het doelgroepenvervoer (sociaal recreatief Wmo-vervoer, leerlingenvervoer, jeugdhulpvervoer) en aanvullend openbaarvervoer aanbesteed. Het nieuwe contract voor het Wmo-vervoer gaat in per 1 april 2024. Het contract voor leerlingen- en jeugdhulpvervoer gaat in per 1 augustus 2024.
- We gaan actief aan de slag met de landelijke Hervormingsagenda Jeugd. Dit betekent een grote omslag van geïndiceerde jeugdzorg naar het preventieve voorveld en versterking van de sociale teams. Dit vraagt van ons actieve samenwerking tussen de verschillende beleidsvelden, maar ook in de regio's. De omslag is te groot om dat alleen te doen. We betrekken de Lekstroomgemeenten, het onderwijs, de kinderopvang, welzijnsorganisaties en alle instellingen op het gebied van Jeugdhulp en Jeugdzorg (professioneel en vrijwillig). Dit zetten we in vanuit de verschillende programma's in het Opgavenplan.

Wat worden de inkomsten en uitgaven?

Baten en lasten programma C (bedragen x € 1.000)	Rekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Lasten programma C	65.573	80.530	82.592	83.016	80.694	80.942
Baten programma C	15.535	18.168	16.471	16.489	16.495	16.495
Saldo van baten en lasten	50.038	62.361	66.121	66.527	64.199	64.446
Toevoegingen aan reserves	0	0	0	0	0	0
Onttrekkingen aan reserves	0	751	192	192	192	192
Saldo	50.038	61.610	65.929	66.335	64.007	64.255

Afwijkingen toegelicht

In de begroting 2024 hebben we in 2024 en verder, ten opzichte van de begroting 2023, te maken met een financieel nadeel ter grootte van (per saldo) € 1.152.000 structureel en € 130.000 incidenteel. Dit komt door een stijging van de kosten voor maatwerkdienstverlening (huishoudelijke ondersteuning, begeleiding en overige Wmo-voorzieningen) van € 9,8 miljoen naar € 11,4 miljoen; een structurele toename met 17%. Vrijwel het hele bedrag wordt veroorzaakt door de stijging van de kosten voor huishoudelijke ondersteuning (HO) en voor begeleiding Zorg in Natura (ZIN). De rest van de gestegen lasten hebben te maken met de (structureel) hogere kosten voor de uitvoering van de Jeugdwet. De stijging van de lasten wordt beperkt door het wegvallen van enkele incidentele uitgaven.

Aan de batenkant is ook een daling te zien. De belangrijkste veroorzaker hiervan is de ontvangst van € 1,7 miljoen die we in 2023 hebben ontvangen voor de arbeidsmarktregio. Dit was een incidentele ontvangst.

Prestatie indicatoren

In onderstaand overzicht treft u per beleidsthema de kritische prestatie-indicatoren (kpi's) aan. Daarbij is in de vierde kolom de kpi opgenomen en is in de laatste kolom de afkomst van de kpi weergegeven. Daarbij worden drie afkortingen gehanteerd, te weten: WSJG (waar staat je gemeente); CA (coalitieakkoord) en W (wettelijk, deze zijn al opgenomen in de begroting en jaarrekening op grond van een wettelijke verplichting).

Sociaal domein algemeen	2019	2020	2021	2022	2023	2024	Bron:
Jongeren met jeugdhulp (% jongeren tot 18 jaar)	9	8,9	10,7	11,2			W
Jongeren met jeugdbescherming (%)	1,1	1,3	1,1	1	1,1		W
Jongeren met jeugdreclassering (% jongeren van 12 tot 23 jaar)	0,2	0,2	0,3	0,1	0,3		W
Jongeren met een delict voor de rechter (%)	1	1	1	1	1		W
Achterstand onder jeugd - kinderen in uitkeringsgezin (%)	4	4	4	4	4		W
Achterstand onder jeugd - werkloze jongeren (%)	1	1	1	1	1		W
Cliënten met een maatwerkarrangement WMO (per 10.000 inwoners)	630	710	640	610			W
Aantal prestatieafspraken met voorliggende voorzieningen en welzijnsorganisaties							CA
Gezondheid	2019	2020	2021	2022	2023	2024	Bron:
Gebruik wijkverpleging (%)	3,5	3,3	3,5				WSJG
Mantelzorg verlenen (%)		15					WSJG
Mantelzorgers met hoge belasting (%)		23					WSJG
Een leven lang ontwikkelen	2019	2020	2021	2022	2023	2024	Bron:
Absoluut verzuim (per 1.000 leerlingen)	1,6	2,6	2,1	1,3			W
Relatief verzuim (per 1.000 leerlingen)	17	12	12	14			W
Vroegtijdig schoolverlaters zonder startkwalificatie (VO en MBO) (%)	1,4	1,4	1,7	1,4			W
Aantal kinderen dat gebruikmaakt van voorschoolse educatie							CA
Armoede en schulden	2019	2020	2021	2022	2023	2024	Bron:
Personen met een bijstandsuitkering (per 10.000 inwoners)	220,8	291,7	248,9				W
Lopende re-integratievoorzieningen (per 10.000 inwoners tussen 15 en 64 jaar)	119,9	115	121,6	134,1			W
Werkeloosheid (%)	3,7	4	3,2	2,9			WSJG
Beroepsbevolking met laag onderwijsniveau (aantal per 1.000 inwoners tussen 15 en 74 jaar)	193	166	164	162			WSJG
Wonen en zorg	2019	2020	2021	2022	2023	2024	Bron:
Aantal gehuisveste statushouders			82	65	92		CA
Gemiddelde wachtlijst WMO (in weken)							CA

D. Ruimtelijke ontwikkeling

Wat willen we bereiken?

Samen bouwen en wonen

Wij willen beschikken over een gedragen visie voor al onze kernen en ons landschap. Zo borgen en bevorderen we de kwaliteit en vitaliteit van onze kernen en koesteren we de groene oase die ons landschap is.

Bouwen en wonen – 2000 woningen bouwen in deze college periode en het maken van ruimte voor 3000 woningen voor de periode daarna - is één van de leidende opgaven. Dat bouwen doen we duurzaam en met oog voor de grote landschappelijke waarden van Vijfheerenlanden. We willen dit ook betaalbaar doen en willen daarom met ontwikkelaars en bouwers uitvoering geven aan de door de Raad vastgestelde normen voor het bouwen van betaalbare woningen.

Zo vergroten wij de kans voor woningzoekenden om een passende woning te vinden in onze gemeente.

Omgevingswet, -visie en -plan

Bouwen en wonen krijgt vorm binnen de kaders van de omgevingswet. Wij willen daar in 2024 een succesvolle start mee maken. We onderkennen de uitdagingen die de nieuwe wettelijke kaders en processen met zich meebrengen maar willen ons inzetten om beter aan te sluiten bij de ambities en doelen van onze inwoners en ondernemers.

In dit kader positioneren we onze omgevingsvisie als kaderstellend document voor de ontwikkeling en het beheer van de fysieke leefomgeving. Belangrijke onderwerpen daarbij zijn wonen, gezondheid, werkgelegenheid, mobiliteit, de energietransitie en het behoud en de versterking van het landelijk gebied. Zo willen we de balans vinden in de toedeling van functies aan gebieden en plekken en ook ons beheer verbinden aan onze doelstellingen.

We geven onze omgevingsvisie juridische status door het vaststellen van een omgevingsplan. We vatten alle lokale regels voor de fysieke leefomgeving en de regels uit ruim 250 bestemmingsplannen samen in dit plan. We willen een eerste deelgebied in 2024 vaststellen en de totale verwerking van visie naar plan binnen de gestelde termijn afronden.

Een duurzame toekomst

Wij willen onze mooie gemeente goed doorgeven aan toekomstige generaties door intensieve inzet voor een leefbare, gezonde en toekomstbestendige omgeving waar nagenoeg alle bouwwerken circulair zijn, energie duurzaam wordt opgewekt en er een gezonde omgeving is die klimaatrobust en biodivers is.

In 2050 willen wij 95% CO₂ reductie hebben bereikt ten opzichte van 1990. In 2030 gaan we uit van 55%. Dit kunnen we bereiken door in al ons handelen de CO₂-uitstoot te verminderen. Zo gaan we klimaatverandering tegen en streven we ernaar dat iedereen beschikt over voldoende duurzaam opgewekte energie. Deze ambities worden – voor zover nog niet in huidig beleid vormgegeven - nader uitgewerkt passend bij de gemeente Vijfheerenlanden.

In 2050 willen wij een gemeente zijn die klimaatrobust is ingericht en waar de biodiversiteit in een natuurlijke balans is hersteld. Wij staan voor een groene leefomgeving die aantrekkelijk en gezond is. We willen samen met onze inwoners werken aan een leefomgeving waar het fijn is om te verblijven voor mens en dier.

In 2050 willen wij volledig circulair zijn. In 2030 streven naar 50% circulair. We staan dan ook voor een gemeente Vijfheerenlanden waar in 2050 geen (rest)afval en verspilling bestaat maar die volledig circulair is. Als opdrachtgever willen we hierin onze verantwoordelijkheid nemen. We zoeken daarom graag de samenwerking met de samenleving.

Verkeersveilig, leefbaar en bereikbaar

Wij willen een verkeersveilig, leefbaar en bereikbaar Vijfheerenlanden, waarbij de bereikbaarheid, verkeersveiligheid en leefbaarheid van bestaande wijken en dorpen, werklandschappen en voorzieningen is gewaarborgd en wordt verbeterd en nieuwe woongebieden, werklandschappen en voorzieningen goed ontsloten worden door openbaar vervoer, (snel)fiets en auto. Ook is er aandacht voor het verbeteren van de bereikbaarheid, verkeersveiligheid en leefbaarheid tussen woongebieden, werkgebieden en voorzieningen onderling en gemeentegrensoverschrijdend. Daarnaast is aandacht voor regionale ontwikkelingen en verduurzaming.

Vitale landbouw in een aantrekkelijk buitengebied

Een waardevol landschap, gekenmerkt door rust en ruimte. In het buitengebied wordt gewoond, gewerkt en geleefd. Dit betekent dat verschillende functies naast en met elkaar plaatsvinden in het buitengebied. Daarom willen wij samen met alle belanghebbenden werken aan een buitengebied, waarin onder andere de agrariër zijn werk kan doen passend in een vitale landbouwsector, er plek is voor recreatie en voldoende ruimte voor herstel van de natuur en biodiversiteit.

Wat gaan we hiervoor doen?

Samen bouwen en wonen

- Wij geven uitvoering aan onze ambities op het gebied van stedelijke en landschappelijke ontwikkeling op basis van gebiedsvisies, dorps(woon)visies en landbouwvisie.
- We stemmen ons woningbouwambities af op de woonbehoeften zoals die gebleken zijn uit onderzoek, visie of beleid (voor starters en ouderen, met oog voor doorstroom) en de inbreng van inwoners binnen de kaders voor betaalbare woningbouw VHL 2023.
- Bij de toewijzing van woningen geven wij waar (wettelijk) mogelijk voorrang aan onze eigen inwoners of aan mensen die economisch of maatschappelijk verbonden zijn met Vijfheerenlanden.
- Bij de ontwikkeling van onze dorpen en wijken staat behoud en bevordering van duurzame kwaliteit en vitaliteit voorop. Woningbouw buiten de contour passen wij slechts toe waar dat aantoonbaar bijdraagt aan de vitaliteit.
- Bij de doorontwikkeling van ons gebied werken we samen met onze regiopartners aan de realisatie van de doelstellingen van onder andere het IRP, bij keuzes op locatieniveau maken we onze plannen samen met direct belanghebbenden en inwoners.

Omgevingswet, -visie en -plan

- De Omgevingswet treedt op 1 januari 2024 in werking. Wij begeleiden onze medewerkers en belanghebbenden bij de nieuwe manieren van werken en vormen van participatie die daarbij ontstaan.
- We werken de omgevingsvisie Vijfheerenlanden uit in een uitvoeringsplan en dragen zo bij aan realisatie van de in de visie opgenomen doelen.
- We vertalen de komende periode onze omgevingsvisie naar een omgevingsplan Vijfheerenlanden. Daarin vindt een vertaling plaats van alle momenteel vigerende bestemmingsplannen en lokale regels voor de fysieke leefomgeving.
- Wij implementeren de aan de Omgevingswet verbonden nieuwe werkprocessen en het (lokale deel van het) digitaal stelsel Omgevingswet.
- We monitoren de adequate afhandeling van de ruimtelijke processen.
- Voor de taken op het gebied van vergunningen, toezicht en handhaving (VTH) werken we programmatisch, dit is vastgelegd in een beleidskader (Uitvoerings- en Handhavingsstrategie).

Een duurzame toekomst

- Wij geven programmatisch uitvoering aan ons duurzaamheidsbeleid en richten ons daarbij op die hoofdthema's: Klimaat & biodivers, Energie & Verantwoord, Circulair & schoon.
- Wij voeren het raadsbesluit over de regionale energiestrategie (RES) van 9 februari 2023 uit, We zorgen ervoor dat schade en overlast door hittestress, wateroverlast, droogte en overstromingen wordt beperkt.
- Bij de aanleg van nieuwe woonwijken en Werklandschappen, het opknappen van bestaande bebouwing, vervanging van rioleringen en de weg- en groenonderhoud besteden we aandacht aan klimaatadaptatie en volgen we de afspraken klimaatadaptief bouwen Utrecht.
- Wij benoemen water en bodem als ordenend en dus leidend principe bij de (her)inrichting van gebieden. Daardoor zullen nieuwe bouwlocaties minder tot geen last hebben van hitte, droogte, bodemdaling of wateroverlast.
- Door verbindingen te leggen tussen de verschillende natuurgebieden, zorgen we voor groen blauwe verbindingen en voor het herstel van biodiversiteit.
- Binnen het regionale samenwerkingsverband Alblasserwaard/Vijfheerenlanden is een Regionale Adaptatie Strategie (RAS) gemaakt. Daarin zijn afspraken gemaakt hoe we als regio klimaatadaptatie samen oppakken.
- We geven bij circulair en schoon verder invulling aan onze rol als opdrachtgever en aan onze rol als facilitator met als doel om circulair gerichte innovatie te stimuleren, initiëren en faciliteren.
- We geven ook verder invulling aan onze rol als regisseur met als doel het circulair bewustzijn bij medewerkers, bedrijven en hun professionals, inwoners, onderwijsinstellingen en partners in toenemende mate te activeren en stimuleren om werk te maken van circulaire economie. De gemeente draagt bij aan het bevorderen van ketensamenwerking.
- Door verantwoord opdrachtgeverschap en inkoop te versterken kunnen we het kennisniveau verhogen en gaan we bewust om met onze inwoners, grondstoffen en het gehele ecosysteem.
- Wij bevorderen een gezonde en veilige woon- en leefomgeving. Daartoe stellen wij gemeentelijk milieubeleid op.
- De uitvoerende milieutaken zijn ondergebracht bij de Omgevingsdienst regio Utrecht. We stellen (binnen de daarvoor geboden mogelijkheden) prioriteiten in de taken die de Omgevingsdienst regio Utrecht (ODRU) voor de gemeente uitvoert.

Verkeersveilig, leefbaar en bereikbaar

- Wij continueren de lobby om te komen tot een volwaardig knooppunt Everdingen en een verbreding van het traject A27 knooppunt Everdingen – Houten.
- Wij borgen en verbeteren waar nodig de spoorveiligheid op het traject Koenderseweg – Zuid Hollandweg en concretiseren de bestuurlijke afspraken rondom dit thema naar besluitvormingsniveau. Hiermee wordt de aanpak in 2024 concreet gemaakt.
- Samen met de Zuidlobgemeenten wordt in 2023 gestart met een strategische OV-visie/ gebiedsgerichte uitwerking van het Netwerkperspectief die in 2024 gereed komt. De uitkomst hiervan kan worden gebruikt in de aanbesteding van de nieuwe OV-concessie door de provincie Utrecht.
- Wij streven naar inrichting van volwaardige Hubs in Meerkerk, Leerdam en Vianen en stellen daartoe een eigen visie op. Zo nemen wij positie in de regionale afwegingen ten aanzien van de hubs in onze regio.
- Wij streven ernaar een fietsvriendelijker gemeente te worden en stellen daarom een fietsvisie op.
- We vervolgen het onderzoek om sluipverkeer te weren in Everdingen en Lexmond dat in 2023 is opgestart.
- Samen met zes andere gemeenten, provincies, het waterschap en Rijkswaterstaat onderzoeken wij de gewenste aanpak van het sluipverkeer op het onderliggend wegennet van de A27 tussen Houten en knooppunt Hooipolder en monitoren de sluipverkeermaatregelen tussen Vianen en Lexmond.
- Wij actualiseren en starten met de uitvoering van het Strategisch Plan Verkeersveiligheid.
- Wij werken mee aan een project van de Provincie Utrecht om beter gebruik te maken van bestaande data.
- Wij onderzoeken de mogelijkheden tot verbetering van de verkeersveiligheid van de Tiendweg in Leerdam. Daarbij denken wij onder andere aan het deels verlagen van de snelheid van 50 naar 30 km/u en aan het vervangen van asfalt door klinkers.

Vitale landbouw in een aantrekkelijk buitengebied

- Samen met boeren, fruittelers, grondeigenaren en bewoners van het buitengebied willen wij via een gebiedsgerichte aanpak de agrarische sector bestaanszekerheid geven, passend bij het gebied. Daarbij hoort ruimte voor bij het gebied passende nevenactiviteiten. De verschillende opgaven in het gebied willen wij waar mogelijk combineren.
- Wij willen de realisatie van natuur- en groenprojecten stimuleren en uitvoeren om te komen tot een robuuste en gevarieerde natuur in het buitengebied, en daarnaast dorpen, wijken en bedrijventerreinen te vergroenen.
- Wij verbinden het groen in het stedelijk gebied met het landelijk gebied door groengebieden te combineren met wandel- en fietspaden en klompenpaden.
- Wij werken met buurgemeenten, regio's, provincie, waterschap, agrariërs, natuurbeheerders, inwoners en andere belanghebbenden samen aan een goede balans tussen de ontwikkeling en het beheer van het stedelijk én het landelijk gebied. Daarbij zetten wij in op (co)financiering van onze groenopgave door Rijk en provincie.

Concrete resultaten in 2024

Samen bouwen en wonen

- Wij stellen een gebiedsvisie voor de kernen Meerkerk en Vianen vast.
- Wij starten het proces om te komen tot een gebiedsvisie voor de kern Leerdam.
- Wij stellen dorpswoonvisies vast voor Hagestein, Zijderveld, Schoonrewoerd, Nieuwland en Lexmond.
- Wij starten het proces op om wederom vijf nieuwe dorpswoonvisies op te stellen.
- Wij stellen subsidieaanvragen op in het kader van de SPUK gelden ter financiering van de uitvoeringsagenda wonen (SPUK gelden zijn Specifieke uitkeringen gemeenten en provincies om bepaald beleid van de Rijksoverheid uit te voeren).
- In 2024 wordt de Woonzorgvisie aangeboden. Hier wordt ingezet op het realiseren van passende woonvormen voor doelgroepen die zorg en begeleiding nodig hebben.
- In 2024 maken wij een nieuwe huisvestingsverordening om gebruik te gaan maken van de mogelijkheden van de voorgestelde wijziging van de Huisvestingswet om huur- en (sociale) koopwoningen toe te wijzen.
- Wij geven uitvoering aan het vastgesteld woonwagengebeleid.
- In 2024 richten wij een Reserve Fonds Volkshuisvesting en een vereveningsfonds in.

Omgevingswet, -visie en -plan

- Het uitvoeringsprogramma Omgevingsvisie Vijfheerenlanden wordt opgesteld en geïmplementeerd, inclusief wijze van monitoring voortgang en wijze van actualisatie.
- Voor het eerste (van de beoogde acht) deelgebieden wordt het (deelgebied-) omgevingsplan vastgesteld.
- (Gegeven de inwerkingtreding per 1 januari 2024) wordt het programma invoering Omgevingswet afgerond en overgedragen aan de organisatie.
- Op het gebied van vergunningen, toezicht en handhaving stellen wij een uitvoerings- en handhavingsstrategie vast. Deze 'U&H-strategie' - de term is afkomstig uit de Omgevingswet en vervangt de tot nu toe gebruikelijke term 'VTH-beleid' - is een integraal beleidsplan waarin op hoofdlijnen de richting, duiding en missie van de gemeente Vijfheerenlanden staat op het gebied van vergunningverlening, toezicht & handhaving.

Een duurzame toekomst

- Een dialoog met onze inwoners en (agrarische) ondernemers om samen tot toekomstbestendige keuzes te komen.
- We gaan verder met het versnellingsprogramma 'zon op dak'.
- We richten met omwonenden van vastgestelde zoekgebieden wind lokale besturen op om de project milieu effect rapportages vorm te geven.
- Wij zetten ons bij de energietransitie in op een manier die voor inwoners en bedrijven haalbaar en betaalbaar is.
- De eerste concepten komen gereed van de twee wijkuitvoeringsplannen.
- Wij voeren de vastgestelde nadere regels voor subsidie kinderboerderijen in Vijfheerenlanden uit. In overleg met de aanwezige kinderboerderijen in onze gemeente, evalueren wij de toepasbaarheid van deze nadere regels.

Verkeersveilig, leefbaar en bereikbaar

- Wij stellen een projectplan op ter verbetering van de spoorveiligheid langs de Merwede Lingelijn, traject Koenderseweg – Zuid-Hollandweg.
- Vaststelling van een gebiedsgerichte OV-visie/strategische OV-visie voor de Zuidlobgemeenten.
- We starten op basis van de halte- en omgevingsscan en schouw'23 met de aanpak van onze OV-haltes om de toegankelijkheid te verbeteren.
- Implementatie van de visie op de hubs.
- Een vastgestelde fietsvisie inclusief uitvoeringsprogramma.
- Een vastgestelde risico-analyse verkeersveiligheid waarbij met de uitvoering wordt gestart.
- Wij implementeren maatregelen voor de aanpak van sluipverkeer op de routes Lexmond-Meerkerk-Noordeloos en Vianen-Culemborg.
- Een afgerond onderzoek naar de Tiendweg
- Een geïmplementeerd laadpalenplan.
- Wij stellen een parkeerbeleidsplan voor Vijfheerenlanden vast inclusief maatregelenplan.
- Wij stellen een verkeerscirculatieplan vast voor de kern Vianen inclusief maatregelenplan.
- Wij geven uitvoering aan het verkeerscirculatieplan Leerdam en ronden dat in 2024 af.
- Een aangepaste Industrierweg.
- Wij voorzien in extra parkeercapaciteit in Leerdam om de toenemende parkeerbehoefte te kunnen borgen en zodoende ook ruimte te creëren voor het toevoegen van wooneenheden in het centrum.
- Wij stellen een fietsvisie Vijfheerenlanden vast inclusief uitvoeringsprogramma.
- Een geactualiseerd verkeersmodel.

Vitale landbouw in een aantrekkelijk buitengebied

- We gaan de komende periode de Uitvoeringsagenda landelijk gebied uitvoeren. Dit doen wij samen met gemeente Molenlanden.
- Voor de verbreding en betere benutting van onze kennis leggen we een verbinding met de Fruit Tech Campus in de Betuwe. We onderzoeken hoe we deze verbinding het best kunnen vormgeven.
- We stellen een contactfunctionaris aan voor de agrarische sector.
- We stellen een uitvoeringsagenda voor natuur- en groenprojecten op.
- We onderzoeken of er lokaal en regionaal draagvlak is voor het instellen van een jaarlijkse agrarische week met een educatieve component.

Wat worden de inkomsten en uitgaven?

Baten en lasten programma D (bedragen x € 1.000)	Rekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Lasten programma D	22.521	34.828	28.826	25.194	17.712	15.148
Baten programma D	20.091	28.875	23.892	20.362	12.978	10.416
Saldo van baten en lasten	2.430	5.953	4.933	4.832	4.734	4.732
Toevoegingen aan reserves	0	0	0	0	0	0
Onttrekkingen aan reserves	0	700	75	75	75	75
Saldo	2.430	5.253	4.858	4.757	4.659	4.657

Afwijkingen toegelicht

De afwijkingen in baten en lasten worden hoofdzakelijk veroorzaakt door de grondexploitaties. Deze werken budgettair neutraal door en hebben geen effect op het saldo van de begroting.

In 2023 waren incidentele lasten en incidentele baten (bijdragen uit reserves) opgenomen voor de implementatie van de Omgevingswet en voor het opstellen van een visie voor het sportcomplex in Heij- en Boeicop. Deze vallen weg in 2024. Verder waren in 2023 aanvullende incidentele middelen voor Duurzaamheid opgenomen. De raming voor 2023 was hierdoor €500.000 hoger dan in 2024.

Prestatie indicatoren

In onderstaand overzicht treft u per beleidsthema de kritische prestatie-indicatoren (kpi's) aan. Daarbij is in de vierde kolom de kpi opgenomen en is in de laatste kolom de afkomst van de kpi weergegeven. Daarbij worden drie afkortingen gehanteerd, te weten: WSJG (waar staat je gemeente); CA (coalitieakkoord) en W (wettelijk, deze zijn al opgenomen in de begroting en jaarrekening op grond van een wettelijke verplichting).

Samen bouwen en wonen	2019	2020	2021	2022	2023	2024	Bron:
Nieuw gebouwde woningen (per 1.000 woningen)	16,2	17,7	16,8	14,3			W
Nieuw gebouwde woningen							CA
Nieuw gebouwde betaalbare woningen							CA
Woningen totaal	23.418	23.824	24.196	24.611	25.013		WSJG
Kopers uit eigen gemeente (%)				50,7			WSJG
Toegewezen huurders uit eigen gemeente (%)							CA
Scheefwoners (%)	29,3	32,1	25				WSJG
Voorraad corporatiewoningen in relatie tot doelgroepen - passend toewijzen	1,39	1,1	1,29				WSJG
Voorraad corporatiewoningen in relatie tot doelgroepen - sociale huurwoning	1,04	1,03	1,03				WSJG
Omvang planvoorraad t/m 2040							CA
Een duurzame toekomst	2019	2020	2021	2022	2023	2024	Bron:
Hernieuwbare elektriciteit (%)	14	17,4	17,8				W
Vermogen zonne-energie (Kw per 1.000 inwoners)	0,5	0,6	0,8	1			WSJG
(Semi) publieke e-laadpunten (per 1.000 inwoners)	2,7	4,2	4,9	7,9	7,9		WSJG
Vergunde bijdrage RES (in Twh)							CA

Aantal nieuw aangeplante bomen							CA
Aantal vergunde innovatieve pilots energie-opwekking							CA
Verkeersveilig, leefbaar en bereikbaar	2019	2020	2021	2022	2023	2024	Bron:
Verkeersongevallen (per 100.000 inwoners)	1.242,1	735,8	869,8				WSJG
Aantal verkeerscirculatieplannen					1		CA
Vitale landbouw in een aantrekkelijk buitengebied	2019	2020	2021	2022	2023	2024	Bron:
Vestiging van bedrijven land en tuinbouw (per 10.000 inwoners)		70	69	66	66		WSJG
Banen in landbouwsector (%)	3,2	3,2	3,2	3,1			WSJG
Aantal deelnemers klankbordgroep							CA

E. Ontplooiing

Wat willen we bereiken?

Elkaar ontmoeten

Wij vinden het essentieel voor de leefbaarheid in de dorpen en wijken, dat er blijvend ruimte is voor ontmoeting. Er moet gelegenheid zijn voor inwoners om elkaar op een laagdrempelige wijze te ontmoeten en mee te doen in de maatschappij. Het ondersteunen van activiteiten voor sociale ontmoetingsplaatsen dient ter bevordering van een samenleving waarin inwoners meedoen, zich fit en vitaal voelen, voor zichzelf kunnen zorgen en zichzelf een leven lang ontwikkelen. Dan past het als overheid om dit te faciliteren waar het kan en nodig is, maar niet over te nemen. Het belang van de ontmoetingsplaatsen en hoe deze er in de toekomst uitzien hebben we voorgelegd aan het inwonersberaad. Deze groep heeft aanbevelingen geschreven hoe we deze plekken draaiende kunnen houden. Dit alles in goede samenwerking met de stichtingsbesturen, de welzijnsorganisatie en de lokale verenigingen. Kortom, het toekomstbestendig maken of houden van ontmoetingsplaatsen is een gedeelde verantwoordelijkheid.

Sport en bewegen

Wij sluiten met ons sportbeleid "Heel Vijfheerenlanden beweegt" nauw aan bij de doelstellingen uit de Sociaal Maatschappelijke Agenda. Het uitvoeren van de nationale, provinciale en lokale sportakkoorden helpt ons daarbij. Hierbij richten wij ons op een inclusief en divers aanbod, leggen we een stevige bodem voor een actief beweegpatroon bij de jeugd, werken wij aan een sociaal veilige sportomgeving, zetten we in op duurzame en multifunctionele sportaccommodaties en hebben wij extra aandacht voor sportverenigingen in onze gemeente. Op deze wijze levert sport een stevige bijdrage aan de vele maatschappelijke uitdagingen.

Rust, ruimte en recreatie

Inwoners en bezoekers van Vijfheerenlanden moeten zich thuis voelen in onze gemeente en ons gebied. Wij willen hen inspireren en verleiden om er op uit te trekken. Wij streven ernaar dat ze trots zijn op alles dat Vijfheerenlanden te bieden heeft en vanuit deze trots zich verbonden voelen met het gebied tussen Lek en Linge. Inwoners en bezoekers zijn immers onze beste ambassadeurs om nieuwe bezoekers én herhaalbezoekers te enthousiasmeren onze gemeente te bezoeken. Daarbij willen wij rust en ruimte binnen onze gemeente behouden en stimuleren. Nu de basis, beleidsmatig, steeds meer op orde is, zetten wij in 2024 verder in op het ondersteunen van initiatieven en het verbeteren van de aanwezige voorzieningen.

Kunst en cultuur

Inwoners en bezoekers van Vijfheerenlanden moeten geraakt worden door alles wat wij op het gebied van kunst en cultuur te bieden hebben. In het bijzonder, brengen wij daarbij ook de plaatselijke geschiedenis onder de aandacht. Kunst en cultuur verrijken immers ons leven. Waar mogelijk leggen wij dan ook bij de uitvoering van ons kunst- en cultuurbeleid een inhoudelijke relatie met de economische, toeristische, duurzame en ruimtelijke ontwikkeling van onze steden, dorpen en het buitengebied.

Wat gaan we hiervoor doen?

Elkaar ontmoeten

- We werken, op basis van de aanbevelingen uit het inwonersberaad, aan het ontwikkelen van beleid voor sociale ontmoetingsplaatsen.
- Per dorp/wijk wordt daarbij in samenspraak met de inwoners, nader bekeken wat op basis van beleidsmatige uitgangspunten de best passende lokale situatie is.

Sport en bewegen

- We dragen via het stimuleren van sport bij aan een vitale samenleving. Gezonde sportverenigingen, overige sportaanbieders en het beschikbaar hebben van goede sportaccommodaties zijn essentieel om de preventieve kracht van sport optimaal te benutten. Deze kracht komt onder andere tot uiting door aan te sluiten op het gezondheidsbeleid, langs de lijnen van het bewegingsonderwijs en door actief deel te nemen aan het programma Jongeren Op Gezond Gewicht (JOGG).
- Wij zetten, bij het bepalen van de beste bij het dorp of de wijk passende aanpak voor sportstimulering, vooral in op preventieve maatregelen door het bevorderen van de gezondheid, het stimuleren van saamhorigheid en het verminderen van eenzaamheid. Wij starten bij de basis door in nauwe samenwerking met het onderwijs kwalitatief goed bewegingsonderwijs te bevorderen. Deze opdrachten worden verwerkt in het jaarplan 2024 van Team Sportservice.
- Ter uitvoering van het sportaccommodatiebeleid werken wij aan het realiseren van multifunctionele en duurzame sportaccommodaties. Dit varieert van renovatie tot nieuwbouw. Tevens onderzoeken wij de meest passende exploitatievorm(en) voor onze sportaccommodaties.

Rust, ruimte en recreatie

- Wij onderhouden het routenet goed waarbij we aanpassingen in paden oppakken binnen het routenetwerk. We hebben hierbij aandacht voor het grensoverschrijdende netwerk. We doen dit in samenwerking met het Routebureau Utrecht.
- Wij stimuleren de samenwerking tussen gastvrijheid (VVV), marketing en stadsmanagement. We ondersteunen actief de regionale samenwerkingen die zorgen voor juiste publiciteit en het bereiken van nationaal en internationaal publiek. Dit doen wij onder andere door de ontwikkeling van een arrangement in samenwerking met gebiedsmarketingstichting Tussen Lek en Linge en ondernemers voor het Groene Hart en de Utrechtse Regio.
- Wij dragen actief uit dat wij een kinderboerderij een mooie voorziening vinden en handelen hiernaar. Een kinderboerderij is wat ons betreft een goede plek om, met een educatief en recreatief doel, onder toezicht direct contact van de bezoekers met dieren mogelijk te maken, bij te dragen aan de bewustwording op het gebied van dierenwelzijn, natuureducatie en duurzaamheidsbesef. Daarnaast is het bij uitstek ook een locatie waar vrijwilligers en mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt aan het werk zijn.

Kunst en cultuur

- Wij stimuleren het behoud van het ambacht Glasblazen en Glasslijpen.
- Het bestuur van het Stedelijk Museum Vianen (SMV) oriënteert zich op een mogelijke herpositionering van het Stedelijk Museum Vianen. Wij voeren intensieve ambtelijke en bestuurlijke gesprekken met het bestuur van het SMV en de conservator zodat we de gemeentelijke visie kunnen inbrengen bij het bestuur.
- We geven uitvoering aan cultuureducatie op alle scholen in onze gemeente.

- Wij zijn aangesloten bij de gemeenschappelijke regeling van het Regionaal Archief Zuid-Utrecht (RAZU). Deze archiefdienst beheert en draagt zorg voor de archieven van de voormalige gemeenten Leerdam, Vianen en Zederik. De RAZU zorgt ervoor dat de archieven toegankelijk en openbaar zijn, zodat de geschiedenis van Vijfheerenlanden toegankelijk is en actief kan worden uitgedragen. Het nieuw te realiseren e-depot gaat hier ook aan bijdragen.

Concrete resultaten in 2024

Elkaar ontmoeten

- We ontwikkelen beleid voor sociale ontmoetingsplaatsen op basis van de aanbevelingen van het inwonersberaad. Hierbij is aandacht voor de exploitatievorm(en), de rol en verantwoordelijkheden van de gemeente, de wijze van subsidiëren en de overgang van de huidige situatie naar de uitwerking van het nieuwe beleid.
- We gaan vanaf 2024 met de stichtingsbesturen van de wijk- en dorpshuizen een akkoord sluiten over de toekomst. Hiermee werken wij samen met de besturen van wijk- en dorpshuizen aan het maken van toekomstbestendige keuzes, passend bij de lokale situatie (maatwerk). De volgorde en prioritering is mede afhankelijk van de beleidsvorming. Het implementeren en het komen tot het beoogde eindresultaat, zal meerdere jaren in beslag nemen.
- Naast ontmoetingen bij de sociale ontmoetingsplaatsen, zoals de dorpshuizen en wijkgebouwen, ontmoeten onze inwoners elkaar ook in de diverse kerken. In 2023 is een start gemaakt met de Kerkenvisie. Er zijn gesprekken gevoerd met de kerkeigenaren. De gesprekken hebben een rapport opgeleverd hoe de Kerkenvisie voor Vijfheerenlanden er uit zou kunnen gaan zien. In 2024 wordt de invulling van de kerkenvisie vastgesteld en wordt bepaald hoe met de adviezen uit het rapport de visie verder uitgewerkt kan worden.

Sport en bewegen

- Wij geven uitvoering aan het sport- en sportaccommodatiebeleid. Hierbij hebben wij speciale aandacht voor het ondersteunen van sportverenigingen, zodat zij een actieve bijdrage kunnen leveren aan vele maatschappelijke uitdagingen.
- Ter uitvoering van het sport- en sportaccommodatiebeleid werken wij aan het realiseren van multifunctionele en duurzame sportaccommodaties.
- Ter uitvoering van het GALA akkoord werken wij samen met het sociaal domein aan het stimuleren van bewegen, onderwijskansen, ontmoeting, welzijn en gezond leven.
- Wij geven uitvoering aan het opgestelde meerjarig beheer en onderhoudsplan sportvelden en sportparken.
- Wij voeren het lokaal Sportakkoord uit.

Rust, ruimte en recreatie

- Wij gaan aan de slag met het up-to-date maken van de toeristische bewegwijzering naar aanleiding van het nieuwe beleid over de bewegwijzering. Op basis van het nieuwe beleid wordt de uitvoering vanaf 2024 opgestart.
- Wij zullen het beleid en proces met betrekking tot de recreatieve subsidieaanvragen in 2024 gaan toepassen.
- Wij maken een beleidsplan ter stimulering van het gebruik van de havens voor recreatieve ontwikkelingen.
- Wij geven uitvoering aan het sportbeleid voor de Put Middelwaard ter bevordering van het optimaal gebruik van deze recreatieve plas.

- We onderzoeken wat de mogelijkheden zijn voor de ontwikkeling van klompenpaden.
- Naar aanleiding van het adviesplan is beleid in ontwikkeling over kleinschalige en bijzondere overnachtingsmogelijkheden dat in de 2^e helft van 2023 gereed komt en waar wij vervolgens uitvoering aan gaan geven.
- Wij hebben de recreatieve mogelijkheden onderzocht wat betreft de strandjes langs de Lek.
- 20% van de inwoners herkent in 2025 het merk tussen Lek & Linge. Een nulmeting is uitgevoerd. In 2025 volgt een nieuwe meting.

Kunst en cultuur

- In 2023 is een start gemaakt met de Kerkenvisie. Er zijn gesprekken gevoerd met de kerkeigenaren. De gesprekken hebben een rapport opgeleverd hoe de Kerkenvisie voor Vijfheerenlanden er uit zou kunnen gaan zien. In 2024 wordt de invulling van de kerkenvisie vastgesteld en wordt bepaald hoe met de adviezen uit het rapport de visie verder uitgewerkt kan worden.
- In 2024 gaat de nieuwe stichting 'Leerdam Glass '22' verder met het stimuleren van het behoud en de ontwikkeling van het ambacht van Glasblazen, Glasslijpen en Graveren in Leerdam. Specifiek wordt onderzocht of opnieuw het evenement 'Glas Leeft' in 2024 kan worden herhaald, op welke wijze de slijpcursus kan worden voortgezet en of de relaties met andere Europese Glassteden kunnen worden opgezet en uitgebouwd.
- We zetten ons in om de relatie tussen de Glass Academy en glasblazerij De Oude Horn bij het opleiden van glasblazers te behouden en waar nodig te versterken.
- We monitoren de uitbreiding van het aantal cultuurcoaches en onderzoeken of nu alle 34 scholen in Vijfheerenlanden in voldoende mate worden gefaciliteerd.
- We monitoren de voortgang van de in 2021 gestarte ontwikkeling van de website www.kunstcultuurvhl.nl.

Wat worden de inkomsten en uitgaven?

Baten en lasten programma E (bedragen x € 1.000)	Rekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Lasten programma E	16.302	11.608	11.061	11.310	11.526	11.598
Baten programma E	4.294	2.700	2.697	2.697	2.636	2.636
Saldo van baten en lasten	12.008	8.908	8.363	8.613	8.890	8.962
Toevoegingen aan reserves	0	0	0	0	0	0
Onttrekkingen aan reserves	0	791	291	271	271	271
Saldo	12.008	8.117	8.072	8.342	8.619	8.691

Afwijkingen toegelicht

De meerjarige toename in de lasten wordt veroorzaakt door kapitaallasten van toegevoegde investeringen. Deze hebben hoofdzakelijk betrekking op het beleidsterrein sport.

Prestatie indicatoren

In onderstaand overzicht treft u per beleidsthema de kritische prestatie-indicatoren (kpi's) aan. Daarbij is in de achtste kolom de kpi opgenomen en is in de laatste kolom de afkomst van de kpi weergegeven. Daarbij worden drie afkortingen gehanteerd, te weten: WSJG (waar staat je gemeente); CA (coalitieakkoord) en W (wettelijk, deze zijn al opgenomen in de begroting en jaarrekening op grond van een wettelijke verplichting).

Sport en bewegen	2019	2020	2021	2022	2023	2024	Bron:
Niet sporters (% aantal inwoners)	56,4						W
Personen aangesloten bij een sportvereniging (%)	52,6	51,7	51,2				WSJG
Rust, ruimte en recreatie	2019	2020	2021	2022	2023	2024	Bron:
Aantal arrangementen wandel-, fiets- en vaarroutes				0	2		CA
Aantal gefaciliteerde (startende) ondernemers B&B's en natuurcampings				0	0		CA
Aantal oplaadpunten auto's en fietsen (zie ook duurzaamheid)	18	20	17	26	17		CA
Kunst en cultuur	2019	2020	2021	2022	2023	2024	Bron:
Aantal bezoekers aan culturele instellingen en activiteiten							CA
Aantal leerlingen basisonderwijs dat cultuureducatie ontvangt							CA
Aantal basisscholen dat het project "muziek op school" afneemt							CA

F. Financieel gezond

Wat willen we bereiken?

Financieel gezond

Vanuit een verantwoord financieel beleid zorgen wij dat onze meerjarenbegroting op orde is en wij financieel voldoende weerbaar blijven. Bij het opstellen van de meerjarenbegroting houden wij rekening met noodzakelijk geachte uitgaven, zodat wij deze lasten niet doorschuiven naar de toekomst. Daarbij blijven de gemeentelijke woonlasten op een niveau dat zich verhoudt tot die van de buurgemeenten.

Economie en werken

Een gezonde lokale economie is van belang voor het welzijn en welbevinden van onze ondernemers én inwoners. Ook de leefbaarheid in en de vitaliteit van onze gemeente profiteren daarvan. Werkgelegenheid (verkrijgen, behouden en versterken van) levert een belangrijke bijdrage aan de economie, zowel voor onze ondernemers als voor onze inwoners. De huidige arbeidsmarkt plaatst ons en onze partners daarbij voor grote uitdagingen, maar deze biedt tegelijkertijd kansen. Samen met onze lokale en regionale partners zetten wij in op die kansen die een bijdrage leveren aan de gezonde lokale economie voor iedereen.

Bij het (her)inrichten van nieuwe en bestaande werklandschappen zetten wij in op duurzame inrichting in de brede zin, met aandacht voor klimaatadaptatie, energiebesparing- en duurzame opwek. In 2050 is de bedrijvigheid in Vijfheerenlanden zoveel mogelijk schoon en emissie-loos. Ook zetten we hierbij in op een gezonde omgeving met veel groen en gericht op duurzame mobiliteit.

Wat gaan we hiervoor doen?

Financieel gezond

- We maken een meerjarige investeringsplanning voor het in de begroting 2023 opgenomen extra investeringsprogramma (de 'investeringsagenda') van netto € 80 miljoen (onrendabel) voor de periode 2023-2035.
- We matigen de ontwikkeling van de hoogte van onze lokale lasten.
- We houden als norm voor onze solvabiliteit een percentage aan van 20%.
- We houden als norm voor onze weerstandsratio een ratio aan van 2,5.
- We ontwikkelen onze planning & control cyclus inhoudelijk verder door, waarbij nauw aangesloten wordt bij de informatiebehoefte van de raad.

Economie en werken

- De Economische visie Vijfheerenlanden, 'Vijfheerenlanden veerkrachtig en verbindend', vormt met haar uitvoeringsagenda ook in 2024 de belangrijkste basis voor onze inzet. De structurele uitbreiding van de formatie van het team Werken draagt bij aan het verder versterken van de dienstverlening aan onze ondernemers.
- De uitvoering van de visie 'Van bedrijventerreinen naar werklandschappen' heeft een directe relatie met de uitvoering van de 'Economische visie 2022-2026'. De visie 'van bedrijventerreinen naar werklandschappen' wordt uitgevoerd in 2023 en 2024. De implementatie van de werklandschapsconcepten is een proces dat hierna volgt.

- We spelen in op lokale en regionale/provinciale economische ontwikkelingen. Lokaal in relatie tot de Omgevingsvisie, regionaal via de uitwerking van het Integraal Ruimtelijk Perspectief (IRP) en provinciaal vanuit het Kader Wonen en Werken en het daarop gebaseerde provinciaal programma. Vooral regionale en provinciale ontwikkelingen vragen om lokale inbedding en afstemming met de belangrijkste sterkhouders, de ondernemers. Daarbij is een goede organisatiegraad van ondernemers essentieel.
- Onderdeel van de economische ontwikkelingen dat zowel regionaal als provinciaal, maar ook lokaal wordt gedragen is het zorgvuldig omgaan met schaarse ruimte. Dat houdt niet alleen uitbreiden in, maar tegelijkertijd ook inzetten op intensiveren en verdichten op zowel de bestaande werklocaties als de nieuw te ontwikkelen werklandschappen. Daarmee samen hangt het toekomstbestendig(er) maken van bestaande en nieuwe werklocaties. Ook hierbij spelen regio en provincie een rol, naast uiteraard de landelijke trends en lokale uitgangspunten als innovatie, circulaire economie, energietransitie, klimaatadaptatie, hittestress en bereikbaarheid.
- De lokale economie, ondernemers en werknemers zijn gebaat bij een aantrekkelijk vestigingsklimaat. Daarmee nauw verbonden zijn de uitdagingen in de huidige arbeidsmarkt en woningmarkt. Het stimuleren van dicht bij werk wonen of dicht bij wonen werken, de kansen die de Omgevingswet biedt voor vermindering van regelgeving, betreffen vraagstukken die een integrale benadering vragen. Het verkrijgen, behouden en versterken van de werkgelegenheid staan daarbij centraal.
- In samenwerking met de arbeidsmarktregio's (en Avres) zetten wij in op een leven lang ontwikkelen en het benutten van kansen. Bij dit laatste betreft het ook het inzetten van het onbenutte arbeidspotentieel, waaronder statushouders.

Concrete resultaten in 2024

Financieel gezond

- In 2024 werken we het investeringsprogramma van netto € 80 miljoen voor de periode 2023-2035 verder uit, waarbij de afweging van investeringen plaatsvindt op basis van een afwegingskader. Dat kader is uitgewerkt in de paragraaf Investeringsagenda Vijfheerenlanden.. De afschrijvingslasten van dit investeringsprogramma zijn verwerkt in de meerjarenbegroting.
- We hanteren een uitgangspunt van 100% kostendeckendheid ten aanzien van leges en heffingen. Dat betreft in ieder geval de afvalstoffenheffing en de rioolheffing alsook de bouwleges.
- We indexeren jaarlijks de opbrengst van onze belastingen ter compensatie van loon- en prijsontwikkelingen.
- We houden de solvabiliteit in stand door het jaarlijks toevoegen van zich voordoende rekeningvoordelen aan de algemene reserve en/of bestemmingsreserves.
- Wij vernieuwen de opzet van de Kadernota, Programmabegroting, Bestuursrapportage en Jaarstukken. Daarbij verbeteren wij de sturingsinformatie en bestuurlijke achtergrondinformatie voor raad, college en organisatie. Dit doen wij onder meer door een verbeterde opzet van programma's en paragrafen, een beter onderscheid tussen Kadernota en Programmabegroting, meer te gaan werken met kritische prestatie indicatoren en een verbreding van de wijze van bestuurlijke behandeling (in alle vakcommissies).

Economie en werken

- Wij streven een verdere verbetering van de organisatiegraad van ondernemers na, uiteraard in nauwe samenspraak met de ondernemers.
- Wij verbeteren de dienstverlening aan ondernemers.

- Wij gaan de komende periode de visie 'van bedrijventerreinen naar werklandschappen' uitvoeren. Een plan van aanpak is gereed en partijen worden nu gevraagd om hier offerte op uit te brengen. De doorlooptijd van dit projectplan is een jaar en we betrekken hier de stakeholders in. De implementatie van de werklandschaps-concepten is een proces dat hierna volgt.

Wat worden de inkomsten en uitgaven?

Baten en lasten programma F (bedragen x € 1.000)	Rekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Lasten programma F	20.495	33.687	36.067	36.614	34.988	32.547
Baten programma F	111.343	121.072	132.394	133.995	131.120	129.540
Saldo van baten en lasten	-90.848	-87.385	-96.327	-97.381	-96.132	-96.993
Toevoegingen aan reserves	66.953	1.202	0	0	0	0
Onttrekkingen aan reserves	68.299	8.356	5.731	5.692	2.949	2.949
Saldo	-92.194	-94.538	-102.059	-103.073	-99.081	-99.942

Afwijkingen toegelicht

De toename van de lasten wordt hoofdzakelijk veroorzaakt door stijgende loonkosten, op basis van CAO-ontwikkelingen en vanwege de investering die via de Kadernota 2024 is gedaan in de gemeentelijke organisatie.

De hogere baten worden hoofdzakelijk veroorzaakt doordat de Algemene uitkering van het Gemeentefonds in 2024 ongeveer € 8,5 miljoen hoger is dan in 2023. De reden hiervan is met name gelegen in de doorwerking van loon- en prijsontwikkelingen en volume-aantallen (inwoners, woningen etc.). Hier was al rekening mee gehouden.

De opbrengst van de onroerende zaakbelasting neemt met ongeveer € 0,5 miljoen toe als gevolg van de indexatie van de tarieven.

We realiseren hogere rentebaten van ongeveer € 0,5 miljoen. Doordat de aangetrokken gelden vanuit het financieringsarrangement nog niet volledig worden ingezet voor investeringen, blijven er gelden over die tegen hogere rentestanden dan in 2023 tijdelijk in deposito worden gezet in de rijksschatkist.

We verwachten structureel hogere baten als compensatie van (semi-)overheden, onder andere vanwege ziekte en zwangerschap. Dit zijn inkomsten die (een deel van) de inhuurkosten voor tijdelijke vervanging compenseren.

Prestatie indicatoren

In onderstaand overzicht treft u per beleidsthema de kritische prestatie-indicatoren (kpi's) aan. Daarbij is in de vierde kolom de kpi opgenomen en is in de laatste kolom de afkomst van de kpi weergegeven. Daarbij worden drie afkortingen gehanteerd, te weten: WSJG (waar staat je gemeente); CA (coalitieakkoord) en W (wettelijk, deze zijn al opgenomen in de begroting en jaarrekening op grond van een wettelijke verplichting).

Financieel gezond	2019	2020	2021	2022	2023	2024	Bron:
Gemiddelde WOZ-waarde (x €1.000)	252	265	283	331	379		W
Gemiddelde woonlasten eenpersoonshuishouden (€)	721	800	809	920	924		W
Gemiddelde woonlasten meerpersoonshuishouden (€)	803	860	879	1.004	1.008		W
Solvabiliteitsratio (%)	16	24	31,5				WSJG
Netto schuldquote (inclusief uitgeleende gelden) (%)	69,9	50,3	76,1				WSJG
Weerstandsratio	2,12	1,58	3,32	2,86	2,65	2,51	CA
Economie en werken	2019	2020	2021	2022	2023	2024	Bron:
Banen (per 1.000 inwoners tussen 15 en 64 jaar)	808,8	802,8	799,0	823,0			W
Netto arbeidsparticipatie (%)	72,2	71,8	72,8	74			W
Functiemenging (%)	54,7	54,6	54,4	55			W
Vestiging van bedrijven (per 1.000 inwoners tussen 15 en 64 jaar)	154,5	161	168,4	179,8			W
Demografische druk (%)	77,5	77,3	77	77,7	77,4		W
Gestarte vestigingen (per 10.000 inwoners)		124,4	130,6	127,4			WSJG
Gestopte vestigingen (per 10.000 inwoners)		83,4	71,1	64,8			WSJG
Nieuw aangewezen locaties voor bedrijventerreinen (in hectare)							CA
Glasvezelaansluitingen (% aantal inwoners)							CA

Financieel Perspectief 2024-2027

Inleiding

In deze Programmabegroting 2024 van de gemeente Vijfheerenlanden worden de bestuurlijke doelstellingen van de gemeente vertaald in beleidsmatige consequenties en in te maken keuzes. In dit hoofdstuk worden de financiële uitgangspunten van de Programmabegroting 2024 en de meerjarenraming 2025-2027 van de gemeente Vijfheerenlanden gepresenteerd. Eerst wordt ingegaan op de (veelal technische) bijstellingen die gevolgen hebben voor de uitkomsten van de Kadernota 2024 die in juni 2023 door de gemeenteraad is vastgesteld. Deze Kadernota vormt het uitgangspunt voor de totstandkoming van de begroting. In de onderstaande tabel is het financieel beeld opgenomen zoals dat – na het verschijnen van de Kadernota en de meicirculaire, maar voor de raadsbehandeling – is gepresenteerd:

x € 1.000	2024	2025	2026	2027
Vertrekpunt Kadernota 2024-2027	-2.019	-1.602	-9.153	-10.125
Realisatie meicirculaire, ontwikkeling Algemene uitkering	3.082	2.306	866	3.551
Knop: 'Stelpost oplossing klifjaar/opschalingskorting'	-	-	4.934	3.249
Knop: 'Indexering lokale heffingen'	1.000	1.000	1.000	1.000
Knop: 'Boter bij de vis'	1.100	2.000	2.500	2.500
Knop: 'Nieuw-voor-oud'				
Knop: 'Prioriteitsstelling'				
Knop: 'Vast personeel ipv structurele inhuur'				
Knop: 'Nader te bepalen'				
Uitgangspunt meerjarenbegroting 2024-2027	3.163	3.704	147	175

Sinds de Kadernota is er sprake van nieuwe ontwikkelingen die wij moeten verwerken in de cijfers. Dit betreft bijvoorbeeld de structurele doorwerking van de 2e bestuursrapportage 2023, de kostenontwikkeling van onze taken in het kader van de Wet maatschappelijke ondersteuning en tenslotte nog het (financieel) verwerken van een aantal genomen collegebesluiten met een doorwerking naar 2024 en verder. Deze wijzigingen ten opzichte van de Kadernota 2024 worden in dit hoofdstuk inhoudelijk en financieel toegelicht.

Ontwikkeling begrotingssaldo na Kadernota 2024-2027

De hiervoor geschetste ontwikkelingen leiden tot een nieuw verwacht begrotingssaldo dat er negatiever uitziet dan waarmee in de Kadernota rekening werd gehouden. Concreet betekent dit dat we op zoek moeten naar een aantal financiële voordelen om voor de begroting een sluitend meerjarenbeeld te presenteren. Dit hoofdstuk wordt daarom afgesloten met een overzicht van de in de Kadernota opgenomen 'knoppen om aan te draaien' waarin het proces van de mogelijke ombuigingen wordt geschetst om niet alleen in 2024 en 2025, maar uiteindelijk ook meerjarig tot een gezond financieel perspectief voor onze gemeente te komen. In de tabel hieronder zijn de financiële gevolgen opgenomen, deze worden onder de tabel per regel toegelicht:

x € 1.000	2024	2025	2026	2027
Uitgangspunt meerjarenbegroting 2024-2027 uit Kadernota	3.163	3.704	147	175
Kapitaallasten van toegevoegde investeringen		258	627	786
In mindering gebrachte kapitaallasten toegevoegde investeringen		-258	-627	-786
Structurele doorwerking 2^e bestuursrapportage 2023	-541	-583	-734	-718
Septembercirculaire 2023	PM	PM	PM	PM
Opgenomen stelpost onderuitputting BCF	912	675	675	675
Diverse kleine afwijkingen (voordelig)	127	111	289	201
Kostenontwikkeling Wmo * compensatie uit de stelpost loon-/prijsontwikkeling 2024	-1.782 +500	-1.652 +500	-1.652 +500	-1.652 +500
Verwerking genomen besluiten:				
a) VN-verdrag Handicap;	-86	-56	-56	-56
b) Verhoging subsidie Bindkracht VHL.	-80	-80	-80	-80
Uitkomst begroting 2024-2027 na Kadernota en diverse bijstellingen	2.213	2.619	-911	-955

Uitgangspunt meerjarenbegroting 2024-2027 uit Kadernota

De Kadernota is sluitend gemaakt door het koppelen van een taakstellend bedrag aan de knoppen waaraan gedraaid kan worden, zoals opgenomen in de knoppenkast die onderdeel was van deze nota. De benodigde ombuigingen lopen op tot € 2,5 miljoen in 2027. Verder gaan we daarbij uit van het uitgangspunt dat het Rijk gemeenten, en dus ook Vijfheerenlanden, volledig compenseert voor de effecten van het klifjaar dat vanaf 2026 voor steeds grotere tekorten zorgt. Omdat we met elkaar hebben afgesproken dat de financiële problematiek bij het Rijk niet tot ingrijpende bezuinigingen op de uitvoering van onze taken en het voorzieningenniveau mag leiden, accepteren we hiermee het risico

dat de compensatie niet (volledig) komt. Dit is overigens in lijn met het standpunt van de VNG, die als inzet voor de gesprekken met het Rijk stelt dat:

“De korting van € 3 miljard (landelijk) op het gemeentefonds vanaf 2026 moet worden hersteld door:

- het ophogen van het gemeentefonds en herstel van het accres vanaf 2026;
- de opschalingskorting definitief te schrappen;
- een toereikende en stabiele indexering van het gemeentefonds om loon-, prijs- en volumeontwikkelingen op te kunnen vangen, inclusief de stijging van de zorgvraag.”

Daarnaast heeft ook de Provinciaal toezichthouder begrip voor deze situatie en het feit dat wij – voordat onomkeerbare besluiten worden genomen – de uitkomsten van de gesprekken tussen VNG en Rijk willen afwachten. Er zal dan ook worden getoetst op een sluitende begroting 2024 en tekorten in 2026 en verder - of het werken met stelposten - is hierin toegestaan. Dat ontslaat ons uiteraard niet van de verplichting om voorstellen uit te werken waarmee eventuele resterende tekorten kunnen worden opgevangen. Afhankelijk van de koers van het nieuwe kabinet zullen wij meer of minder van deze voorstellen in uitvoering moeten nemen.

Kapitaallasten van toegevoegde investeringen

Aan de bestaande investeringsagenda – op basis van de begroting 2023-2026 – zijn investeringen toegevoegd. Deels heeft dit betrekking op toevoegjaar 2027 waarin vanuit bestaande beleid- en beheerplannen vervangingsinvesteringen zijn opgenomen. Maar ook omdat er vanuit participatietrajecten nieuwe investeringen voor de komende jaren worden voorzien. Voor deze investeringen worden nog separate kredietvoorstellen aan uw raad voorgelegd, maar vooruitlopend hierop wordt via de meerjarenbegroting in ruimte voor de dekking van de kapitaallasten voorzien. Voor een overzicht van de investeringsplanning wordt verwezen naar bijlage 1 bij deze begroting.

Deze kapitaallasten maken al wel deel uit van het beginsaldo, maar zijn omwille van transparantie – het betreft immers kapitaallasten van toegevoegde investeringen waar door uw raad nog over besloten gaat worden – apart weergegeven in deze tabel. Om te voorkomen dat de kapitaallasten dubbel worden meegeteld in deze tabel, moet echter wel een correctieregel worden opgenomen. Dat is in deze tabel verwerkt onder de titel “in minder gebrachte kapitaallasten toegevoegde investeringen”.

In minder gebrachte kapitaallasten toegevoegde investeringen

Dit betreft de correctiepost zoals hiervoor beschreven, om te voorkomen dat de expliciet in beeld gebrachte kapitaallasten van toegevoegde investeringen dubbel meetellen in deze tabel.

Structurele doorwerking 2^e bestuursrapportage 2023

De 2^e bestuursrapportage 2023 sluit weliswaar met een positief saldo in 2023, maar wanneer we corrigeren voor incidentele zaken dan laat de structurele doorwerking hiervan een tekort zien; dit komt met name door de stijgende kosten van de jeugdzorg en de gestegen bijdragen aan gemeenschappelijke regelingen voor het uitvoeren van gemeentelijke taken. Voor een volledig overzicht van de mutaties wordt verwezen naar de 2^e bestuursrapportage 2023.

Septembercirculaire 2023

De septembercirculaire 2023 verschijnt op Prinsjesdag (19 september a.s.). De financiële gevolgen zijn daarom vooralsnog PM geraamd en worden in de tweede helft van september doorgerekend. De raad wordt hierover zo snel mogelijk na het verschijnen van de circulaire geïnformeerd in de vorm van een raadsinformatiebrief. De financiële consequenties worden vervolgens in een separaat raadsvoorstel met bijbehorende 1^e

begrotingswijziging aan de gemeenteraad aangeboden ter vaststelling in de raad van december 2023.

Kostenontwikkeling Wmo

In de begroting 2024 hebben we in 2024 en verder, ten opzichte van de begroting 2023, te maken met een financieel nadeel ter grootte van (per saldo) € 1.152.000 structureel en € 130.000 incidenteel. Dit komt door een stijging van de kosten voor maatwerkdienstverlening (huishoudelijke ondersteuning, begeleiding en overige Wmo-voorzieningen) van € 9,8 miljoen naar € 11,4 miljoen; een structurele toename met 17%. Vrijwel het hele bedrag wordt veroorzaakt door de stijging van de kosten voor huishoudelijke ondersteuning (HO) en voor begeleiding Zorg in Natura (ZIN). Tegenover de hogere kosten staat ook (deels) een hogere inkomst bij de algemene uitkering. Deze drie posten worden hieronder nader toegelicht:

Huishoudelijke ondersteuning (+ € 0,9 miljoen)

Het budget voor HO bedraagt in 2024 (vanuit de meerjarenbegroting 2023) ongeveer € 4,3 miljoen. Tot en met juli is hiervan ongeveer € 2,4 miljoen uitgegeven. Extrapolatie, zelfs wanneer rekening wordt gehouden met het feit dat in het laatste kwartaal vaak veel na-ijlende kosten worden gefactureerd door aanbieders, leidt tot een verwachte uitgave van € 4,6 miljoen op jaarbasis. In dit bedrag is rekening gehouden met het feit dat er, naar aanleiding van een kostprijsonderzoek gearrangeerd vanuit RBL en met instemming van het Bestuurlijk Platform Sociaal Domein Lekstroom, een nieuw tarief is geadviseerd voor 2024 en een aanpassing aan het tarief per 1 juli 2023. Dit leidt tot ongeveer € 125.000 aan extra kosten vanaf het tweede halfjaar van 2023.

De huidige inschatting laat dus zien dat de kosten in 2023 hierdoor op € 4,6 miljoen zullen uitkomen. Ook in 2024 wordt een tariefsaanpassing doorgevoerd van € 150.000. Aangevuld met een loon- en prijsontwikkeling van 5% en een stuk autonome kostenontwikkeling (groei aantal inwoners), komen de totale verwachte kosten in 2024 dan uit op afgerond € 5,2 miljoen.

Begeleiding Zorg in Natura (ZIN) + € 0,7 miljoen

Het budget 2023 voor begeleiding ZIN is nog gebaseerd op de praktijk (oude systematiek) dat slechts 60% van de indicaties wordt verzilverd. Vanaf 1 oktober 2023 gelden nieuwe inkoopafspraken met maandtarieven. Aanbieders mogen vanaf 1 oktober 2023 100% declareren voor een nieuwe indicatie. Bij deze indicatie wordt de ingezette zorg in relatie tot de te bereiken doelen betrokken en wordt met evaluatiemomenten bekeken welke voortgang er bestaat op deze doelen (zogenaamde 'casusregie'). Dit betekent dat de afgegeven indicatie wordt gemonitord en beter aansluit op dat wat nodig is. Doordat deze werkwijze intensiever is, zijn al in de begroting 2023 apparaatskosten opgenomen. Voor het bepalen van het benodigd budget vanaf 2024 is daarom een inschatting gemaakt van de kosten voor de indicaties die nog worden afgegeven en de loon- en prijsontwikkeling van 5%. We schatten daarom in dat de kosten zullen stijgen van € 3,5 miljoen naar € 4,2 miljoen op jaarbasis.

Gedeeltelijke compensatie loon- en prijsontwikkeling + € 0,5 miljoen

Uit de voorgaande analyse blijkt dat een belangrijk deel van de kostenstijging loon- en prijsontwikkeling betreft. Die stijging is hoger dan gemiddeld (4,9%) door tussentijdse tariefsaanpassingen en cao-stijgingen. Via het gemeentefonds worden we als gemeente gecompenseerd voor loon- en prijsontwikkeling. Het voordeel zit in onze begroting op de algemene dekkingsmiddelen en de nadelen treden op over alle programma's heen. Voor loon- en prijsontwikkeling is daarom in de begroting '24 een stelpost opgenomen. Door het inzetten van een deel (ongeveer de helft) van die stelpost, kunnen we een bedrag van € 500.000 van de gestegen kosten voor de Wmo in de begroting opvangen.

Verwerking genomen besluiten

In de periode tussen de zomer en de behandeling van deze begroting is door het college een tweetal besluiten genomen. De eerste (VN-verdrag Handicap) is inmiddels ook behandeld in de raad onder verwijzing naar deze begroting. Het tweede collegebesluit heeft te maken met stijgende kosten van bestaand beleid op de taken van Bindkracht VHL waarbij het college het voornemen heeft uitgesproken de subsidie te verhogen en de raad hier vooraf bij de begroting om instemming te vragen in plaats van de gestegen kosten achteraf (via de 1^e bestuursrapportage 2024) aan de gemeenteraad te melden.

a) VN-verdrag Handicap

In juli 2016 heeft Nederland het 'VN-Verdrag inzake de rechten van personen met een handicap' (VN-Verdrag Handicap) ondertekend. Het VN-Verdrag Handicap heeft als doel dat de wereld toegankelijk en inclusief wordt voor iedereen, dus ook voor personen met een beperking. Met het ondertekenen van het VN-Verdrag hebben alle gemeenten, en dus ook gemeente Vijfheerenlanden, de opdracht gekregen om een plan te maken waarin staat hoe de doelstellingen uit het VN-Verdrag worden gerealiseerd. Op 21 september jl. heeft de gemeenteraad besloten het plan "Onbeperkt Meedoen in Vijfheerenlanden" vast te stellen en de financiële consequenties hiervan (€ 56.000 structureel vanaf 2024 en € 30.000 incidenteel in 2024) te verwerken in de begroting 2024.

b) Verhoging subsidie Bindkracht VHL

Het team Geld en Regelzaken van BindkrachtVHL heeft in de eerste helft van dit jaar meer ondersteuningsvragen behandeld dan voor heel 2023 is afgesproken. De werkdruk in het team is daardoor veel te hoog en er ontstaan wachtlijsten. Om de dienstverlening aan de inwoner op een goede manier te kunnen continueren vraagt BindkrachtVHL een verhoging van de subsidie om het team Geld en Regelzaken uit te breiden met 1 fte. De dienstverlening door BindkrachtVHL is een belangrijk middel voor het realiseren van de beleidsdoelstellingen uit het Actieplan Armoede en Schulden met betrekking tot vroegsignalering, beter bereik minimaregelingen onder ouderen en laagdrempelige inloop. De groei in de vraag naar ondersteuning bij financiële vragen en problemen is niet incidenteel en daarom wordt bij de begroting 2024 aan de raad voorgesteld om het subsidiebudget voor BindkrachtVHL structureel te verhogen met € 80.000 vanaf 2024.

Ombuigingen

Het financieel beeld voor de komende jaren laat structureel voordelige saldo's zien. Vanaf 2026 (het klifjaar) hebben we een stelpost oplossing klifjaar/opschalingskorting hiervoor ingezet. En voor een structureel sluitende begroting is een aanvullend bedrag benodigd van € 2 miljoen, toegevoegd aan de al eerder opgenomen taakstelling van € 2,5 miljoen. In het onderstaande overzicht zijn de gecombineerde bedragen weergegeven (Kadernota plus nieuwe ontwikkelingen):

x € 1.000	2024	2025	2026	2027
Meerjarenbegroting 2024-2027 zonder ombuigingen	113	-381	-9.523	-7.794
Knop: 'Stelpost oplossing klifjaar/opschalingskorting'	-	-	4.934	3.249
Knop: 'Indexering lokale heffingen'	1.000	1.000	1.000	1.000
Knop: 'Boter bij de vis'	1.100	2.000	2.500 + 2.000	2.500 + 2.000
Knop: 'Nieuw-voor-oud'				
Knop: 'Prioriteitsstelling'				
Knop: 'Vast personeel ipv structurele inhuur'				
Knop: 'Nader te bepalen'				
Meerjarenbegroting 2024-2027 na extra ombuigingen	2.213	2.619	911	955

Uit de voorgaande tabel blijkt dat het alleen met behulp van stelposten en ombuigingen mogelijk is om vanaf 2026 een sluitend beeld te presenteren. De knoppen 'stelpost oplossing klifjaar' en 'indexering lokale heffingen' zijn in aanloop naar het vaststellen van de Kadernota uitvoerig met de raad besproken. Voor de gekozen werkwijze hoorden wij tijdens de besprekingen – bevestigd door de unanieme vaststelling van de Kadernota – brede steun in de raad. Over het tweede deel van de knoppenkast heeft de raad aangegeven betrokken te willen worden bij de afwegingen en dat de consequenties voor onze inwoners van het draaien aan de knoppen 'boter-bij-de-vis', 'nieuw-voor-oud', 'prioriteitsstelling', 'vast personeel in plaats van structurele inhuur' en 'nader te bepalen' goed in beeld moeten worden gebracht. Voor dit deel van de ombuigingen zijn dan ook fundamentele keuzes en uitgewerkte voorstellen nodig. Deze keuzes willen wij niet op voorhand maken, maar - in nauwe afstemming met de gemeenteraad - integraal afwegen.

Invulling ombuigingen 2024

In de periode tussen Kadernota en begroting is geïnventariseerd hoe deze ombuigingen ingevuld kunnen worden. Dit heeft een aantal pragmatische en redelijk pijnloze meevallers opgeleverd. Dit zijn incidentele voordelen die op korte termijn, zonder grote gevolgen voor de onze inwoners en het niveau van onze dienstverlening, kunnen worden ingeboekt. Hierbij gaat het concreet om een voordeel op de kapitaallasten en de renteomslag. Dit leidt tot het volgende beeld:

x € 1.000	2024	2025	2026	2027
Nog in te vullen ombuigingen	1.100	2.000	4.500	4.500
Inzet (technische) meevallers:				
- kapitaallasten	-600	-	-	-
- rentevoordeel	-400	-	-	-
- ruimte in begrotingssaldo	-100			
Fundamentele keuzes knoppenkast	0	2.000	4.500	4.500

Kapitaallasten

In de begroting verwerken we de kapitaallasten voortvloeiend uit investeringen op basis van onze uitgangspunten zoals vastgelegd in de financiële verordening. Dit houdt onder andere in dat de kapitaallasten worden opgenomen vanaf het eerste jaar na gereed komen van de investering. In de praktijk blijkt dat geplande investeringen gemiddeld genomen enige uitloop kennen, waardoor de fase van afronding later ligt dan op basis van de oorspronkelijke planning. Dit zorgt voor een continue onderuitputting van de geraamde kapitaallasten. Op basis van de afgelopen jaarrekeningen en de nieuwe investeringsplanning, schatten wij het effect voor 2024 in op € 0,6 miljoen.

Rentevoordeel

Het rentebeleid van de Europese Centrale Bank en de gevolgen hiervan voor de daadwerkelijke rentekosten en -opbrengsten waarmee wij te maken hebben zijn op voorhand lastig in te schatten. Op basis van de actuele ontwikkelingen zien we dat de huidige ontwikkeling van de rente in 2024 tot een voordeel zal leiden. Dit voordeel ontstaat enerzijds doordat onze werkelijke rentelasten iets lager liggen dan de rekenrente waarmee we in 2023 rekening hielden. Anderzijds is de rente die wij ontvangen op door ons uitgezette gelden juist flink hoger dan verwacht. Samen leidt dit tot een (incidenteel) voordeel van ongeveer € 400.000 in 2024.

Ruimte in begrotingssaldo

Het begrotingssaldo (na ombuigingen) in 2024 bedraagt, vooral dankzij een meevallende meicirculaire 2023, afgerond € 1,2 miljoen positief. Door de resterende € 100.000 niet in te vullen met maatregelen, maar ten laste te brengen van het begrotingssaldo daalt het resultaat in 2024 naar € 1,1 miljoen positief.

Invulling ombuigingen vanaf 2025

Indien gekozen wordt voor deze invulling op korte termijn, dan bedraagt het begrotingssaldo in 2024 zo'n € 1,1 miljoen (voordelig). Het traject naar de Kadernota en meerjarenbegroting 2025-2028 kan dan gebruikt worden om, in afstemming met de gemeenteraad, fundamentele keuzes te maken voor de invulling van de resterende ombuigingen van € 2 miljoen in 2025 en € 4,5 miljoen structureel.

Een structureel bedrag van € 4,5 miljoen is voor Vijfheerenlanden veel geld. Geld waar nu belangrijke en nuttige dingen voor gedaan worden. Dit betekent dat wanneer een dergelijk bedrag moet worden omgebogen, dat dit niet zonder ingrijpende en pijnlijke keuzes kan. Vooruitlopend op de afstemming met de gemeenteraad ziet het college daarbij een aantal uitgangspunten:

Uitgangspunt 1: Hoe je het ook wendt of keert, ombuigingen gaan altijd ergens pijn doen. Wanneer een ombuigingsvoorstel een specifieke groep (kwetsbare) inwoners treft, kijken we naar mogelijkheden om de gevolgen hiervan voor hen te beperken. Dit kan betekenen dat een beperkt deel van de besparing hiervoor wordt vrijgemaakt.

Uitgangspunt 2: Wij zijn een betrouwbare overheid. Dat betekent concreet dat onderwerpen waarbij toezeggingen zijn gedaan of verwachtingen zijn gewerkt bij inwoners, participatiegroepen en maatschappelijke partners in beginsel doorgang zullen vinden.

Uitgangspunt 3: We zijn terughoudend in bezuinigingen op het sociaal domein. Zo geven we uitvoering aan de motie die bij de behandeling van de Kadernota is vastgesteld en die oproep om niet te bezuinigen op minimabeleid en armoedebelief. Wel gaan we onderzoeken hoe de beschikbare middelen gerichter kunnen worden ingezet zodat de schaarse middelen terecht komen bij de mensen die dit het hardste nodig hebben.

Uitgangspunt 4: Er is grote behoefte aan nieuwe woningen in alle kernen van onze gemeente. Hierop blijven wij inzetten. De € 80 miljoen investeringsruimte bestemmen we voor co-financiering van investeringen die een voorwaardenscheppend karakter hebben voor onze woningbouwopgave.

Uitgangspunt 5: Wat we nu al goed doen hoeft niet nog beter of kan mogelijk een stukje minder/goedkoper worden uitgevoerd. Hierbij denken we concreet aan versoering op het gebied van openbare ruimte, veiligheid en dienstverlening.

Uitgangspunt 6: Een deel van de extra inkomsten die het gevolg zijn van de groei van ons inwonersaantal is benodigd voor het dekken van de kosten van deze groei (inwonerbijdragen, areaal, beroep op voorzieningen). Hiervan zetten we 50% in voor kwaliteitsverhogende investeringen. De overige 50% moet nog een invulling krijgen.

Uitgangspunt 7: Niet alleen geld is schaars, maar ook de ambtelijke capaciteit. Dit betekent dat nieuwe investeringen niet bovenop de bestaande werkvoorraad komen maar realistisch in de tijd worden gepland. Dit betekent dat nieuwe zaken op zijn vroegst vanaf 2027 leiden tot aanvullende kapitaallasten.

De bovenstaande uitgangspunten vormen het startpunt voor een bespreking, zonodig aanvulling en aanscherping in de discussie met de gemeenteraad, en vaststellen voor uitwerking in de begroting 2025. Bij de bespreking van de Kadernota 2024 is door de gemeenteraad al een aantal onderwerpen aangegeven waarop niet bezuinigd mag worden. Graag halen we in aanloop naar de Kadernota 2025 ook de suggesties op vanuit de gemeenteraad voor zaken waarop naar hun mening wel bezuinigd kan worden.

Algemene dekkingsmiddelen en overhead

Inleiding

Gemeenten geven hun geld uit aan een breed scala aan beleidsterreinen, variërend van bijvoorbeeld onderwijshuisvesting, tot het beheer van de openbare ruimte of de jeugdzorg. Voor een goede aggregatie en vergelijking tussen gemeenten zijn bij de laatste wijziging van het Besluit Begroting en Verantwoording Gemeenten en Provincies (BBV) gemeenten verplicht voorgeschreven 'taakvelden' gedefinieerd. Deze indeling in (hoofd)taakvelden is de gemeente verplicht te hanteren voor de informatieverstrekking via de zogenaamde "IV3" aan bijvoorbeeld het CBS.

Gemeenten zijn wel vrij om zelf een eigen invulling aan het programmaplan te geven door middel van een programma-indeling die overeen komt met de eigen gemeentelijke beleidsvelden. Enige restrictie hierbij is dat gemeenten er voor moeten zorgen dat de administratie zodanig is ingericht dat de informatieverstrekking richting bijvoorbeeld het CBS aan de wettelijke eisen voldoet.

Wij hanteren de programma indeling zoals deze is vastgesteld in de raadsvergadering van 22 september 2022. De navolgende onderwerpen worden in het programmaplan in een afzonderlijk hoofdstuk in beeld gebracht, maar zijn formeel geen onderdeel van een programma:

- de algemene dekkingsmiddelen;
- de kosten van overhead;
- de onvoorziene uitgaven (en andere stelposten, taakstellende bezuinigingen, begrotingsruimte e.d.);
- en het bedrag voor de heffing voor de vennootschapsbelasting.

Het zijn in feite algemene lasten en dekkingsmiddelen van de gemeente die betrekking hebben op alle programma's/beleidsvelden van de gemeente. Deze algemene lasten en baten betreffen de gemeente als geheel en zijn niet aan een specifiek programma of beleidsveld toe te rekenen.

Hierna gaan we afzonderlijk in op deze algemene dekkingsmiddelen, kosten van overhead en bedragen voor onvoorziene uitgaven, stelposten, vennootschapsbelasting en eventuele besparingen door taakstellingen en bezuinigingen. We beginnen met qua omvang de belangrijkste: de algemene dekkingsmiddelen.

Algemene dekkingsmiddelen

Algemene dekkingsmiddelen zijn gemeentelijke inkomsten waarvoor geen bestedingsdoel is bepaald. Dat betekent dat de gemeente deze vrij kan besteden (in tegenstelling tot de specifieke dekkingsmiddelen).

Bij de algemene dekkingsmiddelen (en hierop betrekking hebbende uitgaven) gaat het om:

1. Algemene belastingen
2. Algemene uitkering en overige uitkeringen
3. Dividend
4. Saldo financieringsfunctie
5. Overige algemene dekkingsmiddelen.

Ad 1. Algemene belastingen (taakveld 0.6 heffingen)

Algemene belastingen zijn heffingen waarvan de besteding van de opbrengst niet gebonden is. Daarbij gaat het om de OZB, parkeerbelasting, toeristenbelasting, precariobelasting en reclamebelasting. De kosten voor heffing en inning van deze heffingen worden als lasten in het overzicht meegenomen. Deze belastingen zijn onder de volgende verplichte taakvelden gerubriceerd: 0.61 OZB-woningen, 0.62 OZB-niet woningen, 0.63 Parkeerbelastingen en 0.64 Belastingen, overig.

In de paragraaf Lokale Heffingen wordt onder andere op de financiële aspecten en de tarieven voor 2024 uitgebreid ingegaan. We verwijzen u hiervoor naar deze paragraaf.

Ad 2. Algemene uitkering en overige uitkeringen (taakveld 0.7 Algemene uitkering)

De qua omvang belangrijkste uitkering die de gemeente van het Rijk ontvangt is de Algemene uitkering uit het Gemeentefonds. Gemeenten hoeven zich niet te verantwoorden over de besteding van de Algemene uitkering richting het Rijk en kunnen deze, met inachtneming van wet- en regelgeving, vrij besteden aan taken die het Rijk heeft opgedragen of aan eigen beleid.

Ad 3. Dividend (taakveld 0.5 treasury)

Dividend is een vergoeding die wordt uitbetaald aan aandeelhouders. De gemeente Vijfheerenlanden heeft aandelen in Oasen, Bank Nederlandse Gemeenten en Stedin.

Ad. 4 Saldo van de financieringsfunctie (taakveld 0.5 treasury)

Dit is het verschil tussen de toegerekende rekenrente aan de programma's en de werkelijk betaalde rente over de lang- en kortlopende leningen.

Ad. 5 Overige algemene dekkingsmiddelen (taakveld 0.8 overige lasten en baten)

Onder het taakveld overige lasten en baten is de post voor onvoorziene uitgaven geraamd.

Overzicht van algemene dekkingsmiddelen

Overzicht van algemene dekkingsmiddelen (bedragen x € 1.000)	Rekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
OZB, woningen		8.411	8.722	8.742	8.742	8.742
OZB, niet-woningen		5.559	5.765	5.778	5.778	5.778
Parkeerheffingen		509	528	528	528	528
Precarioheffing		71	73	73	73	73
Reclamebelasting		197	205	205	205	205
Toeristenbelasting		255	372	372	372	372
Uitvoeringskosten heffingen en belastingen		-435	-435	-435	-435	-435
Algemene uitkering uit het Gemeentefonds		103.103	113.149	115.065	112.374	110.805
Dividenden		409	409	409	409	409
Saldo van de financieringsfunctie		115	551	73	-51	-63
Post voor onvoorziene uitgaven		-50	-50	-50	-50	-50
Saldo	0	118.144	129.289	130.760	127.944	126.364

Overhead

Overheadkosten zijn de kosten die samenhangen met bijvoorbeeld huisvesting, automatisering en de sturing en ondersteuning van de medewerkers in het primaire proces. Ze zijn niet direct toe te rekenen en maken daarom onderdeel uit van dit hoofdstuk.

In de programma's A tot en met E worden de kosten opgenomen van het primaire proces. De kosten moeten zoveel mogelijk direct worden toegerekend aan de betreffende taken en activiteiten.

Voor 2024 zijn de overheadkosten geraamd op € 29,6 miljoen. Deze kosten zijn als volgt onder te verdelen:

Overzicht van overheadkosten (bedragen x € 1.000)	Rekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Loonkosten en overige personele kosten		13.975	16.793	16.834	16.407	16.487
Inhuur derden		1.897	1.779	1.779	1.779	1.779
Materiële lasten huisvesting		2.091	2.227	2.348	2.451	2.545
Automatiseringskosten		3.636	3.518	3.844	3.850	3.741
Overig		1.061	5.216	5.730	6.352	6.354
Saldo	0	22.660	29.533	30.535	30.839	30.906

Afwijkingen toegelicht

De toename van de loonkosten komt vanuit de doorwerking van de laatst afgesloten CAO en, de verwachting voor de komende nog af te sluiten CAO.

De overige kosten nemen met name toe doordat de investering in de organisatie, waartoe besloten in de Kadernota 2024, vooralsnog als een stelpost op deze plek is opgenomen. Na invulling van de investering, worden deze kosten verdeeld over de beleidsprogramma's.

Overzicht van baten en lasten

De programmabegroting 2024 sluit met een positief saldo van € 1,2 miljoen (na bestemming). Ook jaarschijven 2025 tot en met 2027 sluiten met positieve resultaten, hier zijn wel ombuigingen voor opgenomen in de begroting. De risico's zijn voldoende afgedekt via de algemene risicoreserves.

Bedragen x € 1.000

Programma	2024	2025	2026	2027
A Bestuur, dienstverlening en organisatie	12.411	12.344	12.322	12.569
B Beheer en gebruik openbare ruimte	28.091	28.099	27.953	28.204
C Sociaal domein	82.592	83.016	80.694	80.942
D Ruimtelijke ontwikkeling	28.826	25.194	17.712	15.148
E Ontplooiing	11.061	11.310	11.526	11.598
F Financieel gezond	35.967	36.514	34.888	32.447
Overhead	30.033	30.985	31.305	31.373
Treasury	4.434	4.579	4.723	1.891
Heffingen	506	506	506	506
Algemene uitkering	207	237	237	237
Economische zaken	1.527	1.528	1.249	1.249
Overige baten en lasten	-740	-1.321	-3.133	-2.809
Subtotaal lasten	198.947	196.477	185.094	180.907
A Bestuur, dienstverlening en organisatie	1.203	1.203	1.203	1.203
B Beheer en gebruik openbare ruimte	18.311	18.078	18.007	18.007
C Sociaal domein	16.471	16.489	16.495	16.495
D Ruimtelijke ontwikkeling	23.892	20.362	12.978	10.416
E Ontplooiing	2.697	2.697	2.636	2.636
F Financieel gezond	132.394	133.995	131.120	129.540
Overhead	500	500	517	517
Treasury	2.524	2.191	2.210	2.199
Heffingen	15.379	15.413	15.413	15.413
Algemene uitkering	113.249	115.149	112.458	110.889
Economische zaken	743	743	522	522
Overige baten en lasten	0	0	0	0
Subtotaal baten	194.968	192.824	182.439	178.296
Saldo van baten en lasten	-3.978	-3.653	-2.655	-2.611
Vennootschapsbelasting	100	100	100	100
Toevoeging aan reserves	0	0	0	0
Onttrekking aan reserves	6.291	6.372	3.666	3.666
Resultaat na bestemming	2.213	2.619	911	955

Overzicht van incidentele baten en lasten

Om te bepalen of er in de begroting en meerjarenraming sprake is van structureel evenwicht dient inzichtelijk gemaakt te worden welke incidentele baten en lasten de begroting en meerjarenraming bevat. In artikel 19, onderdeel c, van het BBV is daarom geregeld, dat de toelichting op het overzicht van baten en lasten ten minste een overzicht van de geraamde incidentele baten en lasten per programma bevat.

Bedragen x € 1.000

Programma	2024	2025	2026	2027
A Bestuur, dienstverlening en organisatie				
L:				
B: Bijdrage uit Algemene reserve				
B Beheer en gebruik van de openbare ruimte				
L: Aanpassing verkeersveiligheid Mr. Vosschool	15			
L: Verbetering fietsverkeer	50			
L: Risicoanalyse en uitvoeringsagenda verkeersveiligheid			10	
L: Verkeerscirculatie en parkeren	180			
L: Overige verkeersmaatregelen				
C Sociaal domein				
L: Uitbreiding capaciteit kinderopvang	26			
B: Bijdrage uit Algemene reserve				
D Ruimtelijke ontwikkeling				
L: Duurzaamheid	300			
B: Bijdrage uit Algemene reserve	-300			
E Ontplooiing				
L: Onderzoek betonrot				
L: Tijdelijke huisvesting De Kandelaar en El Boukhari				
L: Onderzoek leegloop scholen				
F Financieel gezond				
L: Uitgave Wet goed verhuurderschap	12			
L: Financiën advies	38			
B: Overige salariskosten	-48			
L: Agio herfinanciering, vervroegde aflossing	2.889	2.832	2.832	
B: Bijdrage uit reserve dekking kapitaallasten	-2.889	-2.832	-2.832	
Saldo incidentele baten en lasten	273	0	10	0

Stelposten in de begroting

In de begroting wordt gewerkt met een aantal stelposten. Deze zijn in onderstaande tabel opgenomen:

	2024	2025	2026	2027
1 Investering in organisatie, vanuit Kadernota 2024	2.200.000	2.800.000	3.300.000	3.300.000
2 Toekomstige prijsontwikkelingen	337.000	337.000	337.000	337.000
3 Oplossen klifjaar en opschalingskorting Gemeentefonds			-4.934.000	-3.249.000
4 Te realiseren ombuigingen	-1.100.000	-2.000.000	-4.500.000	-4.500.000
5 Kapitaallasten Investeringsagenda Vijfheerenlanden		800.000	1.200.000	1.600.000
6 Groei Algemene uitkering op grond van areaalontwikkeling	-649.000	-1.180.000	-1.915.000	-1.915.000
7 Onderuitputting BTW Compensatiefonds	-912.000	-675.000	-675.000	-675.000

Ad 1: Deze stelpost bestaat uit nog toe te delen lasten die voortkomen uit de investering in de organisatie waartoe via de Kadernota 2024 is besloten om deze in de begroting op te nemen.

Ad 2: Voor het opvangen van prijsontwikkelingen is een stelpost opgenomen. Dit wordt gedurende het jaar via de bestuursrapportages aangewend dan wel valt deze post vrij indien er een saldo wordt verwacht.

Ad 3: Deze stelpost wordt gevormd door het nadeel dat gemeente Vijfheerenlanden ondervindt als gevolg van het zogenaamde klifjaar en de opschalingskorting, die vooralsnog een terugval in de Algemene Uitkering uit het Gemeentefonds betekenen. De stelpost wordt ingevuld door de komende jaren de positieve accressen in het Gemeentefonds hiermee te verrekenen.

Ad 4: Dit betreft de ombuigingen zoals op basis van de Kadernota 2024 is verwerkt in deze begroting, aangevuld met de inzichten na vaststellen van de Kadernota. Dit is verder ook beschreven in het hoofdstuk Financieel perspectief.

Ad 5: Voor het uitvoeren van de Investeringsagenda is een stelpost kapitaallasten opgenomen als dekking. Zolang er nog geen daadwerkelijk te activeren uitgaven zijn gedaan, valt (het saldo van) deze stelpost vrij gedurende het jaar. Voor 2024 is de stelpost al ingezet ten behoeve van het begrotingssaldo.

Ad 6: De komende jaren wordt er veel woningbouw gerealiseerd (2.000 woningen tot en met 2026) op basis van vastgestelde plannen. Dit leidt tot meer uitgave maar ook tot meer inkomsten. Per saldo verwachten we een positieve uitkomst. Dit is inmiddels al deels geëffectueerd.

Ad 7: Het BTW Compensatiefonds (BCF) is een fonds waaruit gemeenten de betaalde BTW op overheidstaken kunnen declareren. Dit fonds wordt gevoed vanuit het Gemeentefonds. Als het fonds in enig jaar niet volledig wordt aangesproken ontstaat er onderuitputting. Het saldo wordt dan alsnog uitbetaald aan gemeenten via de Algemene uitkering. Gemeenten mogen een stelpost ter hoogte van de laatste gerealiseerde onderuitputting opnemen in de begroting. Dit doen wij voor het begrotingsjaar (2024) voor 100% en voor de jaren daarna vanuit een voorzichtigheidsprincipe voor 75%.

Structureel begrotingssaldo

De incidentele baten en lasten beïnvloeden het structureel begrotingssaldo. Incidentele lasten beïnvloeden het structureel begrotingssaldo positief en incidentele baten beïnvloeden het structureel begrotingssaldo negatief. Met het opnemen van alleen een (verplicht) cijfermatig overzicht van incidentele baten en lasten ontstaat nog niet automatisch het inzicht of er sprake is van een structureel begrotings- of jaarrekeningsaldo. Door het betrekken van de eindcijfers uit het overzicht van incidentele

baten en lasten bij het begrotingssaldo met de cijfers uit het overzicht van de (totale) lasten en baten wordt inzicht gegeven in het begrotingssaldo.

Bedragen x € 1.000

Presentatie van het structureel begrotingssaldo	2024	2025	2026	2027
Saldo van baten en lasten (incl. Vennootschapsbelasting)	-4.078	-3.753	-2.755	-2.711
Toevoegingen en onttrekkingen aan reserves	6.291	6.372	3.666	3.666
Begrotingssaldo na bestemming	2.213	2.619	911	955
Waarvan incidentele baten en lasten (saldo)	273	0	10	0
Structureel begrotingssaldo	2.486	2.619	921	955

Mutaties reserves

In onderstaand overzicht is de ontwikkeling van het eigen vermogen weergegeven, onderverdeeld naar de Algemene reserve, bestemmingsreserves en (nog te realiseren) resultaten.

Onder het resultaat zijn ook de begrotingssaldo's opgenomen van deze meerjarenbegroting. De saldo's worden in het jaar na realisatie toegevoegd aan de Algemene reserve.

Bedragen x € 1.000

	31-12-2022	31-12-2023	31-12-2024	31-12-2025	31-12-2026	31-12-2027
Algemene reserve	-46.837	-46.344	-46.162	-45.980	-45.844	-45.708
Bestemmingsreserves	-29.621	-23.994	-20.885	-17.776	-14.667	-14.390
prognose resultaat			-2.113	-2.519	-811	-855
	-76.458	-70.338	-69.160	-66.275	-61.322	-60.953

Overzicht van baten en lasten per taakveld

Bedragen * € 1.000	2024		2025		2026		2027	
	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten
0 - Bestuur en ondersteuning								
0.1 - Bestuur	3.365	0	3.365	0	3.365	0	3.612	0
0.2 - Burgerzaken	1.531	1.055	1.531	1.055	1.531	1.055	1.532	1.055
0.3 - Beheer overige gebouwen en gronden	447	412	442	412	421	327	421	327
0.4 - Overhead	30.033	500	30.985	500	31.305	517	31.373	517
0.5 - Treasury	4.434	2.524	4.579	2.191	4.723	2.210	1.891	2.199
0.61 - OZB woningen	0	8.722	0	8.742	0	8.742	0	8.742
0.62 - OZB niet-woningen	0	5.765	0	5.778	0	5.778	0	5.778
0.63 - Parkeerbelastingen	0	528	0	528	0	528	0	528
0.64 - Belastingen overig	506	364	506	364	506	364	506	364
0.7 - Algemene uitkering en overige uitkeringen Gemeentefonds	207	113.249	237	115.149	237	112.458	237	110.889
0.8 - Overige baten en lasten	-740	0	-1.321	0	-3.133	0	-2.809	0
0.9 - Vennootschapsbelasting (Vpb)	100	0	100	0	100	0	100	0
0.10 - Mutaties reserves	0	6.291	0	6.372	0	3.666	0	3.666
0.11 - Resultaat van de rekening van baten en lasten	0	0	0	0	0	0	0	0
1 - Veiligheid								
1.1 - Crisisbeheersing en brandweer	4.520	6	4.459	6	4.458	6	4.458	6
1.2 - Openbare orde en veiligheid	2.618	42	2.618	42	2.618	42	2.618	42
2 - Verkeer, vervoer en waterstaat								
2.1 - Verkeer en vervoer	9.451	803	9.340	576	9.373	576	9.436	576
2.2 - Parkeren	62	14	62	14	62	17	62	17
2.3 - Recreatieve havens	39	42	42	42	42	42	42	42
2.4 - Economische havens en waterwegen	0	0	0	0	0	0	0	0
2.5 - Openbaar vervoer	170	0	170	0	170	0	195	0
3 - Economie								
3.1 - Economische ontwikkeling	446	276	446	276	168	56	168	56
3.2 - Fysieke bedrijfsinfrastructuur	4.045	4.045	3.067	3.067	3.128	3.128	3.191	3.191
3.3 - Bedrijfsloket en bedrijfsregelingen	224	83	224	83	224	83	224	83
3.4 - Economische promotie	857	384	858	384	857	383	857	383
4 - Onderwijs								
4.1 - Openbaar basisonderwijs	216	0	225	0	225	0	225	0
4.2 - Onderwijshuisvesting	4.491	655	5.177	715	5.334	715	5.583	715
4.3 - Onderwijsbeleid en leerlingzaken	4.348	1.862	4.348	1.862	4.347	1.862	4.347	1.862
5 - Sport, cultuur en recreatie								
5.1 - Sportbeleid en activering	1.368	453	1.368	453	1.368	453	1.368	453
5.2 - Sportaccommodaties	5.744	1.843	5.998	1.843	6.416	1.843	6.491	1.843
5.3 - Cultuur	1.372	122	1.368	122	1.367	61	1.364	61
5.4 - Musea	1.000	15	1.000	15	800	15	800	15
5.5 - Cultureel erfgoed	370	21	369	21	369	21	368	21
5.6 - Media	1.322	185	1.321	185	1.321	185	1.321	185
5.7 - Openbaar groen en (openlucht) recreatie	4.842	92	4.846	92	4.484	102	4.551	102
6 - Sociaal domein								
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	8.019	1.228	7.973	1.228	7.692	1.228	7.692	1.228
6.2 - Wijkteams	0	0	0	0	0	0	0	0
6.3 - Inkomensregelingen	18.889	12.290	18.834	12.290	18.399	12.290	18.399	12.290
6.4 - Begeleide participatie	4.309	85	4.309	85	4.309	85	4.309	85
6.5 - Arbeidsparticipatie	2.709	0	2.709	0	2.709	0	2.709	0
6.6 - Maatwerkvoorzieningen (WMO)	3.116	19	2.986	12	2.986	19	2.986	19
6.71 - Maatwerkdienstverlening 18+	11.336	425	11.297	390	11.165	390	11.165	390
6.72 - Maatwerkdienstverlening 18-	19.841	0	19.841	0	18.477	0	18.477	0
6.81 - Geëscaleerde zorg 18+	345	0	345	0	345	0	345	0
6.82 - Geëscaleerde zorg 18-	2.116	0	2.116	0	1.848	0	1.848	0
7 - Volksgezondheid en milieu								
7.1 - Volksgezondheid	3.163	0	3.163	0	3.163	0	3.163	0
7.2 - Riolering	3.820	5.595	3.984	5.589	4.190	5.589	4.303	5.589
7.3 - Afval	8.496	10.478	8.496	10.478	8.495	10.478	8.495	10.478
7.4 - Milieubeheer	3.937	1.260	3.587	960	3.490	960	3.490	960
7.5 - Begraafplaatsen en crematoria	1.141	975	1.088	975	1.066	975	1.050	975
8 Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing								
8.1 - Ruimtelijke ordening	2.688	147	2.687	147	2.687	147	2.686	147
8.2 - Grondexploitatie (niet-bedrijventerreinen)	14.587	14.587	12.334	12.334	4.889	4.889	2.264	2.264
8.3 - Wonen en bouwen	3.148	3.818	3.097	3.818	3.097	3.818	3.097	3.818
Totaal	199.047	201.260	196.577	199.196	185.194	186.105	181.007	181.962
Saldo		-2.213		-2.619		-911		-955

Paragraaf Lokale heffingen

Algemeen

Lokale heffingen bestaan uit ten eerste algemene belastingen zoals de onroerendezaakbelasting en parkeerbelasting en bestemmingsbelastingen zoals afvalstoffenheffing en rioolheffing. De opbrengsten van de algemene belastingen mogen vrij worden besteed. Bestemmingsbelastingen dienen ter dekking van de kosten van beheer. Bij de retributies, zoals leges en lijkbezorgingrechten, is sprake van een individuele tegenprestatie op verzoek en mogen de geraamde opbrengsten niet hoger zijn dan de geraamde kosten van de gemeente voor de uitoefening van de taak.

Beleid lokale heffingen

De belastingtarieven en het tarievenbeleid worden in de eerste raadsvergadering na de vaststelling van de begroting vastgesteld. Op die manier kunnen financiële of beleidsmatige keuzes die de raad maakt bij de behandeling van de begroting worden verwerkt in de tarieven.

We passen voor de belastingopbrengsten een trendmatige verhoging van 3,7% toe. Voor de rioolheffing en de afvalstoffenheffing hanteren we als uitgangspunt 100% kostendekkendheid. Voor 2024 wordt voorgesteld het tarief van de rioolheffing niet te verhogen. Het hieruit ontstane nadeel van € 544.000 wordt ten laste gebracht van de voorziening riolering. Daarmee is de exploitatie niet 100% kostendekkend maar met het betrekken van de voorziening rioolheffing kunnen we alsnog 100% kostendekkendheid realiseren. Nadere analyse van de voorziening laat zien dat deze financiële ruimte er is. Het saldo van de voorziening wordt betrokken bij een bredere afweging over het dekkingsplan bij het nieuw op te stellen VGRP.

Ten aanzien van de afvalstoffenheffing hanteren we een 100% kostendekkend tarief als uitgangspunt. We zien dat de uitvoeringskosten van het ophalen en verwerken van de afvalstromen meerkosten met zich meebrengen, met name als gevolg van inflatie/prijsstijgingen. Om een kostendekkend tarief te blijven voeren, zijn de tarieven aangepast met 6,5%. Het tarief voor een meerpersoonshuishouden wordt € 439 en voor een eenpersoonshuishouden € 349.

Voor inwoners met een minimum inkomen en weinig tot geen vermogen bestaat de mogelijkheid van gehele of gedeeltelijke kwijtschelding van de lokale belastingen. De voorwaarden worden door het Rijk bepaald. Kwijtschelding is een vorm van inkomensbeleid en voorbehouden aan het Rijk (art. 219, lid 2, Gemeentewet). De regels voor het toekennen van kwijtschelding zijn vastgesteld in de Uitvoeringsregeling Invorderingswet. Deze regels komen erop neer dat kwijtschelding mag worden verleend aan belastingplichtigen, die een inkomen hebben dat niet hoger ligt dan de bijstandsnorm. De gemeente Vijfheerenlanden hanteert de zogenaamde 100%-norm. Dit betekent dat inwoners met een inkomen op of onder bijstandsniveau en een beperkt bedrag aan spaargeld in beginsel voor kwijtschelding in aanmerking komen.

Gemeenten bepalen zelf of en voor welke belastingen kwijtschelding wordt verleend. Bij Vijfheerenlanden bestaat de mogelijkheid tot kwijtschelding van gemeentelijke heffingen voor afvalstoffenheffing en voor rioolheffing.

Overzicht tarieven

Soort heffing	2023	2024
Onroerende zaakbelasting		
Woningen:		
- Eigenarenheffing in procenten van de WOZ waarde	0,0907	0,0905
Niet-woningen		
- Eigenarenheffing in procenten van de WOZ waarde	0,2863	0,2502
- Gebruikersheffing in procenten van de WOZ waarde	0,2234	0,1704
Afvalstoffenheffing		
- Éénpersoonshuishouden	328	349
- Meerpersoonshuishouden	412	439
Rioolheffing	194	194

Onroerende zaakbelastingen (OZB)

De OZB-tarieven 2024 worden geheven als percentage van de WOZ-waarde met peildatum 1 januari 2023. Bij de OZB-tarieven houden we rekening met de waardeontwikkeling van woningen en niet-woningen. Ook wordt rekening gehouden met de areaaluitbreiding en inflatiecorrectie.

Bij het bepalen van het tarief wordt een correctie voor de waardeontwikkeling toegepast. Voor de tarieven van 2024 wordt vooralsnog rekening gehouden met een gemiddelde stijging van de WOZ-waarde van woningen van 2%. Voor de niet-woningen wordt geen rekening gehouden met een stijging. Omdat de opbrengst wordt geïndexeerd, zou een stijging van het tarief worden verwacht. Echter, in de begroting 2023 was ook uitgegaan van het niet stijgen van de waarde van niet-woningen. Deze stijging in 2023 is wel opgetreden. Hierdoor is ruimte ontstaan om het tarief iets te verlagen en toch de inkomsten op het gewenste niveau te krijgen. Voor 2024 is pas in november de exacte stijging bekend, omdat dan alle verkoopcijfers zijn geanalyseerd. In december worden de OZB-tarieven definitief vastgesteld door de raad, deze kunnen daarom afwijken van de tarieven zoals in deze paragraaf zijn opgenomen.

Afvalstoffenheffing

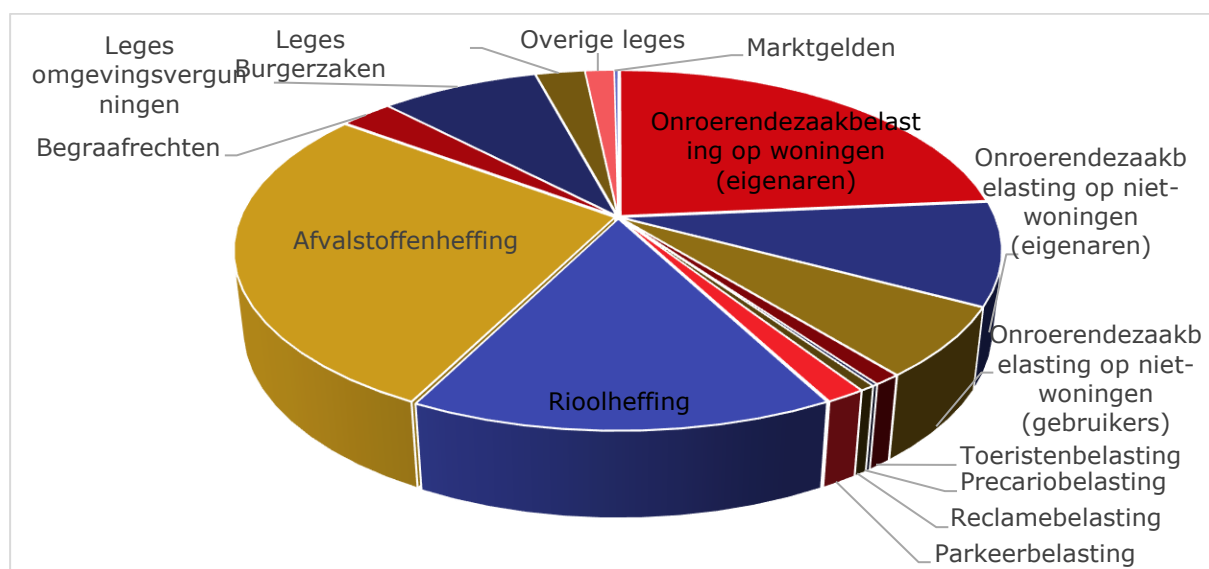
De kosten van de afvalinzameling en -verwerking van particuliere huishoudens worden via de afvalstoffenheffing verhaald. Uitgangspunt bij het vaststellen van de tarieven is 100% kostendekkendheid. In de tarieven wordt een onderscheid gemaakt tussen één- en meerpersoonshuishoudens.

Rioolheffing

Op grond van de Wet verankering en bekostiging gemeentelijke watertaken hebben gemeenten de zorgplicht voor stedelijk afvalwater, hemelwater en grondwater. Een gemeente kan rioolheffing heffen om deze zorgplicht te betalen (artikel 228a van de Gemeentewet). Uitgangspunt bij het vaststellen van de tarieven is 100% kostendekkendheid. De heffingsmaatstaf is het waterverbruik per categorie.

Overzicht gemeentelijke belastingopbrengsten

(x1000)	2024	2025	2026	2027
Belastingen				
Onroerendezaakbelasting op woningen (eigenaren)	8.722	8.722	8.722	8.722
Onroerendezaakbelasting op niet-woningen (eigenaren)	3.429	3.429	3.429	3.429
Onroerendezaakbelasting op niet-woningen (gebruikers)	2.336	2.336	2.336	2.336
Toeristenbelasting	372	372	372	372
Precariobelasting	73	73	73	73
Reclamebelasting	205	205	205	205
Parkeerbelasting	528	528	528	528
Totaal belastingen	15.663	15.663	15.663	15.663
Heffingen				
Rioolheffing	5.615	5.615	5.615	5.615
Afvalstoffenheffing	10.266	10.266	10.266	10.266
Begraafrechten	975	975	975	975
Leges omgevingsvergunningen	2.963	2.963	2.963	2.963
Leges Burgerzaken	919	960	960	960
Overige leges	544	544	544	544
Marktgelden	74	74	74	74
Totaal heffingen	21.355	21.396	21.396	21.396

Kostendekkendheid belangrijkste retributies

Het BBV schrijft voor, dat in de paragraaf lokale heffingen inzicht wordt gegeven in de mate van kostendekkendheid van de verschillende tarieven. Hiermee wordt beoogd transparantie te bieden in de tarieven waarbij sprake is van kostenverhaal. De toerekening (waar van toepassing) van overhead, BTW, kwijtschelding en straatvegen vindt daarbij extracomptabel plaats. Dat betekent dat het overheaddeel op de afzonderlijke programma's niet aan deze programma's zijn toegerekend. De volgende overzichten laten zien van welk percentage kostendekkendheid sprake is. De kostendekkendheid is bepaald door de totale baten te delen door de lasten die mogen worden toegerekend.

Afvalstoffenheffing

Voor het product afvalinzameling geldt dat de baten niet boven de kosten mogen uitkomen. Tarieven van de afvalstoffenheffing worden tegenwoordig sterk bepaald door milieueisen voor het gescheiden aanleveren van het afval. Daarnaast spelen verwerkingskosten van het afval een rol. Er is een voorziening afvalstoffenheffing ingericht.

Rioolheffing

De rioolheffing is een belasting waarvan de opbrengt door de gemeente gebruikt wordt voor het rioolbeheer. Daaronder valt het uitvoeren van inspecties, reiniging, kolkenzuigen, de vervanging van bestaande rioleringen, de kosten van noodzakelijke verbeteringsmaatregelen en de inzameling en verwerking van hemel- en grondwater. Er is een voorziening riolering ingericht.

Lijkbezorgingsrechten

Lijkbezorgingsrechten worden geheven voor het verlenen van diensten, bijvoorbeeld het begraven, en voor het gebruik van voorzieningen op gemeentelijke begraafplaatsen. Er is geen voorziening lijkbezorgingsrechten ingericht.

Berekening kostendekkendheid	Afvalstoffenheffing	Rioolheffing	Begraafrechten
Kosten taakvelden (incl. omslagrente)	8.245.011	4.561.741	1.174.477
Inkomsten taakvelden (exclusief heffingen)	-211.665	-10.006	-445
Netto kosten taakveld	8.033.347	4.551.735	1.174.032
Toe te rekenen overhead (excl. licentiekosten)	33.461	397.942	424.935
BTW (kosten zijn inclusief BTW)	1.672.488	782.588	
Beheer begraafplaats div taakvelden			107.029
Kwijtschelding taakveld 6.3	320.000	215.000	
Licentiekosten			10.340
Straatvegen taakveld 2.1 30 %	211.150	211.150	
Totale kosten	10.270.445	6.158.414	1.716.336
Opbrengst heffingen	10.266.152	5.614.655	-974.908
Overschot/tekort	-4.293	-543.759	-741.428
Dekkingspercentage	100%	91,2%	56,8%

Vergelijking met andere gemeenten/woonlasten (lokale lastendruk)

Om inzicht te geven in het algemene verloop van de hoogte van de woonlasten is het goed een vergelijking met andere gemeenten te maken. Jaarlijks wordt door het Centrum voor Onderzoek van de Economie van de Lagere Overheden (COELO) een onderzoek uitgevoerd naar de gemeentelijke woonlasten. Het onderzoek is erop gericht de gemeentelijke tarieven, belastingopbrengsten, de belastingdruk en de woonlasten per gemeente te vergelijken. Het COELO stelt deze gegevens beschikbaar via de Atlas van de lokale lasten.

Gemeente	Bruto woonlasten éénpersoonshuishouden		Bruto woonlasten meerpersoonshuishouden	
	2022	2023	2022	2023
Vijfheerenlanden	920	924	1.004	1.008
Gorinchem	797	880	905	995
Nieuwegein	651	668	810	830
West-Betuwe	1.123	1.211	1.134	1.231
Molenlanden	726	812	893	950

Paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing

Algemeen

De sterk opgelopen inflatie en daarmee gepaard gaande loon- en prijsstijgingen, de hogere energiekosten en de voorziene sterke daling van de algemene uitkering uit het gemeentefonds vanaf 2026, zorgt voor een extra financiële druk op de begroting. Het belang van een gezonde buffer om ook na 2026 (het verwachte “klifjaar”) financiële risico's te kunnen opvangen wordt steeds groter. Een aanzienlijke buffer, ofwel het “weerstandsvermogen”, is benodigd om de nadelige consequenties voor enige jaren te kunnen opvangen.

Ook de begroting 2024 laat een gezonde buffer zien die zelfs boven de norm van 2,5 zoals deze is vastgelegd in het Coalitieakkoord 2022-2026, uitkomt. Daarmee is er ruimte om de vanaf 2026 de op gemeente afkomende structurele tekorten toch voor de eerste jaren te kunnen opvangen. Dit valt af te leiden uit het risicoprofiel bij deze programmabegroting 2024.

Beleidskader

Met risicomanagement krijgt de gemeente inzicht in de risico's. Doel is het vergroten van het risicobewustzijn, het beheersen van de risico's en het kunnen bepalen van een gezonde buffer (het weerstandsvermogen). Inzicht in de risico's stelt ons in staat om verantwoorde besluiten te nemen. De [Nota Risicomanagement en weerstandsvermogen Vijfheerenlanden 2023-2026](#), die in februari 2023 door de gemeenteraad is vastgesteld, bevat hiervoor het beleidskader.

In deze nota wordt o.a. het gestructureerde proces van de inventarisatie en kwantificatie van risico's en vervolgens toegepaste risico-simulatie beschreven. Dit resulteert uiteindelijk in het totale risicoprofiel (zie hieronder) van de gemeente. Ook is aangegeven dat we de vrij aanwendbare algemene reserves en de post onvoorzien tot de beschikbare weerstandscapaciteit rekenen.

De verhouding tussen de beschikbare weerstandscapaciteit en het totaalbedrag aan financiële risico's geeft uitsluitsel over het weerstandsvermogen van de gemeente. Dit wordt uitgedrukt via: de **weerstandsratio**.

Deze weerstandsratio dient ten minste 1,0 te zijn. Dat wil zeggen dat de beschikbare weerstandscapaciteit (de teller) minstens gelijk is aan het risicobedrag (de noemer). Er zijn dan net genoeg middelen aanwezig zijn om de risico's op te vangen.

Gelet op de huidige externe ontwikkelingen die mogelijk tot hoge uitgaven kunnen leiden, is in het coalitieakkoord bekrachtigd dat er wordt gestreefd naar een weerstandsratio van **minimaal 2,5**. Mocht de ratio lager uitvallen, dan wordt een voorstel met te treffen maatregelen aan de gemeenteraad voorgelegd om de ratio weer op niveau te krijgen.

Onderstaand wordt respectievelijk nader ingegaan in gegaan op het risicoprofiel (de 10 majeure risico's) en de ontwikkeling van de beschikbare weerstandscapaciteit voor de komende jaren. De grootste afwijkingen ten opzichte van de laatste inventarisatie bij de jaarrekening 2022 worden toegelicht.

Risicoprofiel

Om de benodigde weerstandscapaciteit (het totale risicobedrag) te bepalen wordt tweemaal per jaar (bij begroting en jaarrekening) geïnventariseerd welke financiële risico's de gemeente loopt waarvoor geen beheersmaatregelen of voorzieningen zijn getroffen en geen verzekering is afgesloten.

In totaal zijn er 30 risico's in kaart gebracht. Deze risico's zijn op basis van de financiële gevolgen in klassen ingedeeld en in een zogenaamde risicokaart geplaatst.

Risicokaart

Financieel	Bruto				
$x > € 1.000.000$	1	4	8	4	
$€ 500.000 < x < € 1.000.000$			5		
$€ 250.000 < x < € 500.000$				1	
$€ 100.000 < x < € 250.000$					
$€ 50.000 < x < € 100.000$					
Geen financiële gevolgen (tot 50.000)	5	2			
Kans	10%	25%	50%	75%	90%

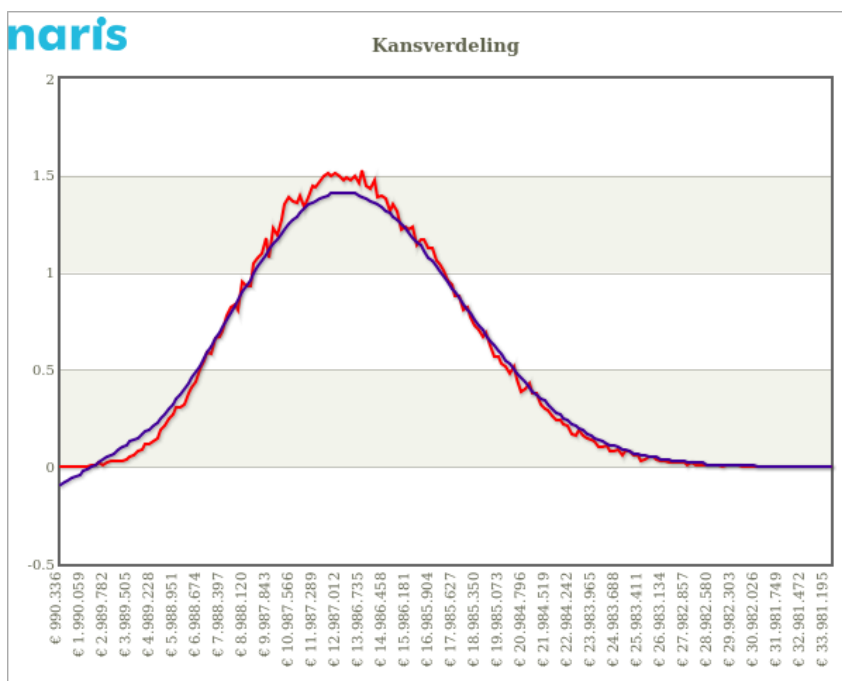
Deze risicokaart geeft inzicht in de spreiding van de risico's naar kans en gevolg. De nummers in de risicokaart corresponderen met de aantallen risico's die zich in het desbetreffende vak van de risicokaart bevinden. Een risico dat in het groene gebied zit, vormt geen direct gevaar voor de continuïteit van onze organisatie. Een risico dat een score heeft die in het oranje gebied zit, vraagt om aandacht. Een risico dat een risicoscore heeft die in het rode gebied zit vereist directe aandacht om te voorkomen dat de continuïteit van de organisatie wordt bedreigd.

In de risicokaart zijn ook een zevental risico's opgenomen die geen (directe) financiële gevolgen hebben. Deze risico's hebben bij optreden een effect op de kwaliteit, tijd, reputatie/imago, veiligheid en duurzaamheid. Een van deze zeven risico's betreft het risico van een onevenwichtige opbouw van het personeelsbestand. Een risico's die eigenlijk ook in het rode gebied in thuishoort omdat dit ook de continuïteit van de organisatie bedreigt.

In onderstaand risicoprofiel zijn alleen de tien belangrijkste risico's opgenomen. Deze 10 risico, die afzonderlijk worden toegelicht, bepalen voor zo'n 76% het benodigde weerstandsbedrag. De overige kleinere risico's (in totaal 20 risico's) zijn als een totaalbedrag in het onderstaand geactualiseerde risicoprofiel opgenomen.

	MAXIMAAL GEVOLG	VERWACHT GEVOLG	INVLOED% WEERSTAND
GROOTSTE RISICO'S (TOP 10)	€ 41.390.000	€ 20.400.000	76,08%
OVERIGE RISICO'S (20 STUKS)	€ 30.828.000	€ 6.909.000	23,92%
TOTAAL ALLE RISICO'S	€ 72.218.000	€ 27.309.000	100%

Op basis van de ingevoerde risico's is een risicosimulatie uitgevoerd. De risicosimulatie wordt toegepast omdat het reserveren van het maximale bedrag (€ 72.218.000 - zie tabel 1) ongewenst is. De risico's zullen immers niet allemaal tegelijk en in hun maximale omvang optreden. Figuur 1 en de bijhorende tabel tonen de resultaten van de risicosimulatie. Daarbij wordt uitgegaan van een zekerheidspercentage van **90%**.

Benodigde weerstandscapaciteit bij verschillende zekerheidspercentages	
Percentage	Bedrag
....	
75%	€ 16.690.650
80%	€ 17.505.791
85%	€ 18.440.106
90%	€ 19.615.257
95%	€ 21.436.471

Uit de grafiek en de bijbehorende tabel volgt dat 90% zeker is dat alle risico's kunnen

worden afgedekt met een **bedrag van afgerond € 19.615.000** (benodigde weerstandscapaciteit).

Beschikbare weerstandscapaciteit

De beschikbare weerstandscapaciteit van Gemeente Vijfheerenlanden bestaat uit het geheel aan middelen dat de organisatie daadwerkelijk beschikbaar heeft om de risico's in financiële zin af te dekken. Op basis van de nota Risicomanagement en weerstandsvermogen 2023-2026 tellen we alleen de algemene reserves tot de aanwezige weerstandscapaciteit. In onderstaande tabel bestaat de startcapaciteit uit de begin 2023 aanwezige algemene reserves na verwerking van het resultaat op de jaarrekening 2022. De op basis van de in 2023 genomen raadsbesluiten (inclusief beide tussentijdse bestuursrapportages 2023) is in onderstaand overzicht rekening gehouden met de begrote bij- en afboekingen op deze algemene reserves. De laatste kolom bevat de verwachte aanwezige capaciteit per 1-1-2024.

Tabel 3: Beschikbare weerstandscapaciteit				
Weerstand	Werkelijke capaciteit per 31-12-2022	Verwachte stortingen In 2023	Verwachte onttrekkingen In 2023	Verwachte capaciteit per 1-1-2024
Algemene risicoreserve	€ 40.955.000	+ € 4.928.000	-/- € 2.530.000	€ 43.278.000
Reserve grondexploitatie	€ 2.870.000		-/- € 75.000	€ 2.795.000
Reserve sociaal domein	€ 3.012.000			€ 3.012.000
Totale incidentele weerstandscapaciteit	€ 46.837.000	+ € 4.928.000	-/- € 2.605.000	€ 49.085.000
Structurele weerstandscapaciteit: de ruimte binnen post onvoorzien: 4 x € 50.000 per jaar = € 200.000				€ 200.000
Totale weerstandscapaciteit				€ 49.285.000

De beschikbare weerstandscapaciteit zal in 2023 naar alle waarschijnlijkheid met zo'n € 2,3 miljoen groeien van ruim € 46,8 miljoen (werkelijke stand jaarrekening 2022) naar bijna € 49,3 miljoen begin 2024.

Relatie benodigde en beschikbare weerstandscapaciteit

Om te bepalen of het weerstandsvermogen toereikend is, dient de relatie te worden gelegd tussen de financieel gekwantificeerde risico's en de daarbij gewenste weerstandscapaciteit en de beschikbare weerstandscapaciteit. De relatie tussen beide componenten wordt in onderstaande figuur weergegeven.

De benodigde weerstandscapaciteit die uit de risicosimulatie voortvloeit kan worden afgezet tegen de beschikbare weerstandscapaciteit. De uitkomst van die berekening vormt het weerstandsvermogen.

Ratio weerstands- vermogen =	Beschikbare weerstandscapaciteit	=	€ 49.285.000	=	2,51
	Benodigde weerstandscapaciteit		€ 19.615.000		

De normtabel is ontwikkeld in samenwerking met de Universiteit Twente. Het biedt een waardering van de berekende ratio.

Tabel 4: Weerstandsnorm		
Waarderingscijfer	Ratio	Betekenis
A	>2.0	uitstekend
B	1.4-2.0	ruim voldoende
C	1.0-1.4	voldoende
D	0.8-1.0	matig
E	0.6-0.8	onvoldoende
F	<0.6	ruim onvoldoende

De ratio van uw organisatie valt in klasse A. Dit duidt op een uitstekend weerstandsvermogen.

De uitkomst van 2,51 is wel enkele tienden lager dan de uitkomst bij de jaarrekening 2022 (2,86). Alhoewel de beschikbare weerstandscapaciteit met ruim € 2,3 miljoen is toegenomen, is de benodigde weerstandscapaciteit sterker toegenomen als gevolg van de nieuwe risico's i.v.m. het klifjaar 2026.

Met een uitkomst van 2,51 blijven we nog net boven de in het coalitieakkoord vastgelegde norm van minimaal 2,50.

Nieuwe ontwikkelingen

In het risicoprofiel bij deze begroting is rekening gehouden met nieuwe risico's die voortvloeien uit het voorziene klifjaar 2026. Ook is er binnen het risicoprofiel rekening gehouden met verschillende exogene factoren (sterke inflatie, moeilijke arbeidsmarkt) waar we als gemeente zelf geen invloed op hebben maar wel extra druk op de organisatie leggen. Daarnaast zijn er nog vele andere externe ontwikkelingen (energiecrisis, verslechtering van de economie/recessie) met een mogelijke financiële

impact. Om die reden willen we het aanwezige weerstandsvermogen volledig in tact houden en waar mogelijk verder vergroten. Niet alleen om boven de in het coalitieakkoord vastgestelde minimale norm van 2,50 te blijven maar ook om de solvabiliteit te verbeteren.

Beoordeling financiële positie voor de komende vier jaren

Naast de beoordeling van het weerstandsvermogen wordt in deze paragraaf ook de financiële positie van de gemeente voor de komende vier jaren beoordeeld aan de hand de verplicht op te nemen financiële kengetallen.

In artikel 11 van het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeente (BBV) is een verplicht voorgeschreven set van kengetallen opgenomen voor:

- De netto schuldquote
- De netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen
- De solvabiliteitsratio
- De structurele exploitatieruimte
- De grondexploitatie
- De belastingcapaciteit

Deze kengetallen geven in samenhang een goed inzicht in de financiële positie van een gemeente.

Om verschillende financiële kengetallen te kunnen berekenen, is een meerjarige balans benodigd. De geprognostiseerde balans voor de periode 2023 t/m 2026 is onderstaand opgenomen.

(bedragen x € 1.000)

Meerjarige balans voor 2024 t/m 2027				
Activa	Begr. 2024	Begr. 2025	Begr. 2026	Begr. 2027
Vaste activa				
Immateriële vaste activa	18.582	18.582	18.582	18.582
Materiële vaste activa	211.143	227.044	230.822	236.453
Financiële vaste activa	48.719	48.719	48.719	48.719
Vlottende activa				
Voorraden	3.204	-1.753	-5.816	-7.784
Voorzieningen		0	0	0
Uitzettingen < 1 jaar	48.903	64.978	77.338	92.187
Liquide middelen	1.373	1.373	1.373	1.373
Overlopende activa	7.202	7.202	7.202	7.202
Totaal Activa	339.125	366.145	378.220	396.731
Passiva	Begr. 2024	Begr. 2025	Begr. 2026	Begr. 2027
Vaste passiva				
Eigen vermogen (*1)	69.160	66.528	61.575	61.206
Voorzieningen	20.468	20.468	20.468	20.468
Vaste schulden	216.754	230.503	243.753	257.003
Vlottende passiva				
Netto vlottende schulden	21.567	37.469	41.247	46.878
Overlopende passiva	11.177	11.177	11.177	11.177
	0			
Totaal Passiva	339.125	366.145	378.220	396.732

De in deze balans opgenomen meerjarige ontwikkeling van onze bezittingen en schulden zijn bepalend voor onder andere de kengetallen netto schuldquote, solvabiliteit en grondexploitatie.

De financiële kengetallen structurele exploitatieruimte en belastingcapaciteit worden berekend op basis van respectievelijk de in het financieel hoofdstuk opgenomen verzamel- en consolidatiestaat en het tarievenoverzicht in de paragraaf lokale heffingen.

Uiteindelijk geeft deze berekening de volgende uitkomsten voor 2024 t/m 2027:

Financiële kengetallen	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Netto schuldquote in %	88,2%	106,6%	115,3%	120,2%
Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle leningen in %	88,2%	106,6%	115,3%	120,2%
Solvabiliteitsratio	20,4%	18,2%	16,3%	15,4%
Grondexploitatie	1,6%	-0,9%	-3,2%	-4,4%
Structurele exploitatieruimte als percentage van inkomsten	1,3%	1,4%	0,5%	0,5%
(Onbenutte) belastingcapaciteit woonlasten (*1)	106,8%	106,8%	106,8%	106,8%
Onbenutte belastingcapaciteit OZB als percentage van inkomsten	2,4%	2,4%	2,6%	2,6%
Saldo van baten en lasten in percentage van de inkomsten	1,1%	1,3%	0,4%	0,5%
Financiële kengetallen	Voldoende	Matig	Onvoldoende	
Netto schuldquote in %	< 90%	90%-130%	>130%	
Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle leningen in %	< 90%	90%-130%	>130%	
Solvabiliteitsratio	> 30%	20%-30%	< 20%	
Kengetal grondexploitatie	< 20%	20%-35%	>35%	
Structurele exploitatieruimte	Begr en Mrj >0%	n.v.t.	Begr en Mrj <0%	
(Onbenutte) belastingcapaciteit woonlasten	<95%	95-105%	>105%	
Onbenutte belastingcapaciteit ozb in percentage van de inkomsten	>0%	n.v.t.	< 0%	
Saldo van baten en lasten in percentage van de inkomsten	>0%	n.v.t.	< 0%	

Netto schuldquote

De netto schuldquote beoordeelt de schuld als aandeel van de gemeentelijke baten. Daarbij ligt de nadruk bij de beoordeling op de netto schuldquote gecorrigeerd voor alle leningen. Een grote portefeuille uitgeleende gelden aan derden nuanceert namelijk het beeld. Immers uitgeleende gelden worden normaliter door de derden terugbetaald en zijn derhalve geen risico.

Als we de uitkomst van deze netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen bezien, blijven we in 2024 onder de eigen vastgelegde norm van maximaal 100%. Voor de komende jaren loopt de schuldpositie op waardoor we de eigen norm van 100% gaan overschrijden. Dit wordt vooral veroorzaakt door het in juni 2021 afgesloten financieringsarrangement met de BNG en NWB ten gevolge van de uitspraak Niemans. Dit resulteert in een stijging van de schuldenlast van circa € 40 miljoen in 2027 ten opzichte van het jaar begrotingsjaar 2024.

Solvabiliteitsratio

De solvabiliteitsratio wordt berekend als verhouding tussen de verschillende vermogenscomponenten. Het gaat erom inzicht te krijgen in de mate waarin de gemeente in staat is aan zijn financiële verplichtingen te voldoen. Het kengetal geeft aan in hoeverre de in de activa geïnvesteerde vermogen door het eigen vermogen kan worden gefinancierd. Is het kengetal voor solvabiliteit kleiner dan 20%, dan is er veel vreemd vermogen aanwezig en wordt dat als onvoldoende beoordeeld.

Het laatste is in onze gemeente het geval. Zonder maatregelen daalt de solvabiliteit in de komende jaren naar zo'n 15% in 2027.

Kengetal Grondexploitatie

Het financiële kengetal 'grondexploitatie' geeft aan hoe groot de grondpositie (boekwaarde) is ten opzichte van de jaarlijkse baten. Wanneer een gemeente grond tegen de veel lagere prijs van landbouwgrond heeft aangekocht, loopt ze veel minder risico dan wanneer er dure grond is aangekocht en de vraag naar woningen is gestagneerd. Hoe kleiner het aandeel van de grondpositie is ten opzichte van de totale geraamde baten, hoe kleiner het risico is op het onvermogen om verliezen te kunnen opvangen. Een uitkomst kleiner dan 20% wordt als gunstig beschouwd. Voor 2024 komt het kengetal op 1,7% uit. Dus een voldoende. In meerjarig perspectief verbeterd de ratio nog verder als gevolg van voltooiing van grondexploitaties.

Kengetal Structurele exploitatieruimte

Dit kengetal is van belang om te kunnen beoordelen welke structurele ruimte een gemeente heeft om de eigen lasten te dragen of welke structurele stijging van de baten of structurele daling van de lasten daarvoor nodig is. Voor de beoordeling van het structurele en reële evenwicht van de begroting wordt ook het onderscheid gemaakt tussen structurele en incidentele lasten. Het BBV bepaalt dat een overzicht van de geraamde incidentele baten en lasten per programma wordt opgenomen. Met behulp van deze gegevens en de structurele onttrekkingen en toevoegingen aan reserves, waar op grond van het BBV eveneens een overzicht van moet worden opgenomen, wordt de structurele exploitatieruimte bepaald. De begroting sluit voor de jaren 2024 tot en met 2027 met structurele positieve saldo's.

Belastingcapaciteit

De belastingcapaciteit geeft inzicht hoe de belastingdruk (de woonlasten van een gezin in een gemiddelde koopwoning) zich verhoudt ten opzichte van het landelijke gemiddelde. Net als voorgaande jaren blijkt uit de tabel dat we boven het landelijk gemiddelde zitten. De woonlasten van een gemiddeld gezin in Vijfheerenlanden komen in 2023 uit op € 1.008, het landelijk gemiddelde in 2023 is volgens de Lokale Atlas 2023 van het Coelo € 944. Dit levert een score op van 106,8% ten opzichte van het landelijk gemiddelde.

Onbenutte belastingcapaciteit ozb

De onbenutte belastingcapaciteit ozb wordt gerelateerd aan de norm die wordt gehanteerd om als gemeente in aanmerking te kunnen komen voor een zogenaamde artikel 12-bijdrage uit het gemeentefonds. Wil een gemeente voor een dergelijke aanvullende bijdrage in aanmerking komen, moet de gemeente een redelijk tarief ozb hanteren van minimaal 0,1614% voor 2024 over zowel de WOZ-waarde woningen en niet-woningen. Hierbij wordt uitgegaan dat er sprake is van 100% kostendekking bij de afvalstoffenheffing en rioolheffing.

Het tarief voor woningeigenaren zit nog ruimschoots onder dit percentage. Voor niet woningen hanteren we een hoger tarief. Wanneer de werkelijke opbrengst uit OZB vergelijken met de opbrengst op basis van het redelijk tarief ozb van 0,1614% is er in 2024 een onbenutte belastingcapaciteit ozb van afgerond € 4,7 miljoen, ofwel 2,4% van de totale inkomsten van de gemeente. Een uitkomst die redelijk vergelijkbaar is met de Begroting 2023.

Beoordeling financiële positie in samenhang

Wanneer we deze vijf kengetallen (de twee kengetallen inzake de schuldquote tellen we voor één) in samenhang met elkaar beoordelen, is onze financiële positie voor de komende vier jaar verbeterd ten opzichte van die bij de begroting 2023-2026. Een versterking van het eigen vermogen is echter nog steeds gewenst, wellicht noodzakelijk om onze weerbaarheid ook op de middellange termijn (van 5 tot 10 jaar) te versterken.

Paragraaf Onderhoud kapitaalgoederen

Inleiding

De gemeente Vijfheerenlanden zet zich in voor een veilige, groene en leefbare openbare ruimte. Om dit doel te bereiken investeren wij in onze kapitaalgoederen.

Deze paragraaf beschrijft de onderwerpen die gezamenlijk de kapitaalgoederen (in bezit zijnde gemeentelijk vastgoed en openbare ruimte) vormen en hoe zij worden beheerd. Dit conform de regels zoals door de gemeenteraad vastgesteld in artikel 19 van de Financiële Verordening gemeente Vijfheerenlanden.

De kapitaalgoederen zijn verdeeld in vier beheerprogramma's, waaronder elf beheerplannen vallen. Het vastgestelde beleidskader wordt verwerkt in de beheerplannen. Deze paragraaf heeft als doel inzicht te geven in het beleid en beheer betreffende het onderhoud van kapitaalgoederen.

Belangrijk is dat op hoofdlijnen het onderhoudsniveau van onze kapitaalgoederen niet verslechtert. Uitzonderingen daargelaten zoals bepaalde gebouwen waarvan de raad op voorhand is geïnformeerd. Derhalve worden eens per vier à vijf jaar de kapitaalgoederen geïnspecteerd en vloeit daar het onderhoudsniveau uit. Tussentijdse inspecties worden in beperkte mate uitgevoerd, tenzij vanuit beheer reden is om hier op over te gaan.

Beheerplannen

Het beleidskader ligt vast in de onderstaande plannen. Daar waar geen beheerplan was of nodig werd geacht, is door middel van uitvoeringsplannen het onderhoud uitgevoerd. In de financiële verordening Vijfheerenlanden is geregeld dat het beheerplan Riolering en het beheerplan Gebouwen eens in de vijf jaar geactualiseerd moeten worden en de overige plannen eens in de vier jaar.

Beheerplannen	Vaststelling	Looptijd	Actualisatie	Voorziening	Achterstallig	Achterstand
Wegen	2021	5 jaar	2025	Nee	Nee	Ja
Civiele kunstwerken	2021	4 jaar	2025	Ja	Nee	Ja
Openbare Verlichting	2019	5 jaar	2024	Nee	Nee	Ja
Begraafplaatsen	2019	4 jaar	2024	Nee	Nee	Ja
Groen	2023	4 jaar	2027	Nee	Nee	Ja
Spelen	2021	4 jaar	2024	Nee	Nee	Ja
Straatmeubilair	2022	5 jaar	2027	Nee	Nee	Ja
Creatieve kunstwerken	2022	4 jaar	2025	Nee	Nee	Ja
Riolering (GRP)	2020	5 jaar	2025	Nee	Nee	Ja
Baggeren/Beschoeiing	2021	5 jaar	2025	Nee	Nee	Ja
Gebouwen/Vastgoed	2021	4 jaar	2025	Ja	Nee	Ja

Achterstand op de uitvoeringsplannen

Veel werkzaamheden worden voorbereid in het jaar dat ze gepland zijn. De uitvoering wordt echter vaak uitgevoerd of afgerond in het opvolgende jaar. Er is daarmee geen sprake van achterstallig onderhoud maar een achterstand op de uitvoeringsplannen.

Begin 2022 is een start gemaakt met het opstellen van integrale uitvoeringsplannen voor 2022 tot en met 2026. Hierin staan de diverse rioleringsprojecten en de daaraan gekoppelde maatregelen voor bijvoorbeeld wegen. Onder het kopje "beheerplannen | wegen" wordt hier verder op ingegaan.

In 2022 is een start gemaakt met intensief inzetten op het op orde krijgen van onze beheerdata. In 2023 en verder werken we toe naar meer geïntegreerde projecten waaronder ook gekoppeld groenbeheer.

Kwaliteitsniveaus

In het algemeen wordt de openbare ruimte beheerd op kwaliteitsniveau B. Een uitzondering hierop zijn de begraafplaatsen in onze gemeente. Deze gedenklocaties worden op niveau A onderhouden. Voor het beeldkwaliteit van de openbare ruimte kennen we onderstaande niveaus:

- A+ Zeer goed
- A Goed
- B Voldoende
- C Matig
- D Slecht

Areaal

In onderstaande tabel staan de kengetallen per kapitaalgoed zoals bekend bij de begroting 2024 – 2027.

KAPITAALGOEDEREN	OMSCHRIJVING	AANTAL	EENHEID
Wegen	Asfalt, elementverharding, halfverharding	260	ha
Openbare verlichting	aantal lichtpunten	14.049	stuks
Groen	Bos, bosplantsoen, hagen, heesters, vaste planten, bermen, gras en grasstenen	212	ha
Bomen	Bomengroep, laanbomen, solitairen	20.132	Stuks
Straatmeubilair	banken, afvalbakken, verkeersborden, palen	24.854	Stuks
Hekwerken*	speelplaatsen, langs het water etc.	9.639	M1
Water	watgangen	169	km
Riolering	vrijverval riolering	388	km
Riolering	drukriolering, persleiding	202	km
Gemalen	minigemalen, gemalen, bergbezinkvoorziening, vacuümstations, etc.	1.395	stuks
Baggeren	te baggeren watgangen	55.922	M1
Beschoeiing	hardhout, kunststof, etc.	42.514	M1
Speelplaatsen	speelplaats met verschillende toestellen	197	stuks

Speeltoestellen	voor diverse leeftijdscategorieën	1014	stuks
Gebouwen	schoolgebouwen, kerktorens, stadhuizen, dorpshuizen	120	stuks
Civiele kunstwerken	bruggen, duikers, steigers, kademuren, etc.	195	stuks
Creatieve kunstwerken	beeldende kunst	83	stuks

*historische hekwerken van bouwkundige aard zijn ondergebracht bij gebouwen

Voorzieningen beheer en onderhoud kapitaalgoederen

Voorzieningen (x € 1.000)	Saldo 31-12-2022	Dota-ties	Ottrek-king	Saldo 31-12-2023	Dota-ties	Ottrek-king	Saldo 31-12-2024
Kunstwerken	85	118	27	176	118	88	207
Onderhoud Brede Scholen	332	64	212	184	64	45	203
Onderhoud gebouwen van stichtingen	316	86	189	213	86	57	242
Onderhoud gemeentelijke vastgoed	2.119	425	596	1.948	425	446	1.926
Totaal voorzieningen ter egalisatie	2.852	693	1.025	2.521	693	637	2.577

In de raadsvergaderingen van 4 februari 2021 en 8 juli 2021 zijn de meerjaren-onderhoudsprogramma's Kunstwerken en Vastgoed vastgesteld. Bij dat besluit zijn deze voorzieningen gevormd.

Opgenomen in de exploitatie

(bedragen x € 1.000)

Hoofd-thema	Sub thema	2024	2025	2026	2027
Onderhoud	Wegbeheer	€ 1.930	€ 1.982	€ 1.982	€ 1.982
Onderhoud dag. + gr.onderhoud	Civiele kunstwerken	€ 158	€ 89	€ 138	€ 144
Storting voorziening	Civiele kunstwerken	€ 113	€ 113	€ 113	€ 113
Onderhoud	Openbare verlichting	€ 297	€ 297	€ 297	€ 297
Totaal hoofdthema Wegen		€ 2.498	€ 2.481	€ 2.529	€ 2.536
Onderhoud	Groenbeheer	€ 1.772	€ 1.770	€ 1.770	€ 1.386
MJOP (prognose)	Groenbeheer	€ 300	€ 300	€ 300	€ 300
Onderhoud	Sportvelden	€ 257	€ 257	€ 257	€ 257
Onderhoud	Speelruimteplan	€ 114	€ 89	€ 89	€ 89

Totaal hoofdthema Groen		€ 2.443	€ 2.416	€ 2.416	€ 2.032
Onderhoud	Rioolbeheer	€ 794	€ 794	€ 794	€ 794
Onderhoud	Baggeren/beschoeiingen	€ 560	€ 560	€ 560	€ 560
Totaal hoofdthema Water		€ 1.354	€ 1.354	€ 1.354	€ 1.354
Onderhoud dag. + gr. onderhoud	Gebouwen	€ 1.101	€ 1.412	€ 872	€ 1.714
Storting voorziening	Gebouwen	€ 575	€ 575	€ 575	€ 575
Totaal hoofdthema Gebouwen		€ 1.675	€ 1.987	€ 1.447	€ 2.289
Totaal onderhoud kapitaalgoederen		€ 7.970	€ 8.238	€ 7.746	€ 8.211

NB: De huidige Meerjaren Onderhoudsplannen voor vastgoed gaan uit van het prijspeil van 2020. Er worden in 2024 nieuwe MJOP's 2025-2028 vastgesteld die uitgaan van een actueel prijspeil.

Beheerplannen

Wegen

In 2023 beheert de gemeente Vijfheerenlanden 2,6 miljoen m². Het wegenbeleidsplan 2021-2025 is gebaseerd op een areaal van 2,2 miljoen m². In 2023 is volop ingezet om de beheerdata qua eigendom en gegevens op orde te krijgen.

In september 2022 is de Globale Visuele Weginspectie opgeleverd. Dit is het ijkmoment waarop de werkelijke technische kwaliteit wordt vergeleken met de vastgestelde beeldkwaliteit (B). De verhardingen waarvan de werkelijke kwaliteit onder de vastgestelde kwaliteit is gedaald worden met de onderhoudsprogramma's weer op het gewenste niveau gebracht.

In 2023 wordt het raamcontract Onderhoud asfaltverhardingen opnieuw aanbesteed. In 2024 wordt de weginspectie eerder in het jaar gepland om eventuele financiële effecten mee te kunnen nemen in de Kadernota 2025 / begroting 2025.

Civiele kunstwerken

Ook in 2024 zetten we intensief in op het reinigen van bruggen en steigers waardoor we de levensduur verlengen. Dit draagt bij aan een aantrekkelijke openbare ruimte. Dit jaar is het renoveren van de kademuur in Leerdam afgerond. Het betreft een gemetselde kademuur van ca. 240 m1 op betonpalen met betonnen sloof waarvoor een loopsteiger en houten damwand zit. De ophaalbrug nabij de glasblazerij is voorzien van nieuwe dekplanken, brug blijft voorlopig een voetgangersbrug welke niet meer open gezet kan worden. Draaibrug in de haven van Leerdam is voorzien van een nieuw draaipunt.

Openbare Verlichting

De openbare verlichting wordt beheerd conform de uitgangspunten die staan beschreven in het beleid-, beheer- en vervangingsplan 2020-2024. Het dagelijks beheer en onderhoud wordt uitgevoerd door bureau OVL. Alle nieuwe verlichting die wordt geplaatst is voorzien van led en van een connectiviteit module waarmee de lichtmasten op afstand worden uitgelezen en waardoor storingen direct inzichtelijk zijn bij Bureau OVL. Voor 2024 staat gepland om 60 verouderde masten en 600 verouderde armaturen te vervangen verspreid over het gebied van Vijfheerenlanden.

Straatmeubilair

Het straatmeubilair wordt beheerd conform de uitgangspunten die staan beschreven in het beleid-, en beheerplan straatmeubilair 2023-2027. Het dagelijks beheer en onderhoud wordt uitgevoerd door de eigen dienst.

Groen

Afgelopen jaar zijn wij aangesloten bij de groene stad challenge. Binnen deze challenge wordt onder andere gekeken waar overbodige verharding omgevormd kan worden naar groen, waar mogelijk extra bomen geplant kunnen worden en waar traditionele parkeervakken omgevormd kunnen worden naar groenparkeren. Binnen projecten proberen we zoveel mogelijk uitvoering te geven aan de uitkomsten van deze challenge. In de wintermaanden van 2023/2024 wordt uitvoering gegeven aan het vergroenen van het bedrijventerrein in Vianen. De huidige gazons krijgen toevoegingen van bomen, struikgroepen, hagen en plantgroepen. Daarnaast wordt overbodige verharding omgevormd naar ecologisch groen. Dit als bevordering van de biodiversiteit maar ook voor de uitstraling en leefbaarheid op het bedrijventerrein.

Speelruimteplan

Na vernieuwing van de speelplaatsen in Vianen Centrum en Hagestein, zijn we verder gegaan met de uitwerking van de renovatie ronde van de speelplaatsen in de wijken Leerdam Noord en Ter Leede. De terugkoppeling van de ontwerpen aan de buurt is gedaan. Echter is in overleg met de wethouder besloten om nog een bewonersbijeenkomst te organiseren. Deze zal door de wijkraad voorbereid worden. De uitvoering van de renovatiewerkzaamheden zal daardoor uitgesteld worden.

Voor VN Blanckenborch, VN Hogeland en VN Zederik is het participatie traject doorlopen door middel van inloopmiddag/avond. De resultaten zijn verwerkt in nieuwe inrichtingsvoorstellen die op korte termijn worden teruggekoppeld aan de buurt. Aansluitend zal de technische uitwerking opgepakt worden t.b.v. de realisatie. Voor Leerbroek, Tienhoven, en Zijderveld zal binnenkort het participatietraject worden opgestart.

Creatieve kunstwerken

In 2024 voeren we regulier onderhoud uit aan onze creatieve kunstwerken. Dit is na een aanbesteding in 2022 ondergebracht bij Kunstwacht. Er is in 2022 een beheerplan vastgesteld. De werkzaamheden bestaan voornamelijk uit reinigen en beschermen en

waar nodig herstellen. Op een aantal na is alles in de staat zoals in beheerplan afgesproken. In 2023 hebben we een 2 tal kunstwerken erbij gekregen.

Riolering

In 2022-2023 is het uitvoeringsplan riolering geoptimaliseerd met het uitvoeringsplan wegen. Aan deze herziende planning wordt invulling gegeven. Dit is in lijn met het vigerende Gemeentelijk Rioleringsplan (GRP). Speerpunt blijft de aanpak van wateroverlastlocaties binnen de gemeente Vijfheerenlanden. Dit gebeurt in het centrum van Vianen door rioolvervanging in het westelijke deel van het centrum. Daarnaast vindt in de diverse kernen en locaties binnen de gemeente vervanging van riolering voor een gescheiden rioolstelsel plaats. Een groot vervangingsproject in 2023-2024 is wijk De Hagen (Herenbuurt en Vogelbuurt) in Vianen. Tevens vindt een vervolg plaats met de aanleg van wadi's en het vergroenen van parkeerplaatsen voor extra waterberging en tegengaan van bodemverdroging.

Gemalen

In 2023 is gestart met het renoveren van gemaal de Meent in Leerdam, dit loopt door in 2024. In 2024 worden 15 wijkgemalen, 1 Vacuümgemaal, 1 RWA gemaal, 2 Bergbezinkvoorzieningen, 2 Oppervlaktewatergemalen en 69 minigemalen geheel of gedeeltelijk gerenoveerd.

Watergangen

We hebben de verplichting om gemeentelijke watergangen langdurig op diepte te houden. Daarom baggeren we planmatig, maar niet jaarlijks. De werkzaamheden voeren we uit aan de hand van het nieuwe baggerbeheerplan dat is uitgesplitst naar wijk of dorpskern.

Er vindt overleg plaats met Waterschap Rivierenland voor de overdracht van stedelijk water. Dit houdt in dat Waterschap Rivierenland een aantal watergangen in de kernen van gemeente Vijfheerenlanden gaat overnemen.

Beschoeiingen en oevers

Er wordt vervolg gegeven aan het vervangen van de beschoeiingen in de stadsgracht Vianen. Dit loopt door tot in 2024. Ook wordt in Nieuwland een deel van de beschoeiing vervangen. Verder worden er in diverse watergangen natuurvriendelijke oevers gerealiseerd.

Verschillen in areaal

In 2023 is ons complete areaal geïnventariseerd. De inventarisatie laat zien dat de geïnventariseerde situatie soms afwijkt van de informatie in onze systemen. Wij hebben onze systemen hierop aangepast en dit is de reden dat de areaalgegevens in deze begroting afwijken ten opzichte van voorgaande jaren.

Gebouwen

Vanaf januari 2024 hebben alle noodzakelijke panden energie labels en een voorlopig energieadvies om waar nodig om inzicht te krijgen in de huidige situatie en mogelijke verbeteringen naar de toekomst. Met deze informatie zijn we beter in staat om te kijken naar quick-wins om te verduurzamen. De afgelopen jaren hebben we al diverse panden voorzien van zonnepanelen, isolatie en verwijderen we cv-ketels voor warmtepompen.

Om een verdere invulling te geven aan de verduurzamingsopgave wordt er in 2024, indien hiervoor krediet beschikbaar is gesteld, invulling gegeven aan een routekaart verduurzaming maatschappelijk vastgoed. Dit document geeft inzicht op welke wijze de gemeentelijke gebouwen verduurzaamd kunnen worden, tegen welke kosten en op welk moment. Gezien de landelijke en Europese doelen wordt er gekozen voor energie

neutrale gebouwen waar mogelijk. De verduurzamingsopgave is complex en de ontwikkelingen zijn aan verandering onderhevig. Wij zullen de raad daarover informeren.

Naast deze opdrachten wordt er ook regulier onderhoudswerk uitgevoerd. Voor 2024 zijn er een aantal zaken naast het reguliere onderhoud welke niet uitgesteld kunnen worden.

Investerings 2024-2026

De afgelopen periode is gewerkt aan een integraal meerjaren uitvoeringsplan voor de openbare ruimte. Hierin zijn de projecten opgenomen die integraal uitgevoerd moeten worden. De financiering van deze projecten komt uit de beheerplannen van de verschillende disciplines (Riolering, wegen, groen, straatmeubilair, civiele kunstwerken). Het resultaat van dit project draagt bij aan wat we de komende vijf jaren gaan doen en daarmee ook beter kunnen bijdragen in de informatiewaarde naar bijvoorbeeld bestuur/raad. Soortgelijke stappen worden ook binnen gebouwenbeheer opgezet om zo een efficiëntieslag te kunnen slaan.

Paragraaf Financiering

Inleiding

Treasury is het besturen en beheersen van, het verantwoorden over en het toezicht houden op de financiële geldstromen, de financiële posities en de hieraan verbonden risico's. Dit doen we binnen de wet Financiering decentrale overheden (Wet Fido). Het doel van deze wet is om op een verantwoorde, prudente en professionele wijze de inrichting en uitvoering van de treasuryfunctie (financieringsactiviteiten) van de gemeente te regelen.

Met de komst van de Wet Fido zijn voor de gemeentelijke treasuryfunctie duidelijker kaders geboden ten aanzien van risicobeheersing en transparantie. Risicobeheersing richt zich daarbij vooral op rente- en kredietrisico's.

Kaders

De gemeentelijke treasuryfunctie wordt uitgevoerd op basis van het Treasurystatuut. Dit statuut is op 21 maart 2019 vastgesteld in de gemeenteraad.

De financieringsparagraaf bevat conform het BBV de beleidsvoornemens voor het risicobeheer van de financieringsportefeuille. Dit onderdeel geeft een samenvatting van het (verwachte) risicoprofiel van de gemeente. Onder risico's worden verstaan renterisico's, kredietrisico's, liquiditeitsrisico's, koersrisico's, debiteurenrisico's en – voor zover van toepassing – valutarisico's. Voor de financieringsrisico's kan op voorhand in principe worden aangegeven welke bedragen maximaal met elk risico gemoeid zijn. De financieringsparagraaf dient in te gaan op de eisen die de Wet Fido stelt.

Er moet uit blijken dat de uitvoering van de financieringsfunctie uitsluitend de publieke taak dient, dat het beheer prudent is en dat aan de kasgeldlimiet en de renterisiconorm wordt voldaan.

Doelstelling beleid

Het beleid is erop gericht om inzicht te hebben in de lange termijn ontwikkeling van de financiële positie van de gemeente. Het aangaan en verstrekken van geldleningen alsmede het verstrekken van garanties. Dit laatste is alleen toegestaan voor de uitoefening van de publieke taak. Hierbij mogen geen overmatige risico's worden gelopen. Het gebruik van de kasgeldlimiet en de renterisiconorm is bedoeld als normstellend.

De doelstelling van de Treasury- c.q. financieringsfunctie is, dat deze uitsluitend de publieke taak dient en dat een prudent beleid gevoerd wordt binnen de kaders die zijn gesteld in de Wet Fido.

Risicobeheer

Risicomanagement

Risicomanagement is het identificeren en kwantificeren van risico's en het vaststellen van beheersmaatregelen. Hiermee worden activiteiten bedoeld waarmee de kans van optreden of de gevolgen van risico's worden beïnvloed. De risico's die binnen onze gemeente worden gelopen bij de uitvoering van de treasurytaak bestaan voornamelijk uit renterisico's. Om die risico's te beperken en te beheersen geldt er een kasgeldlimiet en is er een renterisiconorm ontwikkeld.

Daarnaast verdient vooral het kredietrisico aandacht. Dit is het risico dat de gemeente loopt wanneer geldleningen worden verstrekt aan rechtspersonen die in voorkomende gevallen in financiële problemen zouden kunnen komen. In het Treasurystatuut zijn algemene uitgangspunten opgenomen om dit risico te beperken.

Renterisico vlottende schuld (kasgeldlimiet)

Dit instrument dient om de omvang van de kortlopende financieringsmiddelen te kunnen bewaken. De kasgeldlimiet is een percentage van de omzet van de gemeente dat de ruimte voor korte financiering aangeeft. De limiet heeft betrekking op leningen met een looptijd van maximaal 1 jaar (vlottende schuld) en bedraagt 8,5% van het begrotingstotaal bij aanvang van het begrotingsjaar (lasten vóór bestemming, dus afgezien van stortingen in reserves). Wanneer de vlottende schuld dit percentage van 8,5% overschrijdt moet er worden geconsolideerd oftewel er moet vlottende schuld worden omgezet naar vaste (langlopende) schuld. Daarnaast kan overschrijding leiden tot een strenger toezichtregime. De kasgeldlimiet is vastgesteld aan de hand van de betreffende ministeriële regeling bij de Wet Fido.

Berekening kasgeldlimiet	2024	2025	2026	2027
Begrotingstotaal	200.000	198.000	185.000	181.000
Toegestane kasgeldlimiet	8,5%	8,5%	8,5%	8,5%
Kasgeldlimiet in bedrag	17.000	16.830	15.725	15.385

Medio juni 2021 is er een financieringsarrangement met geldverstrekkers afgesproken. Hierdoor verwacht de gemeente binnen de kasgeldlimiet te blijven.

Leningenportefeuille (opgenomen)

Met bovengenoemd financieringsarrangement heeft de gemeente oude leningen omgezet naar twee leningen, van € 160 miljoen bij de BNG en € 10 miljoen bij de Nederlandse Waterschaps Bank met een looptijd van 40 jaar (2021-2061) tegen een rentepercentage rond de 0,7%. Een lening bij een derde partij was niet meegenomen. Deze lening met een restant hoofdsom van € 2 miljoen heeft een rentepercentage van 0,49% en een restant looptijd tot en met 2026.

Voor de jaren 2022-2027 wordt per jaar een bedrag van € 20 miljoen, met rentetarieven van 0,765% in 2022 tot 1,045% in 2027, opgenomen voor investeringen. Hiermee is de financieringsrente voor een lange periode vastgelegd.

Renterisico's vaste schuld (renterisiconorm)

Een renterisico kan in principe worden gedefinieerd als het bedrag aan leningen dat in een bepaald jaar aan renteaanpassing onderhevig is. De renterisiconorm heeft betrekking op leningen met een looptijd vanaf 1 jaar (vaste schuld). Het doel hiervan is om tot een zodanige opbouw van de leningenportefeuille te komen dat het renterisico vanwege renteaanpassing en herfinanciering van leningen in voldoende mate wordt beperkt. De nadruk ligt op spreiding van de renterisico's. Indien een leningenportefeuille gelijkmatig is opgebouwd, is ook het renterisico over de vaste schuld in de tijd gelijkmatig gespreid. Ongewenste financiële gevolgen van rentewijzigingen worden hierdoor beperkt. De norm houdt in dat de jaarlijks verplichte aflossingen en renteherzieningen niet meer mogen bedragen dan 20% van het begrotingstotaal.

Berekening renterisiconorm	2024	2025	2026	2027
1 Renteherzieningen	-	-	-	-
2 Aflossingen	5.750	6.250	6.750	6.750
3 Renterisico (1+2)	5.750	6.250	6.750	6.750
4a Begrotingstotaal	200.000	198.000	185.000	181.000
4b Percentage cf. ministeriele regeling	20%	20%	20%	20%
4 Renterisiconorm (4a x 4b)	40.000	39.600	37.000	36.200
5 Ruimte (4 Renterisiconorm – 3 Renterisico)	34.250	33.350	30.250	29.450

De gemeente heeft geen leningen waarop een renteherziening kan plaatsvinden. De aflossingen betreffen de voor rekening van de gemeente zelf aangetrokken leningen. Door het financieringsarrangement is er een gelijkmatige spreiding van de aflossingsverplichtingen ontstaan.

Kredietrisico's

Kredietrisico's kunnen zich op twee manieren manifesteren. Ten eerste is er het risico dat direct wordt gelopen vanwege door de gemeente verstrekte leningen en uitgezette beleggingen. Ten tweede zijn er indirecte kredietrisico's. Dit is aan de orde bij verstrekking van en verstrekte gemeentegaranties (ook wel borgstellingen genoemd).

Kredietrisico op leningen en beleggingen

De gemeente Vijfheerenlanden heeft vanuit haar publieke taak leningen (door)verstrekt en beleggingen gerealiseerd. In de betreffende tegenpartijen kan onderscheid worden gemaakt in de status van kredietwaardigheid. In het hierna volgende overzicht zijn de uitgezette gelden vermeld.

Uitzettingen (uit hoofde van de publieke taak)	Totaal
1 Leningen aan Stichtingen/Hypotheke	11.379
2 Stimuleringsleningen (SvN)	4.956
4 Deelnemingen / beleggingen	12.384
Totaal	28.719

Onderstaand de specificatie van de beleggingen/deelnemingen in de begroting 2024.

Omschrijving	Deelneming
Aandelen Stedin	6.570
Aandelen cumulatief preferent Stedin	3.860
Aandelen BNG	193
Aandelen Oasen	25
ROM-S Participatie Gemeente Zederik BV	4
ROM-S Participatie Gemeente Leerdam BV	5
Aandelen ROM-S Beheer BV (Leerdam/Zederik)	696
Deelneming Merwede Linge Lijn (Leerdam)	31
Lening glasmuseum	1.000
Totaal	12.384

Genoemde deelnemingen worden vanwege de uitvoering van de publieke taak aangehouden. Over het aandelenbezit wordt koersrisico gelopen. De aandelen worden echter niet op de beurs verhandeld, waardoor optredende waarde fluctuaties niet zo grillig verlopen. De waarde wordt meer bepaald door de intrinsieke waarde van het bedrijf en niet door "vraag en aanbod" op de beurs.

Kredietrisico ten aanzien van gemeentegaranties (borgstellingen)

De gemeente Vijfheerenlanden staat jegens geldgevers borg voor de betaling van rente en aflossing op langlopende geldleningen, die door organisaties, instellingen of verenigingen zijn aangetrokken en die activiteiten verzorgen, welke in het verlengde liggen van de gemeentelijke publieke taak.

De gemeente Vijfheerenlanden staat borg voor leningen van de woningstichtingen in Vijfheerenlanden voor een totaalbedrag van € 6,9 miljoen per ultimo 2022. Naast bovengenoemde borgstellingen staat de gemeente Vijfheerenlanden ook garant voor leningen voor particulier woningbezit. Nieuwe garantstellingen worden sinds 1994 niet meer verstrekt. Het restant aan leningen bedraagt € 1,5 miljoen en loopt ieder jaar verder terug. De totale achtervangpositie bedraagt € 307 miljoen ultimo 2022. Het risico dat een 'achtervanger' loopt is zeer beperkt. Sinds de oprichting in 1983 is de Stichting WSW nog nooit aangesproken op zijn borgverplichting.

Renteschema

In deze paragraaf wordt in onderstaande tabel renteschema inzicht verschaft in de rentelasten, het renteresultaat en de wijze waarop rente wordt toegerekend.

Renteschema		Bedrag
a.	De externe rentelasten over de korte en lange financiering	lang 1.564
		kort 0
		1.564
b.	De externe rente baten	-783
	Totaal door te rekenen externe rente	781
c.	De rente die aan de grexen moet worden doorberekend	-78
	Saldo door te rekenen externe rente	703
d.	Rente over eigen vermogen	0
	Rente over voorzieningen	0
	De aan taakvelden toe te rekenen rente	703
e.	De aan taakvelden toe te rekenen rente (renteomslag)	-1.185
f.	Renteresultaat op het taakveld treasury	-482

In de begroting 2024 hanteren we voor te activeren kapitaaluitgaven 0,5% rente. We rekenen geen rente toe aan de (algemene) reserves. Aan voorzieningen wordt geen rente toegerekend. Over de boekwaarde van de grondexploitaties wordt een percentage toegerekend op basis van het gemiddelde percentage over de langlopende leningen (verhouding vreemd vermogen/totaal vermogen).

Naast het berekende renteresultaat van € 482.000 worden ook de netto dividendopbrengsten voor een bedrag van € 371.000 op taakveld 0.5 Treasury opgenomen. Het taakveld 0.5 Treasury heeft hiermee een batig saldo € 853.000.

Relatiebeheer

De huisbankier van de gemeente Vijfheerenlanden is de Bank Nederlandse Gemeenten (BNG). Bij de BNG wordt ook een rekening courant aangehouden voor het schatkistbankieren. Daarnaast wordt een rekening courant bij de Rabobank aangehouden.

Overig

We streven naar een licht positief saldo in de rekening courant. Hierbij geldt dat er boven een positief saldo bij de BNG van € 250.000 een creditrente betaald moet worden. Saldi bij de BNG hoger dan € 250.000 worden dagelijks afgeroomd naar de rekening courant

Schatkistbankieren. Hier is geen creditrente verschuldigd. Bij het beoordelen van het saldo wordt rekening gehouden met de (verwachte) in- en uitgaande geldstromen.

Paragraaf Bedrijfsvoering

Algemeen

Inleiding

Het doel van deze paragraaf is om inzicht te geven in de in 2024 te realiseren resultaten met betrekking tot de gemeentelijke bedrijfsvoering. De gemeente Vijfheerenlanden werkt ook in de bedrijfsvoering volgens onze kernwaarden: de 'Vijf van Vijfheerenlanden': wendbaar, verbindend, betrouwbaar, resultaatgericht en duurzaam.

Wet Open Overheid

Medio 2022 is de Wet open overheid (de Woo) in werking getreden. Deze wet is de opvolger van de Wet openbaarheid van bestuur (Wob) en heeft als doel overheden transparanter te maken. De uitrol van de wet vindt in een aantal jaren plaats. Door het Rijk zijn incidentele en structurele middelen beschikbaar gesteld om binnen onze organisatie systemen te verbeteren en te onderhouden, medewerkers op te leiden en processen aan te passen. In 2024 en verder wordt projectmatig verder uitvoering gegeven aan de gefaseerde invoering van de Woo. Dit aan de hand van het in 2022 vastgestelde ambitieniveau.

Organisatie

Evaluatie zelforganiserend werken

In 2016 (bij de contourenschets) en 2017 (bij de grondplaat) is besloten om het zelforganiserend werken bij de nieuwe gemeente Vijfheerenlanden in te voeren. Sindsdien zijn (en worden) tal van maatregelen uitgevoerd om deze werkwijze te implementeren en door te ontwikkelen. De organisatorische context waarbinnen deze nieuwe werkwijze werd uitgevoerd was daarbij niet altijd even vruchtbaar. Zo belemmert het werken op drie locaties de teamvorming. En veroorzaakte de vertraagde totstandkoming van Vijfheerenlanden (in 2019 in plaats van 2018) een vertraging in de harmonisatie van beleid en werkprocessen. Ook veroorzaakte in 2018 en 2019 de uittreding uit oude gemeenschappelijke regelingen en de toetreding tot nieuwe gemeenschappelijke regelingen veel aanpassingen in werkprocessen en verantwoordelijkheden.

Zoals afgesproken bij de start van de invoering van zelforganisatie in 2018 heeft in 2020 een tussenevaluatie plaats gevonden en vindt nu een eindevaluatie plaats. Op het moment van schrijven van deze tekst is de uitkomst van deze eindevaluatie nog niet bekend. Wel hebben we in het tweede kwartaal van 2023 een medewerkersonderzoek gehouden. Daaruit blijkt dat een meerderheid van de medewerkers zelforganisatie wil behouden. Ook laat dit medewerkersonderzoek zien dat de medewerkers tevreden zijn over het werken bij onze gemeente (vergelijkbaar met de benchmark gemeenten < 100.000 inwoners). Na het beschikbaar komen van de evaluatie zal deze alvast beschikbaar worden gesteld aan de raad en zal tegelijkertijd een proces worden gestart waarbij de evaluatie inhoudelijk wordt besproken met onze medewerkers.

Implementatie dienstverleningsconcept

In 2023 is het in 2017 vastgestelde dienstverleningsconcept geëvalueerd. Het dienstverleningsconcept dient als richtlijn voor de inrichting en uitvoering van dienstverlening door de gemeente Vijfheerenlanden aan inwoners en bedrijven. De resultaten van de evaluatie zijn voorgelegd aan uw raad. Geconstateerd is, dat het bestaande dienstverleningsconcept op veel punten nog actueel en relevant is, maar op punten aangescherpt moet worden. In deze nieuwe blik op de gemeentelijke dienstverlening is gezocht naar het optimum tussen verwachtingen van buiten, haalbaarheid binnen de organisatie en doelmatige en passende kosten.

Het vernieuwde dienstverleningsconcept wordt in de tweede helft van 2023 uitgewerkt in een programma van eisen, een implementatieplan en een kwaliteitshandvest (met daarin opgenomen onze servicenormen). In 2024 zal gestart worden met de implementatie. De implementatie zal een aantal jaren in beslag nemen en gekoppeld zijn aan de ingebruikname van het nieuwe gemeentehuis.

Fusie teams belastingen en gegevensbeheer

Binnen de gemeente Vijfheerenlanden is het team belastingen verantwoordelijk voor het opleggen en innen van gemeentelijke belastingen en het team gegevensbeheer voor het uitvoeren van de onderliggende basisadministraties (waaronder BAG en WOZ). Beide teams zijn klein en werken binnen één procesketen. Daarbij worden data zo veel als mogelijk gedeeld. Beide teams hebben vanuit veranderende wet- en regelgeving stevige inhoudelijke uitdagingen. Deze uitdagingen worden opgepakt door de verbinding tussen beide teams te versterken en de kwetsbaarheid te verminderen. Dit door het samenvoegen van beide teams waardoor ook de schaalgrootte ontstaat om (vanuit het oogpunt van functiescheiding) tot een goede onderlinge taakverdeling te komen. Hierdoor wordt ook invulling gegeven aan de aanbeveling van onze accountant. Implementatie vindt plaats in 2024.

Vastgoed

De focus bij het vastgoedbeheer heeft vanaf medio 2020 tijdelijk gelegen op het doorvoeren van coronamaatregelen in gemeentelijke panden en scholen. Bijvoorbeeld de installatie en/of modernisering van luchtzuiveringssystemen. Aanvullend daarop is er flinke inzet geweest op het realiseren van tijdelijke huisvesting voor doelgroepen (waaronder vluchtelingen uit Oekraïne).

De inhoudelijke opgave voor de komende jaren is stevig. Het meerjarenbeheerplan moet vernieuwd worden, de verduurzaming van panden moet in gang gezet worden, de toekomst van individuele panden moet bepaald worden (waaronder de gemeentehuizen in Meerkerk en Vianen). Om deze opgave op effectieve en efficiënte wijze uit te voeren wordt geïnvesteerd in procesverbetering waaronder bundeling van inkoop, de implementatie van een nieuw beheerpakket en de vernieuwing van beleid (waaronder verhuurbeleid). Dit traject is gestart in de tweede helft van 2023 en kent een doorloop tot en met 2025.

Personeel

Arbeidsmarktcommunicatie en werving en selectie

De afgelopen jaren is de mobiliteit in onze organisatie toegenomen. Dit uit zich in een hogere in-, door- en uitstroom van medewerkers. De gemeente Vijfheerenlanden is hierin niet uniek. De hele overheid heeft hiermee te maken en ook het bedrijfsleven. Daarom is als onderdeel van onze arbeidsmarktstrategie in 2023 meer ingezet op arbeidsmarktcommunicatie en werving en selectie van medewerkers. Een speciale recruiter is aangesteld, onze wervingskanalen zijn kritisch beoordeeld en nieuwe zijn aangeboord en onze vacatureteksten zijn gemoderniseerd. Successen zijn daarbij geboekt. Zo komt een toenemend deel van onze nieuwe medewerkers uit de lokale arbeidsmarkt. Kern van onze strategie is, dat wij continu werken aan het werven en behouden van medewerkers (zie ook hieronder: binden en boeien). Deze strategie zetten wij in 2024 voort waarbij wij nieuwe elementen gaan introduceren. Zo gaan we onder meer bekijken of we ons trainee- en stageaanbod kunnen uitbreiden.

Binden en boeien

Om resultaten te kunnen boeken voor onze inwoners en ondernemers hebben wij voldoende, gekwalificeerde en 'gelukkige' medewerkers én goed draaiende teams nodig. Werving en selectie is dus niet voldoende. Eens in dienst moeten nieuwe medewerkers ook worden verleid zich voor langere tijd aan Vijfheerenlanden te verbinden. Dit

verleiden begint met een goede introductie van de nieuwe medewerker in de gemeentelijke organisatie. Daartoe is in 2023 het zogenaamde "onboarding" beleid uitgerold. Dit beleid zetten wij in 2024 voort. Onboarding is het proces waarbij wij nieuwe medewerkers kennis laten maken met de gemeente Vijfheerenlanden. Dat betreft niet alleen het snel en praktisch ingewerkt worden. De nieuwe medewerker moet immers ook dezelfde taal spreken, de bedrijfsvisie ademen, de weg weten in de nieuwe werkomgeving en zich daar welkom en comfortabel voelen. Dat betreft dus bijvoorbeeld ook het aanbieden van interne cursussen en workshops. Hierbij is belangrijk, dat de werkdruk van onze (nieuwe) medewerkers verantwoord is. De gefaseerde uitbreiding van onze personele formatie (zoals besloten bij de Kadernota 2024) geeft de gelegenheid om de extra formatie bij die teams in te zetten, waar de werkdruk en de opgave het hoogst is. De uitkomsten van het medewerkersonderzoek 2023 geven ons daarbij mede richting.

Beheersing van ziekteverzuim

In 2022 (het laatste coronajaar) bedroeg het ziekteverzuim bij de gemeente Vijfheerenlanden 7,2%. Ruim boven het streefcijfer van 5%. Daarbij was het verzuim in het eerste (corona)kwartaal zeer hoog en is het gedurende het jaar geleidelijk gedaald. Deze stijging betrof zowel het kort, middellang als lang verzuim. Inmiddels (medio 2023) is het ziekteverzuim gedaald tot 5,2%.

Uit de uitgevoerde verzuimanalyse blijkt dat een belangrijk aandachtspunt bij het ziekteverzuim de aanpak van niet- werkgerelateerd psychisch verzuim is. Onze bedrijfsmaatschappelijk werker rapporteert dat een aantal van de door haar gesproken medewerkers moeite heeft met de combinatie van een hoge werkdruk en de balans werk en privé, life events en mantelzorg. Van belang hierbij is met betrokken medewerkers in gesprek te gaan en deze te faciliteren op het gebied van inzetbaarheid en mentale balans. De gemeente Vijfheerenlanden heeft immers de nodige faciliteiten en regelingen beschikbaar. Deze blijken echter lang niet altijd bij medewerkers bekend te zijn of er bestaat een schroom om deze aan te vragen. Hiermee is in 2023 gestart en dit wordt verder doorgezet in 2024.

Ook van belang is de aanpak van frequent verzuim (medewerkers die in een jaar drie of meer keer ziek zijn gemeld). Vaak betreft frequent verzuim kort verzuim maar het is ook een indicator van dreigend lang verzuim. Het gesprek over geconstateerd frequent verzuim, vanuit zorg en preventie alsook vanuit waargenomen gedrag, is daarom heel belangrijk, maar niet makkelijk. Ook dit aandachtspunt wordt doorgezet in 2024.

Huisvesting

Planvorming

In oktober 2021 heeft de raad besloten om het stadskantoor in Leerdam te verbouwen tot gemeentehuis voor Vijfheerenlanden. Hiertoe zal het huidige pand aan het Reilinghplein grootschalig worden gerenoveerd en worden "verdikt" aan de kant van zowel het Ambtsplein als het Dr. Reilinghplein. Het nieuwe gemeentehuis wordt energieneutraal (ENG) uitgevoerd. Realisatie van het nieuwe gemeentehuis dient te geschieden binnen een financieel kader dat is gebaseerd op een prijsniveau 2021. Indexatie van dit prijsniveau naar het prijsniveau 2027 (het jaar van volledige ingebruikname) vindt jaarlijks plaats. Dit als onderdeel van de indexatie van alle gemeentelijke budgetten.

In het derde kwartaal van 2023 is het voorlopig ontwerp (VO) opgesteld en vastgesteld. Daarin is ook (conform besluitvorming van de raad) ruimte ingepast voor de bibliotheek. Voorzien wordt dat het definitief ontwerp (DO) begin 2024 gereed komt en kan worden vastgesteld. Dit is ook de inhoudelijke onderlegger van de kredietaanvraag die aan het begin van het tweede kwartaal van 2024 aan de raad ter vaststelling zal worden voorgelegd. De uitwerking in een technisch ontwerp moet eind derde kwartaal 2024 beschikbaar zijn en worden vastgesteld. Contractering van de aannemer zal begin 2025

plaatsvinden waarna vanaf het einde van het eerste kwartaal van 2025 de uitvoering zal starten.

Fasering realisatie

Ruim voor de start van de werkzaamheden door de aannemer zal een interne verhuisoperatie worden opgestart waarbij alle medewerkers die nu werkzaam zijn in het stadskantoor te Leerdam verhuizen naar Vianen en Meerkerk. Met de voorbereiding van deze verhuizing wordt begin 2024 gestart. Op 1 oktober 2024 (en dus ruim voor de start van de werkzaamheden door de aannemer) moet deze operatie zijn afgerond. De verbouw van het stadskantoor te Leerdam tot nieuw gemeentehuis van Vijfheerenlanden zal naar verwachting anderhalf jaar duren. Aan het einde van 2026 kan het nieuwe gemeentehuis in gebruik worden genomen. Dan worden ook de nieuwe servicepunten operationeel in Meerkerk en Vianen.

Financiën en control

Ontwikkeling P&C cyclus

In 2022 is gestart met de doorontwikkeling van de gemeentelijke P&C cyclus. Dit proces is gestart met een houtskoolschets voor een vernieuwde P&C cyclus. Vervolgens is in eendrachtige samenwerking tussen Auditcommissie en organisatie gewerkt aan de uitvoering van deze schets en dus de verbetering/doorontwikkeling van de P&C cyclus. Het doel hiervan is om deze inhoudelijk en qua vormgeving beter aan te laten sluiten op de informatiebehoefte van uw raad. Inmiddels zijn al goede resultaten geboekt. De indeling van programma's is vanaf de Programmabegroting 2023 aangepast, de behandeling van programma's van de P&C documenten in de raadscommissies wordt met ingang van deze Programmabegroting 2024 aangepast, de opzet van de bestuursrapportage is met ingang van de 1^e bestuursrapportage 2023 volledig vernieuwd en vanaf de Programmabegroting 2024 worden ook kritische prestatie-indicatoren ingepast in de P&C cyclus. In 2024 worden tenslotte nog de verplichte en niet-verplichte paragrafen aangepast. Doel hiervan is om ieder programma te voorzien van in ieder geval één paragraaf, waarbij de bestuurlijk relevante sturingsinformatie in de programma's is opgenomen en de relevante (en de soms ook wettelijk-verplichte) achtergrondinformatie in de paragrafen. Op deze resultaten willen wij verder gaan voortbouwen, bijvoorbeeld door uiteindelijk de producten van de P&C cyclus volledig te digitaliseren en deze ook digitaal ter beschikking te gaan stellen aan de raad. Dit zal na 2024 gaan plaatsvinden.

Implementatie nieuw financieel systeem

Medio 2022 is het financieel systeem opnieuw aanbesteed. ERPx is als winnaar uit de aanbesteding gekomen. ERPx is een nieuwe oplossing waarbij de mogelijkheden van financieel-, inkoop- en projectmanagement en FP&A (financiële planning en analyse) zijn samengebracht binnen een geïntegreerd cloudplatform dat voorziet in real-time informatie. Deze kan met behulp van tools en innovatieve functionaliteiten optimaal worden ontsloten. Het nieuwe financieel systeem gaat bijdragen aan het financieel bewustzijn van onze gemeentelijke organisatie. Het nieuwe systeem gaat bijdragen aan onze doelstelling om de financieel-administratieve en planning & control processen verder te digitaliseren, waarbij invulling wordt gegeven aan de wens om financieel-inhoudelijke en planning & control informatie breder en gebruiksvriendelijker binnen onze organisatie te ontsluiten.

In 2023 is veel van onze (financiële) capaciteit ingezet om kennis op te bouwen van het nieuwe systeem, en om dit systeem gedegen in te richten. Het blijkt dat veel van de al in ERPx ingerichte processen goed passen op de werkprocessen zoals door Vijfheerenlanden worden toegepast. De behoefte aan maatwerk c.q. aan aanvullende voorzieningen is dan ook gering. De meeste opleidingen voor gebruikers worden in het laatste kwartaal van 2023 gegeven. Het systeem gaat vervolgens "live" per 1 januari 2024. In de eerste helft

van 2024 zal het gebruik van het nieuwe systeem nauwlettend worden gemonitord om mogelijke problemen vroegtijdig op te sporen en te kunnen verhelpen. Indien nodig, zullen ook aanvullende opleidingen worden gegeven.

Communicatie, informatiebeleid en automatisering

Programma ICT en informatievoorziening

Onze informatiehuishouding is de ruggengraat van onze organisatie. Het is het uiteindelijke doel om de inwoners en ondernemers (alle 'klanten' van de gemeente) zo goed en efficiënt mogelijk te bedienen. Daarbij is een goed geborgde ICT functie onontbeerlijk. Op het gebied van informatisering en digitalisering speelt er veel en blijft er veel spelen. De informatiehuishouding van de gemeente Vijfheerenlanden is nu vooral ingericht op een teamgerichte- en procesgerichte informatievoorziening. De stap die wij vanaf 2024 gaan zetten is de overgang naar een domeinoverstijgende en dus organisatiebrede visie en aanpak. Onze informatiehuishouding raakt en voedt immers alle teams. Deze moet op orde zijn, blijven, en ook mee kunnen bewegen op toekomstige ontwikkelingen. Bovenal moet deze robuust zijn: informatieveilig zijn en blijven. Om dit te realiseren vertalen wij vanaf eind 2023 onze visie in organisatiebrede projecten. De aansturing van deze projecten (en de monitoring op de uitvoering hiervan) versterken wij via de aanstelling van een programmamanager ICT. Deze stelt het uitvoeringsprogramma op stuurt vervolgens de uitvoering van het programma ICT en Informatiehuishouding aan vanuit een heldere visie en begeleidt de inhoudelijk betrokken teams op inhoud. Daartoe zal ook steviger worden ingezet op het in beeld krijgen en houden van de gemeentelijke informatiestromen, op de data die in deze informatiestromen worden gegenereerd en op de applicaties waarin deze data worden opgeslagen. Dit zowel op operationeel, tactisch en strategisch niveau. Vanuit dit inzicht kan ook meer eenduidigheid in onze applicaties worden gerealiseerd (wat moet het opleveren en voor wie; welke data hebben we nodig en welke niet), de kwaliteit worden verbeterd en de kwetsbaarheid worden verminderd. Het is daarbij niet ons streven om hierbij het wiel uit te gaan vinden. Wij willen maximaal profiteren van de kennis en ervaring van collega-gemeenten en van de inhoudelijke handreikingen die de VNG ons doet.

Privacy en Informatiebeveiliging

In de basis is de gemeente een dienstverlenende organisatie waar veel data in om gaat. Dagelijks worden grote hoeveelheden data geproduceerd op basis waarvan de werkzaamheden van de gemeente worden uitgevoerd. Gezien de ontwikkeling die de afgelopen jaren heeft plaatsgevonden rondom cybercriminaliteit is het beschermen van deze data een belangrijke taak van de gemeentelijke organisatie. In 2024 gaan wij daarom het aantal projecten en programma's hieromtrent intensiveren. Een belangrijk onderdeel hiervan is de bewustwording onder onze medewerkers. Hierbij maken we zowel gebruik van e-learning voor onze medewerkers als van een aantal meer ludieke acties. Daarnaast realiseren wij ons dat informatiebeveiliging een continu veranderend taakveld is. Voor 2024 ligt de focus op het verder structureren van de procedures rondom informatiebeveiliging om op die manier meer grip te krijgen op de risico's die op ons afkomen.

Website

In 2023 hebben wij onze website nieuw aanbesteed. De nieuwe website moet gaan voldoen aan alle toegankelijkheidseisen die de wet stelt, maar ook voldoen aan eisen met betrekking tot archivering, beveiliging en privacy. De nieuwe website moet inwoners en ondernemers eenvoudig op weg helpen in hun behoefte aan informatie met betrekking tot de gemeentelijke aandachtsgebieden. Deze behoeften en informatiewensen zijn medio 2023 in de vorm van een digitaal inwonerspanel geïnventariseerd. Inwoners zijn ook betrokken via deelname in een klankbordgroep. Lancering van de nieuwe website is

voorzien voor eind 2023 of begin 2024. Ook vlak voor de livegang, zal de klankbordgroep nogmaals via een gebruikersonderzoek worden geconsulteerd. In 2024 zal de nieuwe website op inhoud verder worden geoptimaliseerd.

Overige onderwerpen

Transformatie Sociaal Domein

In het kader van de uitvoering van de Sociaal Maatschappelijke Agenda (SMA) hanteren wij ook in 2024 het programmaplan als instrument om de weerbaarheid, zelfredzaamheid en samenredzaamheid van onze inwoners te bevorderen. Het maken van heldere prestatieafspraken met voorliggende voorzieningen en welzijnsorganisaties hoort daarbij. We geven verder uitvoering aan de hervormingsagenda Jeugd en IZA. Deze agenda heeft als doel knelpunten in de jeugdzorg structureel aan te pakken en het jeugdzorgstelsel financieel houdbaar te maken voor de toekomst.

In 2023 is ingezet op een verbetering van de samenwerking tussen het sociaal team (jeugdconsulenten en maatschappelijk werkers), de Wmo consulenten, Welzijn en Avres, zoals het maken van heldere werkafspraken. Dit krijgt doorgang in 2024. Het doel hiervan is te komen tot integraal werkende en goed geëquipeerde teams.

In de samenwerking tussen het sociaal team en RBL willen wij strakker sturen op de inzet van zorg door gecontracteerde partijen. Daarvoor is in 2023 gestart met een andere wijze van aanleveren van de benodigde sturingsinformatie. Dit is een meerjarig ontwikkeltraject dat loopt tot en met 2026. Het terugbrengen van de wachtlijsten blijft in 2024 een aandachtspunt. Inwoners weten de gemeente goed te vinden hetgeen resulteert in een toenemende groei van hulpvragen. In 2023 is gewerkt aan een eenduidig werkproces voor de sociale teams. De implementatie daarvan loopt door in 2024. Daarna volgen borging en doorontwikkeling op basis van voortschrijdend inzicht. De regionale pilot zorgfraude uit 2023 is verlengd naar 2024. In de regio zijn toezichthouders aangesteld om het tegengaan van fraude te vergroten. Na de pilot wordt besloten, hoe zorgfraude in de regio toekomstbestendig aan te pakken.

Nieuwe wetgeving ruimtelijk domein

De (nu definitieve) invoering van de Omgevingswet per 1 januari 2024 brengt de nodige aanpassingen van de bedrijfsvoering van betrokken teams met zich mee. Deze invoering betreft ook het van kracht worden van de wet Kwaliteitsborging bouw, waarmee de bouwtechnische toetsing van een deel van de bouwvoorvragen wordt geprivatiseerd. Dienstverlening, processen en bedrijfsvoering en de inkomsten uit leges wijzigen. In de voorbereiding op de inwerkingtreding zijn en worden de effecten op de bedrijfsvoering ingeschat, wat leidt tot aanpassingen in deze begroting en naar verwachting, ook in komende begrotingen.

Artikel 213a onderzoeken

Inleiding

In artikel 213a van de Gemeentewet is vastgesteld dat het college periodiek onderzoek verricht naar de doelmatigheid en de doeltreffendheid van het door hem gevoerde bestuur. Ook is vastgesteld dat het college schriftelijk verslag uitbrengt aan de raad over de resultaten van de uitgevoerde onderzoeken.

Benchmark omvang organisatiekosten

In 2024 zijn wij voornemens om één onderzoek uit te voeren. Dit betreft een benchmark naar de omvang van onze organisatiekosten. Dit allereerst als uitvoering van het in de beleidsnota organisatiekosten 2023 opgenomen actiepunt maar tevens ook als uitvoering van de door de raad aangenomen motie M1 bij de Kadernota 2024. De benchmark organisatiekosten leidt tot een gedetailleerd inzicht in de uitvoeringskosten en formatie van alle gemeentelijke taken, verdeeld over 24 clusters in het primaire proces en 11

clusters in het overhead proces. Duiding van de uitkomsten vindt plaats door deze in verband te brengen met 102 werklustbepalende kenmerken.

Overige onderzoeken

In 2024 worden ook de in 2023 gestarte artikel 213a onderzoeken naar de integraliteit van beleid en naar de integraliteit van de uitvoering van beleid afgerond.

Verplichte onderdelen paragraaf bedrijfsvoering

In artikel 20 van de Financiële Verordening heeft uw raad vastgesteld dat het college in de paragraaf bedrijfsvoering zowel bij de begroting als bij de jaarstukken verplicht is om de volgende bedrijfsvoering informatie op te nemen:

Omschrijving	Rekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2024
Salariskosten (in € 1.000)	27.627	32.823	37.388
Omvang personele formatie (in fte)	412,5	418,86	447,42
Omvang personele bezetting (in fte)*	376,6	357,84	405,21
Kosten inhuur derden (in € 1.000)	7.780	1.319	1.779
Ziekteverzuimpercentage (in %)	7,2	5,0	5,0
Huisvestingskosten (in € 1.000)	1.543	1.800	2.126
Automatiseringskosten (in € 1.000)	2.929	3.535	3.518
Omvang personele formatie Griffie (in fte)	4,6	4,6	6,1
Omvang raads- en griffiebudget (in € 1.000)	1.160	1.367	1.514
Omvang budget rekenkamer (in € 1.000)	69	58	62
Omvang budget accountant (in € 1.000)	96	94	94
Omvang formatie College (in fte)	6,9	6,0	6,0
Omvang budget College (in € 1.000)	914	827	950

*de omvang van de personele bezetting is een momentopname omdat deze aan wisselingen onderhevig is. De gepresenteerde omvang is van medio september 2023 en is de stand van het moment dat de in de begroting opgenomen personeelsbegroting is opgesteld.

Toelichting

De salarislsten stijgen als gevolg van de in februari 2023 nieuw afgesloten CAO voor gemeenteambtenaren en als gevolg van de toename van de formatie van de ambtelijke organisatie en de Griffie conform de voorstellen zoals opgenomen in de Kadernota 2024. De formatie in 2023 is verhoogd ten opzichte van de begroting 2023. Dit is het gevolg van het inrichten van het team Huisvesting Specifieke Doelgroepen en Integratie. Dit was financieel opgenomen in de begroting 2023 maar nog niet qua formatie. De formatie is met terugwerkende kracht per 1-1-2023 toegevoegd.

De formatie groeit in 2024 ten opzichte van de formatie van 2023. In de Kadernota 2024 is besloten om 36 fte toe te voegen aan de formatie, waarvan 18,5 fte structureel vanaf 2024. Dit is verwerkt in de cijfers. Er is ook goedkeuring voor 5 fte incidenteel voor 2024. Omdat dit echter incidentele formatie betreft is het niet opgenomen in de (structurele) omvang van de formatie.

Daarnaast wordt de formatie voor duurzaamheid uitgebreid met 6 fte. Hiervoor stelt het Rijk middelen beschikbaar in de regeling "capaciteit decentrale overheden voor klimaat- en energiebeleid" (CDOKE).

Paragraaf Verbonden partijen

Inleiding

Het doel van deze paragraaf is om inzicht te geven in de verbonden partijen van de gemeente Vijfheerenlanden. De gemeente is namelijk verantwoordelijk voor:

- de aansturing van de verbonden partij;
- de controle op de verbonden partij;
- de financiële consequenties vanuit de verbonden partij voor de eigen organisatie; en
- de maatschappelijke consequenties die voortvloeien uit de verbonden partij.

Wettelijk kader

Het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) Provincies en Gemeenten verplicht gemeenten tot het opnemen van verantwoordingsinformatie over verbonden partijen in de P&C-documenten (begroting/jaarrekening). Een verbonden partij is "een privaatrechtelijke of publiekrechtelijke organisatie waarin de provincie onderscheidenlijk gemeente een bestuurlijk én een financieel belang heeft". Een bestuurlijk belang is "zeggenschap, hetzij uit hoofde van vertegenwoordiging in het bestuur hetzij uit hoofde van stemrecht". Bestuurlijk belang wordt uitgevoerd door zitting in het Dagelijks Bestuur, Algemeen Bestuur, Algemene Vergadering van Aandeelhouders (AvA) of Raad van Commissarissen (RvC) bij de desbetreffende verbonden partij. Een financieel belang is "een aan de verbonden partij ter beschikking gesteld bedrag dat niet verhaalbaar is indien de verbonden partij failliet gaat onderscheidenlijk het bedrag waarvoor aansprakelijkheid bestaat indien de verbonden partij haar verplichtingen niet nakomt".

Belang van de verbonden partijen voor de gemeente

De reden voor de gemeente om met een verbonden partij in zee te gaan is om beleidsdoelstellingen op de meest doelmatige wijze uit te laten voeren, zoals de gemeente dat voor ogen heeft. Het gaat hier om het behartigen van het publieke belang in samenwerking met de verbonden partij. Het aangaan van een relatie met een verbonden partij levert voor de gemeente de kennis en kunde om een publieke taak te vervullen. Daarnaast kan de samenwerking ook financiële voordelen opleveren (efficiëntere manier van werken door de verbonden partij, lastenverlichting door schaalvoordelen of doordat kosten gezamenlijk gedragen kunnen worden omdat de verbonden partij voor meerdere gemeenten werkzaam is).

Sturing en monitoring

Vanwege bestuurlijke, beleidsmatige en financiële belangen is het gewenst om verbonden partijen te sturen en te monitoren. Besluiten worden genomen in het bestuur van de verbonden partijen en niet in de gemeenteraad zelf. Op basis van het bestuurlijk belang voert de gemeente invloed uit in het Dagelijks Bestuur, Algemeen Bestuur, Algemene Vergadering van Aandeelhouders (AvA) of Raad van Commissarissen (RvC) bij de desbetreffende verbonden partij. De raad kan ook een zienswijze indienen bij de P&C-producten van de verbonden partij. Op deze manier wordt geborgd dat de gemeentelijke belangen in acht worden genomen en worden behartigd door de verbonden partij.

Overzicht verbonden partijen

In het vervolg van de paragraaf worden de verbonden partijen ingedeeld conform artikel 15 van het BBV ingedeeld in de onderstaande categorieën:

- Gemeenschappelijke regelingen;
- Vennootschappen en coöperaties;
- Stichtingen en verenigingen;
- Overige verbonden partijen.

Per verbonden partij wordt vermeld op welke wijze wij een belang hebben en welk belang wordt gediend, welk financieel belang er mee gemoeid is en wat de eventuele risico's en ontwikkelingen zijn.

Gemeenschappelijke regelingen

Veiligheidsregio Utrecht (VRU)	
Vestigingsplaats	Utrecht
Doel	Het doel van de Gemeenschappelijke Regeling Veiligheidsregio Utrecht is om de kwaliteit van de crisisbeheersing en noodhulpverlening in de regio Utrecht te verbeteren.
Programma	Programma A Bestuur, dienstverlening en organisatie
Deelnemende partijen	Alle gemeenten in de provincie Utrecht nemen deel aan de gemeenschappelijke regeling.
Openbaar belang	Veiligheid
Bestuurlijk belang	Het Algemeen Bestuur wordt gevormd door de burgemeesters van de deelnemende gemeenten, namens de gemeente Vijfheerenlanden is dat burgemeester Fröhlich.
Financieel belang	De gemeente betaalt jaarlijks een bijdrage op basis van de ijkpunten van het gemeentefonds, subcluster Brandweer en Rampenbestrijding. De begrote bijdrage in 2024 is € 3.988.000 (GBTP & IGPP).
Risico's	De VRU definieert € 634.000 aan risico's. De weerstandscapaciteit van de VRU bedraagt € 1,4 miljoen. De veiligheidsregio kan worden geconfronteerd met onvoorziene kosten binnen het begrotingsjaar als gevolg van exogene ontwikkelingen (zoals premiestijgingen, claims, kostenfluctuaties die samenhangen met incidenten en crises).
Ontwikkelingen 2024	De stijging van de gemeentelijke bijdrage betreft uitsluitend de actualisatie van de ijkpuntsscores en reguliere loon- en prijsstijgingen. Het opvangen van het wegvallen van de OMS opbrengsten binnen de huidige begroting leidt vanaf 2024 tot een daling van de gemeentelijke bijdrage. Op basis van de afspraken met het rijk worden de gemeenten bij de meicirculaire 2023 via de uitkering van het gemeentefonds voor het jaar 2024 gecompenseerd voor zowel de wijzigingen van de verdeling van de gemeentelijke bijdrage als de loon- en prijsontwikkeling voor 2023 en 2024. De extra taken rondom het weggevalen van OMS gelden worden niet meer vergoed, de VRU neemt deze kosten op in de begroting en belast deze niet door. Het Regionaal crisisplan heeft geen effect op de begroting. De intentie van de VRU is door het inzetten van de BDUR gelden kostenneutraal 2024 de taken uit te voeren. De mogelijke reserve van 2023 wordt in 2024 gestopt.

Gemeenschappelijke Gezondheidsdienst regio Utrecht (GGDrU)	
Vestigingsplaats	Zeist
Doel	GGDrU levert een bijdrage aan vijf maatschappelijke effecten: Inwoners wonen, leven, gaan naar school en werken in een veilige omgeving waar aandacht is voor gezondheid en elkaar. Een gezonde en veilige start voor elk kind. Iedereen kan zich ontwikkelen en ontplooiën. Iedereen kan meedoen. Bedreigingen van de publieke gezondheid worden bestreden.
Programma	Programma C Sociaal Domein
Deelnemende partijen	Alle gemeenten in de provincie Utrecht nemen delen aan de gemeenschappelijke regeling.
Openbaar belang	Bescherming en bevordering van de volksgezondheid op basis van de Wet publieke gezondheid.
Bestuurlijk belang	De gemeente Vijfheerenlanden is vertegenwoordigd in het Algemeen Bestuur van de GGDrU door wethouder K. Bel.
Financieel belang	De begrote bijdrage (voor alleen de wettelijke taken) voor 2024 is € 2.465.420.
Risico's	De GGDrU heeft in de jaarrekening 2022 risico's geïnventariseerd tot een hoogte van € 1.229.750. Tegenover de risico's staat een weerstandsvermogen van € 2.848.598. Daarmee is de verhouding (beschikbaar/nodig) 2,316. Hiermee zijn de genoemde risico's financieel ruim afdoende afgedekt.
Ontwikkelingen 2024	Begin 2023 is de bestuursagenda 2023-2027 vastgesteld door het Algemeen Bestuur van de GGDrU. In deze bestuursagenda staat de koers die het nieuwe bestuur de komende jaren wil gaan varen en hoe GGDrU hier invulling aan gaat geven, zodat zij een eigentijdse dienstverlening kan blijven bieden. Om aan alle wettelijke taken te kunnen voldoen moet de GGDrU de komende jaren investeren in: Arbeidsvoorwaarden: GGDrU als werkgever met voldoende aantrekkingskracht; Informatievoorziening/informatietechnologie (IV/IT): Conform wettelijke eisen en ontwikkelingen; Jeugdgezondheidszorg (JGZ): Borging wettelijke taak signalering en screening.

Reinigingsdienst Waardlanden	
Vestigingsplaats	Gorinchem
Doel	Reinigingsdienst Waardlanden verzorgt de inzameling van huishoudelijk afval en grondstoffen (zoals papier en glas) voor de gemeenten Gorinchem, Hardinxveld-Giessendam, Molenlanden en Vijfheerenlanden. De werkzaamheden zijn gericht op het zo veel mogelijk hergebruiken van grondstoffen en het voorkomen van (rest)afval. Ze zetten zich ervoor in dat het afval goed wordt gescheiden en dat producten en materialen worden hergebruikt of gerecycled. Zo wordt er verantwoord omgegaan met schaarse grondstoffen en met energie. Dit levert grote milieuwinst op. Ook verzorgt Waardlanden de informatievoorziening en voorlichting aan inwoners over het scheiden van afval/grondstoffen.
Programma	Programma B Beheer en gebruik openbare ruimte
Deelnemende partijen	De gemeenten Gorinchem, Hardinxveld Giessendam, Molenlanden en Vijfheerenlanden.
Openbaar belang	Het verwijderen van het huishoudelijk afval, als bedoeld in de Wet Milieubeheer van de deelnemende gemeenten, is de belangrijkste taak van de dienst.
Bestuurlijk belang	De gemeente Vijfheerenlanden wordt vertegenwoordigd in het Algemeen Bestuur door wethouder T. van Maanen.
Financieel belang	De begrote totale bijdrage voor 2024 is € 8.035.000
Risico's	De risico's van Waardlanden kunnen geschaard worden onder de normale bedrijfsrisico's en worden berekend op €800.000. Waardlanden beschikt over een weerstandsvermogen van 2.170.000
Ontwikkelingen 2024	In de begroting voor 2024 staat de afronding van de strategienota centraal. Verder ligt de focus op de educatie, communicatie, handhaving en circulaire initiatieven. In de overige waardlanden gemeenten word per 1 januari 2024 stap 3, het variabel tarief (Diftar) doorgevoerd. Voor Vijfheerenlanden geldt dat evaluatie van stappen 1 en 2 de basis vormt voor de besluitvorming over de eventuele invoering van stap 3 (Diftar).

Gevudo	
Vestigingsplaats	Dordrecht
Doel	De Gevudo heeft tot doel het behartigen van aandeelhoudersbelangen van de deelnemers in NV HVC en het daarbij uitoefenen van stemrecht in de aandeelhoudersvergaderingen van NV HVC.
Programma	Programma B Beheer en gebruik openbare ruimte
Deelnemende partijen	De gemeenten Alblasserdam, Dordrecht, Gorinchem, Hardinxveld Giessendam, Hendrik Ido Ambacht, Molenlanden, Papendrecht, Sliedrecht, Vijfheerenlanden en Zwijndrecht.
Openbaar Belang	De GR Gevudo neemt namens de gemeenten deel in andere rechtspersonen met een soortgelijk of aanverwant doel in afvalverwerkingsactiviteiten op (boven) regionale schaal. De GR Gevudo neemt namens de deelnemende

	gemeenten met 529 aandelen (van circa 15% aandelen A) deel in de HVC.
Bestuurlijk belang	De GR Gevudo levert 1 commissaris in de huisvuilcentrale (HVC). De gemeenschappelijke regeling Gevudo kent 3 bestuursorganen: het algemeen bestuur, het dagelijks bestuur en de voorzitter. Wethouder T. van Maanen vertegenwoordigt de gemeente in het Algemeen Bestuur.
Financieel belang	De begrote provisie voor 2024 is € 110.000
Risico's	Gevudo is een houdstermaatschappij en voert zelf geen operationele taken uit. De liquiditeitspositie van Gevudo is daarom nauwelijks van belang. De risico's van Gevudo vanuit de HVC komen echter voor rekening van de deelnemers.
Ontwikkelingen 2024	-

ODRU	
Vestigingsplaats	Utrecht
Doel	Een gemeente is verplicht de uitvoerende milieutaken onder te brengen bij een omgevingsdienst. Vijfheerenlanden doet dat, samen met veertien andere gemeenten, bij de Omgevingsdienst regio Utrecht (ODRU). De belangrijkste taken zijn vergunningverlening, toezicht en handhaving op het gebied van milieu. Daarnaast adviseert de ODRU ook bij bestemmingsplannen en bij het opstellen van (milieu)beleid.
Programma	Programma D Ruimtelijke ontwikkeling
Deelnemende partijen	De gemeenten Bunnik, De Bilt, De Ronde Venen, IJsselstein, Montfoort, Oudewater, Renswoude, Rhenen, Stichtse Vecht, Utrechtse Heuvelrug, Veenendaal, Vijfheerenlanden, Wijk bij Duurstede, Woerden en Zeist.
Openbaar belang	De Missie van de ODRU is een veilige, duurzame en gezonde fysieke leefomgeving in onze vijftien gemeenten. (Koers 2023-2027).
Bestuurlijk belang	De Omgevingsdienst heeft een Algemeen Bestuur. De colleges van de deelnemende gemeenten wijzen elk een lid en plaatsvervangend lid aan. De gemeente Vijfheerenlanden wordt in het Algemeen Bestuur vertegenwoordigd door de wethouder milieu Joop van Montfoort. Hij is tevens lid van de auditcommissie. De burgemeester vervult de rol van technisch/onafhankelijk voorzitter.
Financieel belang	De bijdrage bestaat uit de kosten voor de uren die in de Dienstverleningsovereenkomst (DVO) zijn vastgelegd. Daarbij gaat het vooral om de wettelijke (basis)taken en de zogeheten koerstaken, taken waarvan de deelnemende gemeenten gezamenlijk hebben afgesproken die bij de ODRU neer te leggen. Daarnaast worden er aanvullende uren afgenomen voor niet wettelijke (menu)taken als milieu-advisering bestemmingsplannen. Het geheel wordt vastgelegd in het jaarlijkse Uitvoeringsprogramma (UVP). De bijdrage voor 2024 bedraagt op basis van de DVO €1.447.500. In dat bedrag is nog geen rekening gehouden met de extra af te nemen uren in verband met de invoering van de Omgevingswet.
Risico's	De ODRU heeft in de geactualiseerde notitie Weerstandsvermogen de risico's in kaart gebracht en

	gekwantificeerd op € 1.010.000. Op basis van recente ontwikkelingen (zoals het principeakkoord CAO) zijn de risico's hoog over onderzocht. Hieruit is één aanpassing voortgekomen, t.w. een verhoging van het risico "Bereikingsmethodiek uurtarief (loon- en prijsindexatie). De benodigde weerstandscapaciteit bedraagt daardoor €1.091.000.
Ontwikkelingen 2024	Met ingang van 1 januari 2024 treedt de Omgevingswet in werking. Dat gaat ook gevolgen hebben voor de taken die de gemeente bij de ODRU heeft neergelegd. Er komen niet alleen nieuwe taken bij (bodem), maar er zal ook sprake zijn van andere werkwijzen, met name bij de ROM-advisering. Afgesproken is dat 2024 een overgangsjaar zal zijn, aan het eind van dat jaar zal bekeken worden of er een aanpassing nodig is van het in de DVO overeengekomen aantal uren. Mede naar aanleiding van de in 2023 vastgestelde Koers 2023-2027 zal de (verkenning van de) vorming van één omgevingsdienst voor de hele provincie Utrecht verdere invulling krijgen.

OVL	
Vestigingsplaats	Hardinxveld-Giessendam
Doel	Kerntaak van Bureau OVL is het uitvoeren van het beheer van de openbare verlichting en de centrale aansturing en bewaking op de uitvoering van de onderhoudswerkzaamheden hieraan. Bureau OVL fungeert op dit terrein ook als het kenniscentrum voor de deelnemers en voert in opdracht projecten voor de gemeenten uit.
Programma	Programma B Beheer en gebruik openbare ruimte
Deelnemende partijen	De gemeenten Gorinchem, Hardinxveld-Giessendam, Hendrik-Ido-Ambacht, Molenlanden, Papendrecht en Vijfheerenlanden.
Openbaar belang	Beheer openbare verlichting.
Bestuurlijk belang	De portefeuillehouders van de deelnemende gemeenten vormen het Algemeen Bestuur. De gemeente Vijfheerenlanden wordt in het Algemeen Bestuur vertegenwoordigd door wethouder T. Meijdam
Financieel belang	De begrote bijdrage voor 2024 is €172.412,90
Risico's	Het gewenste weerstandsvermogen volgens de financiële verordening bedraagt € 187.000, -. De gewaardeerde risico's bedragen € 152.000, -. Het weerstandsvermogen bedraagt ultimo boekjaar € 156.406-. Daarmee is het gewenste niveau nog niet bereikt, maar is het weerstandsvermogen wel voldoende om de risico's af te dekken.
Ontwikkelingen 2024	In 2023 heeft Bureau OVL een raamovereenkomst aanbesteed voor het uitvoeren van projecten en is de organisatie verder op orde gebracht, zodat in 2024 de organisatie verder kan door ontwikkelen naar een verlengstuk van de gemeente.

Avres	
Vestigingsplaats	Gorinchem
Doel	Avres helpt inwoners zich te ontwikkelen op gebied van werk, geld en sociaal netwerk. Door: 1. Mens centraal Ontwikkeling op gebied van werk, sociale omgeving, invulling van vrije tijd en ontwikkeling van sociale vaardigheden. 2. Ontwikkeling Gericht op bereikbaar maken van betaald werk en vergroten van zelfredzaamheid. 3. Netwerkorganisatie Optreden als verbinder van mogelijkheden in een netwerk van partners.
Programma	Programma C Sociaal domein
Deelnemende partijen	De gemeenten Molenlanden, Gorinchem en Vijfheerenlanden nemen deel in deze gemeenschappelijke regeling.
Publiek belang	Avres behartigt de belangen van de deelnemende gemeenten bij de uitvoering van hun taken in het kader van de Wet Werk en Bijstand, de Participatiewet, de Wet Sociale Werkvoorziening (WSW) en andere regelingen op het gebied van het gemeenschappelijk sociale zekerheidsbeleid.
Bestuurlijk belang	De gemeente Vijfheerenlanden is in het Dagelijks Bestuur vertegenwoordigd door wethouder S. Hitipeuw en in het Algemeen Bestuur door wethouder S. Hitipeuw en wethouder K. Bel.
Financieel belang	De begrote bijdrage voor 2024 is € 23.507.784
Risico's	De weerstandscapaciteit bedraagt € 6.1 mln.. Het totaal van de geïdentificeerde risico's bedraagt € 3,5 mln., de weerstandscapaciteit is voldoende voor de risico's (176%). De gewenste dekkinggraad ligt tussen 140% en 200%.
Ontwikkelingen 2024	Avres geeft vanuit de ambitie/visie "Samen werken we vanuit aandacht en ontwikkeling aan kansen en perspectief voor onze inwoners", invulling aan taken en opgaven die voortvloeien uit (wettelijke) beleidskaders. Er wordt in 2024 verder gewerkt aan de ontwikkelingen uit het Ambitiedocument en bijbehorende fonds.
Regionaal Archief Zuid-Utrecht (RAZU)	
Vestigingsplaats	Wijk Bij Duurstede

Doel	1. De zorg voor en het beheer van de in de archiefbewaarpplaats berustende archiefbescheiden van de deelnemende gemeenten, zoals nader omschreven in de Archiefwet 1995. 2. Het toezicht op het beheer van de archiefbescheiden van de deelnemende gemeenten voor zover deze niet zijn overgebracht. 3. Het stimuleren van de lokale en regionale geschiedbeoefening en het daartoe aanleggen, beheren en bewaren van een zo compleet mogelijke collectie bronnen op het gebied van de lokale en regionale geschiedenis.
Programma	Programma E Ontplooiing
Deelnemende partijen	De gemeenten Bunnik, Houten, Utrechtse Heuvelrug, Rhenen, Wijk bij Duurstede en Vijfheerenlanden.
Openbaar belang	Toegankelijkheid voor inwoners en andere belangstellenden/belanghebbenden. Het historisch archief op een goede manier behouden.
Bestuurlijk belang	De portefeuillehouders van de deelnemende gemeenten vormen het Algemeen Bestuur. Wethouder S. Hitipeuw vertegenwoordigt daarin de gemeente Vijfheerenlanden.
Financieel belang	De begrote bijdrage voor 2024 is € 378.613
Risico's	Het RAZU heeft op de balans geen eigendommen, zodat in dat opzicht geen risico aanwezig is. Een eventueel negatief exploitatiesaldo wordt door de deelnemende gemeenten afgewikkeld conform de artikelen 26 tot en met 28 van de gemeenschappelijke regeling (GR). In feite is daarmee een groot deel van de risico's afgedekt.
Ontwikkelingen 2024	Het RAZU ontwikkelt de komende jaren een e-depot. Het e-depot is een nieuwe beheervoorziening, die samen met het fysieke depot de archiefbewaarpplaats zal vormen en de duurzame toegankelijkheid van recente en toekomstige historische bronnen zal waarborgen. Voor de periode 2024-2027 legt het RAZU het accent binnen de uitvoering op de kerntaken: toezicht, beheer en dienstverlening. En in 2024 wordt gestart met de herijking van de verdeelsleutel, zodat deze uiterlijk met ingang van de Kadernota 2026 gehanteerd kan worden. Er wordt van uitgegaan dat het nieuwe beleidsplan niet leidt tot een substantiële verhoging van de begroting 2024 van het RAZU. Mocht er wel sprake zijn van afwijkingen ten opzichte van deze begroting, dan worden deze in een voorgestelde begrotingswijziging 2024 voorgelegd. Het RAZU wenst de herijking van de verdeelsleutel in 2025 uit te werken, zodat deze uiterlijk met ingang van de kadernota 2026 gehanteerd kan worden. De verwachte herijking van het bekostigingsmiddel leidt waarschijnlijk tot een verhoogde bijdrage van de gemeente Vijfheerenlanden.

Regio AV	
Vestigingsplaats	Gorinchem
Doel	De GR AV omvat de gemeenten Gorinchem, Molenlanden en Vijfheerenlanden. Deze gemeenten werken op een aantal maatschappelijke opgaven met elkaar, provincies, waterschap, maatschappelijke organisaties, bedrijven, inwoners en omliggende gemeenten en samenwerkingsverbanden samen in het kader van het programma 'Grenzeloos Samenwerken'.
Programma('s)	Programma A Bestuur, dienstverlening en organisatie
Deelnemende partijen	De gemeenten Gorinchem, Molenlanden en Vijfheerenlanden.
Openbaar belang	Inhoud geven aan samenwerking op bovenlokale thema's betreffende verkeer en vervoer, volkshuisvesting, economie, toerisme, ruimte, duurzaamheid, cultuur en maatschappelijke ondersteuning.
Bestuurlijk belang	De gemeente Vijfheerenlanden is vertegenwoordigd in het Algemeen Bestuur door de burgemeester S. Fröhlich en wethouder T. van Maanen. De burgemeester vertegenwoordigd de gemeente in het Dagelijks Bestuur.
Financieel belang	De begrote inwonersbijdrage deelname regio AV voor 2024 is € 111.100. De bijdrage aan de RMA-opgaven bedraagt € 71.000
Risico's	- De reservepositie en dekkingsgraad zijn de laatste jaren mager geweest, maar door een aantal financiële meevallers is de dekkingsgraad op peil in 2024. - De herziening van de GR Regio AV kan een wijziging in de vorm van samenwerking en in deelname in opgaven met zich meebrengen. Bijvoorbeeld een gewijzigde vorm van bestuurlijke deelname, meerdere partners en/of andere samenwerking aan de bovenlokale opgaven in de RMA. De herziening kan een financieel effect hebben, deze zijn nog niet te voorzien.
Ontwikkelingen 2024	De uitkomsten van het onderzoek naar de herziening van de GR Regio AV zijn in 2024 bekend. Op basis van de uitkomsten zal de vorm van samenwerking aan de raden worden voorgelegd. Daarnaast zal er ook een actualisatie van de RMA-opgaven volgen. Dit heeft onder andere te maken met de landelijke ontwikkelingen die een beroep doen op regionale samenwerking. De regio AV is een gebied waar de verbondenheid groot is, met name op het gebied van landschap, zorg en onderwijs.

Vennootschappen en coöperaties

Oasen NV	
Vestigingsplaats	Gouda
Doel	Oasen is een maatschappelijk drinkwaterbedrijf. Oasen zorgt op duurzame wijze voor het drinkwater in het

	zuidelijk en oostelijk deel van Zuid-Holland en in Vijfheerenlanden als enige Utrechtse gemeente.
Programma('s)	Programma F. Financieel gezond
Deelnemende partijen	Gemeenten in zuidelijk en oostelijk deel van Zuid-Holland.
Publiek belang	De N.V. Oasen is de maatschappij die is belast met de drinkwatervoorziening in het zuidelijk en oostelijk deel van Zuid-Holland en in Vijfheerenlanden als enige Utrechtse gemeente.
Bestuurlijk belang	De gemeente heeft als één van de 21 aandeelhouders stemrecht in de Algemene vergadering van Aandeelhouders (A.v.A). Wethouder T. van Maanen vertegenwoordigt de gemeente in de A.v.A.
Financieel belang	De gemeente Vijfheerenlanden heeft 55 van de 748 aandelen Oasen, naar rato van het aantal inwoners. De aandeelhouders zijn niet aansprakelijk voor eventuele tekorten bij Oasen. Oasen keert op basis van haar statuten geen dividend uit.
Risico's	Er zijn geen materiële risico's waarvoor maatregelen getroffen moeten worden.
Overige informatie	www.oasen.nl

Bank Nederlandse Gemeenten (BNG)	
Vestigingsplaats	Den Haag
Doel	BNG Bank is de bank van en voor overheden en instellingen voor het maatschappelijk belang. De bank draagt duurzaam bij aan het laag houden van de kosten van maatschappelijke voorzieningen voor de burger.
Programma('s)	Programma F. Financieel gezond
Deelnemende partijen	Aandeelhouders van de bank zijn uitsluitend overheden. De Staat is houder van de helft van de aandelen, de andere helft is in handen van gemeenten, elf provincies en een hoogheemraadschap. Aandelen BNG Bank luiden op naam en zijn niet beursgenoteerd.
Openbaar belang	De Bank Nederlandse Gemeenten (BNG) is de bank van en voor overheden en instellingen met een maatschappelijk belang. Met gespecialiseerde dienstverlening draagt de BNG bij aan zo laag mogelijke kosten van maatschappelijke voorzieningen voor de burger.
Bestuurlijk belang	De gemeente heeft als aandeelhouder stemrecht in de Algemene vergadering van Aandeelhouders (A.v.A). Wethouder T. van Maanen vertegenwoordigt de gemeente in de A.v.A.
Financieel belang	De gemeente Vijfheerenlanden heeft 83.265 van de 55.690.720 aandelen BNG. De aandeelhouders zijn niet aansprakelijk voor eventuele tekorten bij BNG. BNG Bank baseert dividendvoorstellen op haar kapitaalbeleid.
Risico's	Er zijn geen materiële risico's waarvoor maatregelen getroffen moeten worden.
Overige informatie	www.bngbank.nl

NV Stedin Groep	
Vestigingsplaats	Rotterdam

Doel	Via energienetwerken zorgt Stedin voor de distributie van gas en elektriciteit in een groot deel van Nederland.
Programma('s)	Programma F. Financieel gezond
Deelnemende partijen	Gemeenten in Zuid-Holland, Zeeland, Utrecht, Noord-Holland en Noordoost Friesland.
Openbaar belang	Stedin is verantwoordelijk voor het transport van elektriciteit en gas naar circa 2,3 miljoen huishoudens en industriële klanten.
Bestuurlijk belang	De gemeente heeft als een van de 42 aandeelhouders stemrecht in de Algemene vergadering van Aandeelhouders (A.v.A). Wethouder T. van Maanen vertegenwoordigt de gemeente in de A.v.A.
Financieel belang	De gemeente Vijfheerenlanden heeft 95.787 van de 4.970.978 gewone aandelen Stedin en 8.030 van de 416.068 cumulatief preferente aandelen (uitgegeven in 2021). De aandeelhouders zijn niet aansprakelijk voor eventuele tekorten bij Stedin. Stedin keert jaarlijks dividend uit. De uitkering op gewone aandelen is afhankelijk van de winst. De uitkering op de cumulatief preferente aandelen staat is gegarandeerd, ingeval de winst niet toereikend is, ontstaat er een rentedragende vordering op Stedin. In 2024 vindt zeer waarschijnlijk een nieuwe aandelenuitgifte plaats om in de lange termijn financieringsbehoefte van Stedin te voorzien. Hiervoor wordt ook gekeken naar nieuwe deelnemers, waaronder het Rijk. Dit betekent een verwatering van de positie van de bestaande aandeelhouders.
Risico's	Er zijn geen materiële risico's waarvoor maatregelen getroffen moeten worden.
Overige informatie	www.stedin.net

MerwedeLingeLijn (MLL) Beheer B.V.	
Vestigingsplaats	Gorinchem
Doel	De zeven gemeenten (Dordrecht, Sliedrecht, Hardinxveld-Giessendam, Gorinchem, Molenlanden Leerdam, Geldermalsen) en de provincie Zuid-Holland langs de MerwedeLingelijn hebben zich samen sterk gemaakt voor het behoud van de spoorlijn. Dit leidde tot de ondertekening van de samenwerkingsovereenkomst (SOK) en Bestuursovereenkomst (BOK) tussen gemeenten en provincie voor frequentieverhoging en nieuwe stations en het opknappen van bestaande stations. Tussen de BV en de afzonderlijke gemeenten zijn Uitvoeringsovereenkomsten (UOK's) opgesteld; die van Leerdam is inmiddels beëindigd. Ook hebben de gemeenten het platform sociale veiligheid MerwedeLingelijn opgericht. Voor de realisatie van de nieuwe infrastructuur en stations hebben de gemeenten de MerwedeLingelijn Beheer BV opgericht. Ook de herinrichting van de bestaande voorpleinen en de aanpassing van de bestaande stations valt onder de verantwoordelijkheid van het projectbureau.
Programma('s)	Programma D Ruimtelijke ontwikkeling

Deelnemende partijen	Provincie Zuid-Holland; Gemeenten Dordrecht, Sliedrecht, Hardinxveld-Giessendam, Molenlanden, Gorinchem, Vijfheerenlanden en West-Betuwe
Openbaar belang	Openbaar vervoer
Bestuurlijk belang	De gemeente wordt in het bestuur van MLL Beheer vertegenwoordigd door wethouder J. van Montfoort.
Financieel belang	De gemeente Vijfheerenlanden is aandeelhouder voor een aandelenkapitaal van € 30.525,-
Risico's	Er zijn geen materiële risico's waarvoor maatregelen getroffen moeten worden.
Ontwikkelingen 2024	De voorbereidingen van een station Gorinchem-Noord lopen door. Vanwege de overgang van Leerdam naar de provincie Utrecht wordt geprobeerd ook de provincie Utrecht een deelnemende partij te laten zijn.
Overige informatie	www.merwedelingelijn.nl

C.V. Regionale Ontwikkelmaatschappij Schelluinen-West (ROM-S)/Beheer BV ROM-S	
Vestigingsplaats	Schelluinen
Doel	Er zijn drie hoofdactiviteiten, de realisatie van het transport- en logistiek centrum Schelluinen-West.
Programma('s)	Programma F Financieel gezond
Deelnemende partijen	De gemeenten Gorinchem, Hardinxveld Giessendam, Molenlanden, Vijfheerenlanden, BNG Gebiedsontwikkeling B.V. en BNG Bank B.V. te 's-Gravenhage (moedermaatschappij BNG Gebiedsontwikkeling B.V.)
Openbaar belang	Primaire doelstelling van ROM-S is om bedrijven in de logistieke sector uit de regio Alblasserwaard-Vijfheerenlanden te herhuisvesten op Schelluinen-West, waarmee de druk op het Groene Hart wordt weggenomen. Daarnaast is het doel een gezonde economische ontwikkeling van de regio.
Bestuurlijk belang	Wethouder T. van Maanen vertegenwoordigt de gemeente in de raad van commissarissen van de ROM-S Beheer BV. De concerncontroller van de gemeente Vijfheerenlanden vertegenwoordigt de gemeente in ROM-S CV.
Financieel belang	Onze gemeente neemt voor 12,375% deel in het kapitaal van de ROM-S.
Risico's	Verdere vertraging van de afronding ROM-S.
Ontwikkelingen 2023	Gelet op de huidige stand van zaken wordt ingeschat dat de verdere afronding ROM-S in het 2 ^e halfjaar 2022, door de gemeente Molenlanden wordt overgenomen en het samenwerkingsverband in diezelfde periode doch uiterlijk per 31 december 2023 (of zoveel eerder als mogelijk), wordt geliquideerd en afgerekend. Omdat dit nog onzeker is nemen we deze wel nog op in de verbonden partijen paragraaf voor de begroting 2024.

Stichtingen en verenigingen

Stichting Inkoop Bureau Midden Nederland (IBMN)	
Vestigingsplaats	Vianen

Doel	Het IBMN wil financiële, kwalitatieve en procesmatige voordelen behalen voor haar leden, maar inkoop ook inzetten als strategisch en tactisch instrument voor waarde creatie. De dienstverlening is gericht op de professionalisering van het inkoop- en aanbestedingsbeleid van elke deelnemende gemeente. De inkopers begeleiden zowel individuele als gezamenlijke inkoop- en aanbestedingstrajecten, helpen bij het opstellen van het inkoop- en aanbestedingsbeleid en fungeren als vraagbaak/helpdesk op het gebied van inkoop- en aanbesteding.
Programma	Programma A Bestuur, dienstverlening en organisatie
Deelnemende partijen	Deelnemers zijn de gemeenten IJsselstein, Leusden, Molenlanden, Montfoort, Scherpenzeel, Vijfheerenlanden, De Bilt en Woudenberg. Gemeenschappelijke regelingen: Avres, RMN en RSDKRH.
Openbaar belang	Voordelen behalen door efficiënte en effectieve inkoop en zo kosten reduceren. Daarnaast zorg dragen voor een rechtmatige inkoop die voldoet aan gemeentelijke, nationale en Europese aanbestedingsregels.
Bestuurlijk belang	De gemeentesecretaris vertegenwoordigt de gemeente Vijfheerenlanden in het Algemeen Bestuur.
Financieel belang	De begrote bijdrage voor 2024 is € 30.958,50
Risico's	De gemeente Vijfheerenlanden heeft een verplichte afname van 190 uur tegen het maximale uurtarief van € 124. Jaarlijks wordt het uurtarief (€ 124) op basis van werkelijk gemaakte kosten verrekend met de deelnemers, waarbij nooit het maximale uurtarief zal worden overschreden. Het (financiële) risico is hiermee beperkt. IBMN heeft, op basis van een risico analyse, een afdoende weerstandsvermogen waarmee de mogelijke risico's voor de gemeente zijn afgehecht.
Ontwikkelingen 2024	Het tenderplatform Aanbestedingskalender.nl (ABK) stop eind 2023 met haar dienstverlening. IBMN zal daarom een transitie maken naar TenderNed. Voor de Inkooptool, die ook ondergebracht was bij ABK, wordt deze nu zelf gehost (mede omdat IBMN het IE bezit). Vijfheerenlanden maakt geen gebruik van de inkooptool.

Stichting WerkwIJS (Beschut)	
Vestigingsplaats	IJsselstein
Doel	De stichting WerkwIJS is na de ontvlechting van PAUW-bedrijven op 1 januari 2019 gestart met haar taak om beschutte werkplekken aan te bieden aan inwoners die daarvoor door de gemeenten worden aangedragen.
Programma	Programma C Sociaal Domein
Deelnemende partijen	Deelnemers zijn de gemeenten Nieuwegein, Lopik, IJsselstein, Stichtse Vecht en Vijfheerenlanden
Openbaar belang	WerkwIJS biedt mogelijkheden voor iedereen die zelf moeilijk aan een reguliere, betaalde baan kan komen. Denk hierbij aan mensen met een arbeidsbeperking, langdurig werklozen, bijstandsgerechtigden, statushouders

	of vroegtijdig schoolverlaters. WerkwIJS richt zich primair op mensen die woonachtig zijn in de gemeenten IJsselstein, Nieuwegein, Lopik, De Ronde Venen, Stichtse Vecht en Vijfheerenlanden.
Bestuurlijk belang	De stichting heeft een eigen bestuur. Wethouder J. van Montfoort vertegenwoordigt de gemeente Vijfheerenlanden in de Raad van Commissarissen.
Financieel belang	De begrote financiële bijdrage 2024 is € 92.459
Risico's	De Begroting 2024 is sluitend en brengt dus geen wijziging met zich mee met betrekking tot het weerstandsvermogen. Het weerstandvermogen bevindt zich al enige jaren op of iets boven de vastgestelde bandbreedte. Een nieuwe beoordeling van risico's en benodigd weerstandsvermogen zal plaatsvinden wanneer er meer duidelijkheid is over de implementatie van de aanbevelingen vanuit het rapport inzake de SW evaluatie.
Ontwikkelingen 2024	Uitvoeren van bedrijfsplan 2024. Het bedrijfsplan 2024 bouwt verder op de ingezette koers zoals is beschreven in het bedrijfsplan 2022.

Overige verbonden partijen

U10 [1]	
Vestigingsplaats	Utrecht
Doel	Netwerksamenwerking op de terreinen economie, ruimtelijk ontwikkeling, verkeer- en vervoer, sociaal domein en energietransitie om de maatschappelijke uitdagingen van de regio Utrecht om te zetten in kansen.
Programma	Programma A Bestuur, dienstverlening en organisatie
Deelnemende partijen	De U10 bestaat uit de volgende gemeenten: Bunnik, De Bilt, De Ronde Venen, Houten, IJsselstein, Lopik, Montfoort, Nieuwegein, Oudewater, Stichtse Vecht, Utrecht, Utrechtse Heuvelrug, Vijfheerenlanden, Wijk bij Duurstede, Woerden en Zeist.
Openbaar belang	De U10 is een netwerkorganisatie waar op de diverse beleidsterreinen gekeken wordt naar meerwaarde in samenwerking en gelijke aanpak. Per onderwerp wordt binnen de bestuurstafels gezocht naar gemeenten die daarin willen samenwerken. De deelnemende gemeenten participeren ook in de Economic Board Utrecht (EBU) samen met private partijen. Op deze drie thema's zijn convenanten gesloten: • samenwerking op het gebied van verkeer- en vervoer • brede samenwerking binnen de U10 • aansluiting bij de Economic Board Utrecht (EBU)

[1] U10 is geen formele verbonden partij maar een netwerk waarin gemeenten samenwerken op basis van een convenant. Gemeenten betalen een contributie. Er zijn geen formele P&C documenten.

	De gemeenten werken samen op de werkprocessen: Beleidsontwikkeling, Uitvoering, Dienstverlening, Bedrijfsvoering en Informatievoorziening. Op een aantal onderwerpen treedt U10 samen met provincie Utrecht en regio Amersfoort naar buiten (Rijk en EU) onder het label Metropoolregio Utrecht (MRU). Om aandacht te vragen voor ruimtelijk-economische opgaven waar bijdrage in gewenst of vereist is, oftewel in lobbytrajecten.
Bestuurlijk belang	Het college is vertegenwoordigd door meerdere wethouders aan de diverse bestuurstafels. BT Huisvesting aandachtsgroepen wordt bij actualiteiten ingelast. BT Gezonde woon- en leefomgeving: T. Meijdam BT Klimaat neutrale regio: J. van Montfoort BT Economische positionering: T. van Maanen BT Duurzame bereikbaarheid: J. van Montfoort BT Groen en Landschap: T. van Maanen (voorzitter) BT Huisvesting aandachtsgroepen: K. Bel Naast de Bestuurstafels is burgemeester S. Fröhlich voorzitter van het voorzittersoverleg en vertegenwoordigd naast de burgemeester Utrecht S. Dijksma ook de U10 in en buiten de regio.
Financieel belang	De begrote inwonersbijdrage deelname regio U10 voor 2024 is € 101.500. De begrote bijdragen voor deelname aan de overige onderdelen U10 voor 2024 is € 148.500.
Risico's	De deelname is vrijwillig, er is geen financieel risico voor de uitvoeringsorganisatie, omdat sprake is van netwerksamenwerking.
Ontwikkelingen 2024	Vanaf 2024 vindt de realisatie van het Integraal Ruimtelijk Programma plaats. Dit omvat de programmering, financiering en realisatie en heeft ultimo een doorlooptijd tot aan 2040. De gezamenlijke aanpak bestaat uit drie kernactiviteiten waarbij de U10-organisatie in ondersteunt op alle bouwstenen: - <i>bekostigen</i> van het perspectief; - <i>verdiepen</i> van het perspectief; - <i>actualiseren</i> van het perspectief; Daarnaast zijn er twee overkoepelende opgaven die de drie kernactiviteiten doorkruisen en om een gerichte benadering vragen: - <i>de regiopoorten</i>; regiopoort Vianen een belangrijk onderdeel is voor gemeente Vijfheerenlanden. - <i>de vitale kernen</i>; afstemming en samenwerking rondom de overkoepelende opgave. In de U10 zijn er meerdere gemeenten die, net als Vijfheerenlanden, hun kernen vitaal willen houden. Hierin is het slimmer om gezamenlijk in op te trekken, dan separaat. We blijven alert dat de uitvoering van het ruimtelijk perspectief in samenhang met de omgevingsvisie Vijfheerenlanden blijft. * Wonen, werken, mobiliteit, energie, groen en landschap

RBL (Regionale Backoffice Lekstroom) ^[2]	
Vestigingsplaats	Houten
Doel	De RBL voert namens de gemeente de inkoop en administratieve dienstverlening uit t.b.v. de uitvoering van de Jeugdwet. Vanaf 2021 neemt onze gemeente ook deel aan inkoop Wmo individuele begeleiding, maar de backoffice van WMO doet VHL zelf.
Programma('s)	Programma C Sociaal Domein
Deelnemende partijen	De gemeenten Houten, IJsselstein, Lopik, Nieuwegein en Vijfheerenlanden
Openbaar belang	Het inkopen van individuele en collectieve begeleiding Wmo en specialistische jeugdhulp en uitvoeren van administratieve werkzaamheden (accounthouderschap) t.b.v. de uitvoering van de Wet op de Jeugdhulp.
Bestuurlijk belang	Er is een Bestuurlijk Platform Sociaal Domein (BPSDL). Dit platform heeft geen besluitvormende bevoegdheden. Hieraan nemen onze wethouders K. Bel en J. van Montfoort deel. Het platform heeft de volgende taken: Het vervullen van het bestuurlijk opdrachtgeverschap voor de gastheergemeente. Vervolgens wordt aangegeven dat het BPSDL-akkoord geeft op een aantal stukken om deze door te leiden naar de colleges voor besluitvorming. Daarnaast is er een ambtelijk platform van gemeentesecretarissen (GSO) met een aantal taken. Zie artikel 4, 2e lid. Geen besluitvormende taken, wel ambtelijk opdrachtgeverschap RBL. De directie van de gemeente Vijfheerenlanden vertegenwoordigt de gemeente in de Gemeentesecretarissen overleg Lekstroom (GSO).
Financieel belang	De begrote financiële bijdrage 2024 is € 789.043 voor bedrijfsvoeringskosten. Vijfheerenlanden betaalt voor de Wmo voor het coördineren en verzorgen van (boven)regionale verwerving, inkoop en subsidie, het verzorgen van contractmanagement en beheer (inclusief accounthouderschap richting zorgaanbieders) en betaalt niet mee aan de administratieve uitvoering van de Wmo (wordt in eigen beheer uitgevoerd). De uitvoeringslasten van de jeugdhulp verlopen via RBL, omdat RBL zorg

^[2] RBL is niet formeel een verbonden partij van de gemeente Vijfheerenlanden. De gemeente Vijfheerenlanden heeft geen bestuurlijk belang heeft in RBL. De relatie is vormgegeven door middel van een samenwerkings- en dienstverleningsovereenkomst. Gezien het financieel belang, is RBL daarentegen wel opgenomen in de paragraaf verbonden partijen.

	inkoopt namens en voor rekening van de gemeente. De uitvoeringslasten 2024 van de jeugdhulp is € 16.326.200 (zonder index 2024)
Risico's	Bij de uitvoering van gemeentelijke taken door RBL is sprake van een drietal risico's. - Ten eerste een financieel risico. Het risico bestaat dat de kosten van uitvoering van taken (uitvoeringskosten) hoger zijn dan verwacht (a.g.v. bijv wijzigingen wet- en regelgeving en extra taken die bij RBL worden belegd) waardoor de rekening bij de samenwerkende gemeenten wordt neergelegd. - Ten tweede een rechtmatigheidsrisico. RBL handelt namens de gemeenten en op het moment dat dit onrechtmatig gebeurt, heeft dat gevolgen voor de rechtmatigheidsverklaring van Vijfheerenlanden. Beide risico's kunnen zo klein mogelijk worden gehouden, het - naast de samenwerkingsovereenkomst - verder formaliseren van de samenwerking middels een Dienstverleningsovereenkomst (DVO) met de gemeente Houten, goede informatie-uitwisseling tussen RBL en de gemeente (via rapportages en overlegmomenten) en door controles op de (rechtmatige) uitvoering van gemeentelijke taken te organiseren. Een mogelijk derde risico, die van stijgende zorgkosten, is een meer algemeen risico dat in de risicoparagraaf van de begroting thuishoort.
Ontwikkelingen 2024	De belangrijkste ontwikkelingen zijn dat de inkoopprocedures in 2023 worden afgerond en daarna worden geïmplementeerd in de werkwijze van ons sociaal team en team Wmo consulenten (met uitzondering van collectieve begeleiding dat wordt geïmplementeerd in 2024). Daarnaast is van belang dat in het Coalitieakkoord 2022-2026 is aangegeven dat de coalitie zich sterk wil maken voor de vorming van een gemeenschappelijke regeling om de juridische basis te verbeteren en afspraken nog beter te borgen.

Stichting Gebiedsmarketing²	
Vestigingsplaats	Vianen
Doel	Het toeristische bezoek aan het gebied Tussen Lek & Linge te vergroten. Daarvoor zet de stichting strategische gebiedsmarketing in. De positionering van het gebied Tussen Lek & Linge en van de in het gebied liggende steden Leerdam en Vianen, maken daar onderdeel van uit. De activiteiten richten zich op de stijging van het imago van het gebied en het vergroten van de kracht van het netwerk. Middelen die hiervoor worden ingezet zijn samenwerking met toeristische partners, promotie en productontwikkeling.
Programma	Programma F Financieel gezond
Deelnemende partijen	De Stichting Gebiedsmarketing werkt o.a. samen met de ondernemers(verenigingen) en gemeente Vijfheerenlanden.
Openbaar belang	De gebiedsmarketingstichting Tussen Lek en Linge zal letterlijk en figuurlijk de verbinding maken tussen alle elementen die de cultuur, natuur en historie in het gehele gebied Vijfheerenlanden te bieden heeft en de aantrekkelijkheid hiervan op een toegankelijke wijze onder de aandacht brengen van potentiële bezoekers en bewoners in het gebied.
Bestuurlijk belang	Vijfheerenlanden is niet vertegenwoordigd in het bestuur, gezien deze stichting onafhankelijk is van de gemeente.
Financieel belang	De gemeente Vijfheerenlanden begroot een subsidie ter waarde van € 322.290 in 2024.
Risico's	De risico's van Stichting Gebiedsmarketing kunnen geschaard worden onder de normale bedrijfsrisico's.
Ontwikkelingen 2023	Een aantal duidelijke speerpunten, geformuleerd door de nieuwe stichting, zijn: - Het merk Tussen Lek & Linge betekenis geven en op de kaart zetten - De merkwaarden uitdragen (sprankelend, onthaastend en puur) - Merken van Leerdam en Vianen integreren in merk Tussen Lek en Linge - Toeristische bezoekers trekken - Verbinding maken met toeristische ondernemers en aanverwanten - Netwerk opbouwen - Marketingteam opbouwen
Overige informatie	www.bezoeklekenlinge.nl

² Stichting Gebiedsmarketing is officieel geen verbonden partij van de gemeente Vijfheerenlanden gezien we geen bestuurlijk belang hebben binnen de stichting. Conform artikel 4:23 Awb nemen we Stichting Gebiedsmarketing partij op in de paragraaf verbonden partijen om deze subsidie rechtmatig te kunnen verlenen.

Vrevia³	
Vestigingsplaats	Nieuwegein
Doel	Stichting Vrevia verzorgt de voet-/fietsveerverbinding tussen Nieuwegein en Vianen.
Programma	Programma B Beheer openbare ruimte
Deelnemende partijen	De Stichting Vrevia werkt o.a. samen met de gemeente Vijfheerenlanden, de gemeente Nieuwegein en de provincie Utrecht.
Openbaar belang	Stichting Vrevia verzorgt de voet-/fietsveerverbinding tussen Nieuwegein en Vianen.
Bestuurlijk belang	Vijfheerenlanden is niet vertegenwoordigd in het bestuur, gezien deze stichting onafhankelijk is van de gemeente.
Financieel belang	De gemeente Vijfheerenlanden begroot een subsidie ter waarde van € 55.000 in 2024.
Risico's	De risico's van Stichting Vrevia kunnen geschaard worden onder de normale bedrijfsrisico's.
Ontwikkelingen 2023	Niet van toepassing
Overige informatie	www.vrevia.nl

³ Stichting Vrevia is officieel geen verbonden partij van de gemeente Vijfheerenlanden gezien we geen bestuurlijk belang hebben binnen de stichting. Conform artikel 4:23 Awb nemen we Stichting Vrevia op in de paragraaf verbonden partijen om deze subsidie rechtmatig te kunnen verlenen.

Tabel met eigen vermogen, vreemd vermogen en rekeningresultaat 2022

In onderstaande tabel is het verloop van het eigen vermogen en het vreemd vermogen per verbonden partij over het jaar 2022 opgenomen. Daarnaast is het resultaat over dat jaar vermeld.

De bedragen zijn in miljoenen euro's.

Verbonden partij	Eigen vermogen		Vreemd vermogen		Resultaat
	01-01-2022	31-12-2022	01-01-2022	31-12-2022	
VRU	23,24	23,25	62,71	62,53	0,742
GGDrU	4,11	4,33	49,26	15,68	0,648
Waardlanden	1,27	1,92	22,28	29,64	0,647
ODRU	1,71	1,15	3,33	4,31	-0,049
OVL	0,14	0,16	0,58	0,93	0,037
AVRES	15,81	14,87	11,57	10,90	0,874
Razu	0,28	0,23	1,01	0,80	0,043
Regio AV	0,30	0,39	1,04	0,68	0,110
Oasen	122,43	125,60	188,12	221,92	3,174
BNG	5.062,00	4.615,00	143.995,00	107.459,00	300,000
Stedin	3.270,00	3.342,00	4.912,00	5.178,00	44,000
IBMN	0,20	0,20	0,14	0,14	0,004
Gevudo	0,03	0,03	0,46	0,46	0
ROM-S	0,05	0,05	0,53	0,53	0,007
WerkwIJSS	0,15	0,15	0,34	0,34	0,018
MerwedeLingeLijn	0,25	0,25	0,11	0,11	0

Paragraaf Grondbeleid

Inleiding

Gemeentelijke grondexploitaties zijn een van de meest risicovolle activiteiten van een gemeente. Er gaat veel geld in om en de risico's kunnen groot zijn. Het is belangrijk om jaarlijks een duidelijk en adequaat beeld te geven van alle huidige en toekomstige grondexploitaties. Dit doen we middels de Meerjaren Prognose Grondexploitaties (MPG). In deze paragraaf wordt ingegaan op de financiële uitkomsten van de diverse grondexploitaties en de reserveposities van de gemeente Vijfheerenlanden. Vooraf worden kort de gehanteerde financiële uitgangspunten en wettelijke kaders beschreven.

Nota grondbeleid gemeente Vijfheerenlanden 2023

De afgelopen twee jaar zijn onder andere de Woonvisie, de Economische visie en het Samenhangend duurzaamheid beleid vastgesteld. Om onder andere deze doelen op een zo efficiënt mogelijke en financieel verantwoordelijke wijze gerealiseerd te krijgen, heeft de wetgever een uitgebreide set aan instrumenten aan gemeenten beschikbaar gesteld. Wil de beschikbare gereedschapskist met instrumenten echt een goede bijdrage leveren aan het inrichten van financieel verantwoorde en doelmatige ontwikkelingen dan is het echter zaak hier vooraf een afgewogen en duidelijke visie op te hebben. Inzet van welke instrumenten in welke situaties gewenst zijn zonder onverantwoorde financiële risico's te lopen, wordt op voorhand kaderstellend vastgelegd en voorkomt ad hoc handelen zoveel mogelijk. Dit staat bekend als grondbeleid. De "Nota Grondbeleid Vijfheerenlanden 2023" (hierna: de nota) biedt dit gestructureerde kader. De nota is op 3 januari 2023 vastgesteld door de raad en op 18 maart 2023 inwerking getreden.

In de Nota Grondbeleid kiest de gemeente voor situationeel grondbeleid. De gemeente streeft naar een zo sterk mogelijke mate van regie in gebiedsontwikkeling. Die regie is het sterkst als we zelf eigenaar zijn of worden van de gronden waar we een gebiedsontwikkeling voorzien. We voeren dan een vorm van actief grondbeleid en kiezen die instrumenten uit de gereedschapskist die daar invulling aan geven. Om onze doelen te bereiken is actief grondbeleid echter lang niet altijd nodig of mogelijk. Niet altijd mogelijk als ontwikkelende partijen de door de gemeente gewenste ontwikkelingen oppakken en ook niet mogelijk als we de financiële middelen niet hebben, de risico's te groot zijn of de ambtelijke capaciteit niet beschikbaar is. Niet altijd nodig omdat de gereedschapskist instrumentarium bevat om de belangrijkste gemeentelijke beleidsdoelen te halen vanuit een faciliterende rol. Soms willen we echter iets extra's of willen we dat ontwikkelingen (sneller) worden opgepakt en uitgevoerd zodat urgente beleidsdoelen sneller worden behaald. Willen we de beleidsdoelen dan toch halen en is daar grond of vastgoed voor nodig dan ligt een keuze voor een "echt" actief grondbeleid voor de hand.

Besluit Begroting en Verantwoording (BBV)

De commissie BBV geeft aan op welke wijze betreffende onderwerpen in de begroting en de jaarrekening verwerkt en verantwoord kan of moet worden. Kan, omdat de regelgeving meerdere verwerkingsopties toestaat en moet als de regelgeving verplicht tot een bepaalde verwerkingwijze. De BBV-notities bevatten dan ook aanbevelingen en stellige uitspraken voor de juiste toepassing en uitvoering van het BBV, voor Vijfheerenlanden zijn de belangrijkste:

1. Een 10-jaarstermijn voor BIE (Bouwgrond In Exploitatie)-grondexploitaties was en blijft in beginsel bestaan. Benadrukt wordt dat een langere looptijd dan 10 jaar onder voorwaarden was en blijft toegestaan.

2. Nieuwe categorie grond, bestemd voor concrete gebiedsontwikkeling op termijn door de gemeente, de zogenoemde 'warme gronden'.
3. Tussentijdse winstneming; met in achtneming van het realisatiebeginsel bestaat een verplichting de tussentijdse winst te verantwoorden. Als eenduidige systematiek is daartoe de Percentage of Completion (POC) methode voorgeschreven.
4. Het BBV geeft voorschriften ten aanzien van de inrichting van de begroting en jaarverslaggeving, zoals deze aan de raad moeten worden voorgelegd en gepubliceerd. De gemeente heeft de vrijheid om ten aanzien van de sturing en beheersing keuzes te maken. Het gaat dan bijvoorbeeld over interne spelregels over bevoegd- en verantwoordelijkheden, de inrichting van informatie- en administratieve systemen en het bedenken van verdeelsleutels om gezamenlijke kosten toe te rekenen.
5. Bij de kostentoerekening wordt het verplicht aan te sluiten op de kostenverhaalsmogelijkheden zoals benoemd in de Wet ruimtelijke ordening en het Besluit ruimtelijke ordening.
6. De toe te rekenen rente moet worden gebaseerd op de werkelijke rente over het vreemd vermogen.
7. De discontovoet is opgegeven op 2,0% in plaats van het gemeente-specifiek percentage (veelal debetrente-percentage).

Ten aanzien van deze punten kan geconcludeerd worden dat er in de gemeente Vijfheerenlanden, op dit moment, geen grondexploitaties zijn met een looptijd langer dan 10 jaar. De grondexploitaties zijn opgesteld overeenkomstig de verplichte kostensoortenlijst van het Besluit Ruimtelijke Ordening (Bro). Bij het opstellen van het nieuwe MPG (voorjaar 2024) houden we rekening met wet- en regelgeving voortkomend uit de nieuwe Omgevingswet. De rente sluit aan bij de leningportefeuille. In Vijfheerenlanden wordt voor een negatieve grondexploitatie de verliesvoorziening getroffen op het niveau van het saldo contante waarde. Op dit moment zijn er geen grondexploitaties met een negatief saldo en daarmee dus geen verliesvoorzieningen.

Financiële uitgangspunten

De financiële spelregels voor grondexploitaties zijn te vinden in het BBV. Elke grondexploitatie kent een uniforme opbouw van de raming van kosten en opbrengsten. Dit overeenkomstig de structuur die in het Bro (Besluit ruimtelijke ordening) is aangegeven.

Elke grondexploitatie wordt minimaal één keer per jaar geactualiseerd, tenzij er redenen zijn om dit vaker te doen. Bijvoorbeeld als er fundamentele (plan)wijzigingen zijn. De grondexploitaties worden doorgerekend op basis van de dynamische eindwaarde-methodiek. Dit betekent dat rekening wordt gehouden met een inflatiecorrectie voor de kosten- en opbrengstenposten en de rentelasten. Hiermee wordt het resultaat op eindwaarde verkregen. Vervolgens wordt het resultaat op netto contante waarde berekend. Dit betekent, dat de eindwaarde wordt teruggerekend naar heden door deze te corrigeren voor de rente. Dit is nodig voor het inzicht in de vermogenspositie van de gezamenlijke grondexploitaties op één dezelfde datum. Voor deze actualisatie is dat 1 januari 2023. De verwachte resultaten kunnen zo worden vergeleken met de stand van de reserves en voorzieningen per diezelfde datum.

Voor de risico's fungeert de Algemene Reserve Grondexploitaties (ARG) als verzamel- en verrekenpost voor de eindresultaten van de grondexploitaties. Winsten worden aan de ARG toegevoegd. Voor verwachte verliezen dient een voorziening te worden getroffen die ten laste komt van de Algemene Reserve Grondexploitaties. Het onderling verevenen van resultaten van grondexploitaties onderling is ingevolge het BBV niet toegestaan. Als een negatieve grondexploitatie een voorziening kent tot het verwachte verlies en na

actualisatie blijkt het verlies minder te zijn, dan valt een deel van de getroffen voorziening vrij.

Een grondexploitatie heeft betrekking op een meerjarige periode. Aan de hand van een inflatiepercentage voor zowel de kosten- als de opbrengstenposten wordt in de grondexploitatie rekening gehouden met tijdseffecten. Voor de grondportefeuille geldt een algemene set parameters. Afhankelijk van specifieke afspraken en contracten in een project kan hiervan worden afgeweken. Onderstaande tabel geeft een overzicht weer van de (standaard)parameters voor de kosten en opbrengsten:

MPG 2023 - Rekenparameters	
Startdatum grondexploitatie	1-1-2023
Eindwaarde datum	grex afhankelijk
Netto contante waarde datum	1-1-2023
Kostenindex civiel 2023-2024	4,00%
Kostenindex civiel na 2024	2,00%
Kostenindex overige kosten	2,00%
Opbrengstenindex bedrijfskavels 2023-2024	0,00%
Opbrengstenindex bedrijfskavels vanaf 2025	2,00%
Opbrengstenindex woningbouw	1,50%
Rente	1,00%
Disconteringsvoet (conform BBV)	2,00%

Resultaten grondexploitatie

De grondexploitatie valt uiteen in een aantal complexen. Voor al deze complexen wordt jaarlijks op basis van de uitgangspunten van de vastgestelde bestemmingsplannen en de financiële uitgangspunten van het vigerende grondbeleid een prognose gemaakt van de te verwachten resultaten. Hierbij wordt bovenal uitvoering gegeven aan de wijzigingen zoals voorgesteld door de commissie BBV. De jaarlijkse frequente actualisatie van de exploitatieopzetten waarborgt een continu inzicht in de financiële positie van de grondexploitatie.

In het navolgende overzicht zijn de verwachte resultaten van de in exploitatie zijnde complexen vermeld (bedragen x € 1.000):

Complex	Boekwaarde eind 2022	Voorzien eind 2022	Contante waarde	Eind waarde	Gerealiseerde winstneming	Eind- datum
Vianen Gaasperwaard I	300	0	1.687	1.720	-1.696	2023
Meerkerk Werklandschap IVa	1.516	0	154	174	0	2028
Leerdam Broekgraaf	1.743	0	190	218	0	2029
Leerdam Voorzieningencluster	1.173	0	1.222	1.322	0	2026
Sluiseiland Vianen	-430	0	2.785	2.898	-2.655	2024
De Weide II Meerkerk	4.025	0	5.712	6.561	0	2029

Totaal	8.327	0	11.749	12.893	-4.351	
Nog te realiseren winstneming					-8.542	

De eindwaarde is de uitkomst van het gehele project. Conform BBV regelgeving is voor de projecten Gaasperwaard en Sluiseiland tot en met 2022 winst genomen op basis van de voortgang van het project. De nog te realiseren winstneming bedraagt € 8.542,- (x 1.000).

Toelichting projecten grondexploitaties

Vianen: Bedrijventerrein Gaasperwaard I

Het plan en de grondexploitatie lopen op het einde. Er dient nog één perceel / kavel te worden verkocht. Begin 2023 is het laatste kavel in verkoop gebracht. De grond wordt verkocht door middel van een openbare inschrijving, waarbij gunning geschiedt onder voorbehoud goedkeuring van het college van B&W. Als toewijzingscriterium zal de hoogste prijs gelden. Een toekomstig bouwplan dient uiteraard wel te voldoen aan de van overheidswege geldende regelgeving. Afhankelijk van de verkoop is verwachting dat het laatste kavel eind 2023 of begin 2024 kan worden verkocht.

Meerkerk: Werklandschap IVa

Het bestemmingsplan voor het Werklandschap Meerkerk IVa en de grondexploitatie zijn eind 2022 door de gemeenteraad vastgesteld. De gemeente maakt in dit project alle gronden bouw- en woonrijp en geeft bouw kavels voor bedrijven uit. De komende periode zullen de gronden eerst worden voorbelast en bouwrijp worden gemaakt. Daarna kunnen de gronden worden verkocht aan bedrijven.

Leerdam: Woningbouwontwikkeling Broekgraaf

Ten westen van Leerdam wordt de nieuwe woonwijk Broekgraaf gerealiseerd. In totaal worden hier een kleine 1.100 woningen gerealiseerd (samen met het naastgelegen Voorzieningencluster in totaal circa 1.250 woningen). Er worden woningen voor diverse doelgroepen gerealiseerd. In Broekgraaf komen alleen woningen. In het naastgelegen voorzieningencluster komen scholen (IKC Broekgraaf) en zorgvoorzieningen. De sportvoorzieningen zijn inmiddels gereed.

De locatie Broekgraaf is voor het grootste gedeelte uitontwikkeld. Een groot deel is klaar of in aanbouw. De noordelijke percelen in het plan zullen de komende jaren als laatste worden bebouwd. De gronden in dit deel worden dit jaar voorbelast en verder bouwrijp gemaakt. Voor ruim 700 woningen zijn de bouw kavels uitgegeven. De komende jaren zullen de resterende bouw kavels gefaseerd worden uitgegeven.

Leerdam: Voorzieningencluster (o.a. sport, kindcentrum)

Direct naast en grenzend aan Broekgraaf is het Voorzieningencluster Broekgraaf gelegen. Dit plan voorziet in een integrale gebiedsontwikkeling met de functies sport, onderwijs, kinder-opvangvoorzieningen en wonen, specifiek in het gebied rondom de locatie van de basisschool "Klim Op", Leerdam Sport en M3. In totaal komen in dit gebied ongeveer 165 appartementen waaronder een groot aantal sociale en goedkope woningen en zorgwoningen voor stichting Mus uit Leerdam.

Vianen: Woningbouwontwikkeling Sluiseiland

De gemeente heeft een ontwikkelaar geselecteerd voor het plan. De ontwikkelaar realiseert de woningen en is verantwoordelijk voor alle kosten die samenhangen met het plan. Ook de inrichting van de openbare ruimte wordt door de ontwikkelaar verzorgd. In

het totale plan komen ongeveer 184 woningen. Hiervan zijn er al een groot aantal klaar en in aanbouw. Het programma bestaat uit ongeveer 56 appartementen, 89 herenhuizen en 39 CPO woningen.

Meerkerk: Woningbouwontwikkeling De Weide II

Het woningbouwproject Weide II ligt ten zuiden van Weide I in Meerkerk tussen de Bazeldijk en Burggraaf, dichtbij de afslag Meerkerk op de A27. Tussen 2024 en 2028 worden 150 verschillende soorten woningen gebouwd, waarvan 45 woningen in de sociale huur sector.

Het Woningbouwproject Weide II is aanbesteed en de gekozen ontwikkelaar (de Combinatie Wilma/Reinbouw) heeft de koopovereenkomst getekend en de aanbesteding voldaan. Na een uitstekend bezochte inloopavond op 5 april 2023 heeft de ontwikkelaar het stedenbouwkundig plan definitief gemaakt. Momenteel wordt het inrichtingsplan uitgewerkt waarin de precieze inrichting van de openbare ruimte wordt vormgegeven. Parallel is de architectuur van de woningen uitgewerkt en met de commissie ruimtelijke kwaliteit besproken waar ze heel goed zijn ontvangen. Naar verwachting dient de ontwikkelaar in Q4 of Q1 van 2024 de eerste aanvragen voor omgevingsvergunning in. De voorbereiding voor het bouwrijp maken zijn verder in volle gang. Woningcorporatie Fien bouwt de 45 sociale woningen en werkt voortvarend aan de voorbereiding daarvan.

Strategische gronden

Naast de actieve grondexploitaties beschikt de gemeente Vijfheerenlanden over meerdere gronden waarvoor (nog) geen concrete plannen zijn- of kunnen worden uitgewerkt. Deze gronden maken deel uit van de materiële vaste activa (MVA) van de gemeente. Aan deze gronden kunnen geen kosten en/of inkomsten worden toegerekend en de gronden maken derhalve geen onderdeel uit van de begroting.

Lexmond: Woningbouwontwikkeling Killesteijnstraat

Het plangebied is gelegen tussen de Kortenhoevendijk en Killesteijnstraat. Voor het project Killesteijn II zijn er de afgelopen jaren gesprekken gevoerd met woningcorporatie Fien en de ontwikkelaar die een deel van het plangebied in bezit heeft. Er is een concept verkaveling gemaakt en er worden gesprekken met het waterschap gevoerd om de waterproblematiek op te lossen. De waterproblematiek overstijgt het project en de oplossing is kostbaarder dan voorzien waardoor het langer duurt dan verwacht.

Overige percelen

Naast Killesteijn heeft de gemeente enkele (doorgaans) kleinere percelen in eigendom, met name in Vianen.

Weerstandsvermogen

Na het vaststellen van de jaarrekening 2022 is het saldo van de Algemene Reserve Grondexploitaties € 2.870.000. Daarbij is er vanaf 2023 een bedrag van € 538.000 geormerkt voor diverse projecten Hierna resteert er een bedrag van € 2.332.000 resteert voor de mogelijke dekking van eventuele risico's op de grondexploitaties

Paragraaf Investeringsagenda Vijfheerenlanden

Het investeringsprogramma Vijfheerenlanden heeft tot doel het welzijn van onze inwoners duurzaam te bevorderen en het leven van onze inwoners (op gebieden als wonen, werken, inkomen, sociale ontmoeting, kunst & cultuur, sport, verenigingsleven, evenementen, etc.) positief te beïnvloeden. Niet alleen het leven van onze huidige inwoners maar ook van degenen die in de toekomst in onze gemeente zullen wonen. Daarmee is het bieden van passende woonruimte aan onze inwoners van de toekomst een belangrijke doelstelling in ons investeringsprogramma. In deze collegeperiode staat de oplevering gepland van ca. 2.000 woningen en wordt ingezet op het bieden van extra planruimte voor nog eens 3.000 woningen, in lijn met de aantallen die opgenomen zijn in de omgevingsvisie (5.000 woningen tot 2040). Hiermee wordt enigszins tegemoet gekomen aan de autonome bevolkingsgroei van Vijfheerenlanden. Ter illustratie; in 2022 met 1.116 inwoners waarvan 708 als gevolg van verhuizingen⁴.

In het kader van deze investeringsagenda wordt ten aanzien van het financieel perspectief uitgegaan van een voorzichtige schatting van de bevolkingsgroei, 7.000 extra inwoners tot 2040. Deze groei tot 2040 genereert via de algemene uitkeringen en lokale belastingen extra inkomsten. Hier staan uiteraard ook extra kosten tegenover voor bijvoorbeeld de uitbreiding van het te beheren areaal, stijgende inwonerbijdragen aan gemeenschappelijke regelingen en een groter beroep op onze sociaalmaatschappelijke voorzieningen (zoals uitbreiding sociaal teams, wmo team, vervoersvoorzieningen, jeugdteams, Bindkracht etc.). Na aftrek van deze kosten resteert een toename van de jaarlijks vrij besteedbare begrotingsruimte tot ongeveer € 5.000.000. Hiermee zien wij woningbouw niet als verdienmodel, maar als vliegwiel voor de doorontwikkeling van onze gemeente.

1 woningbouw niet als verdienmodel, maar als vliegwiel voor de doorontwikkeling van Vijfheerenlanden

⁴ Bron www.cbs.nl In 2022 bevolkingsgroei in vrijwel alle gemeenten (cbs.nl)

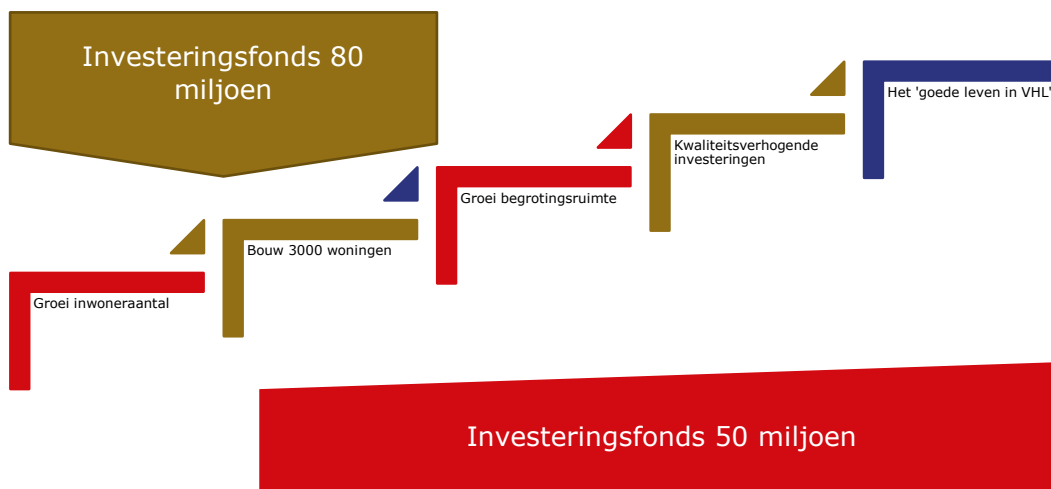
De focus van ons investeringsprogramma is 'Het goede leven' in Vijfheerenlanden. Het faciliteren van de groei van ons inwoneraantal en investeren in kwaliteit, resulteert in betere sociaal-maatschappelijke ontwikkelingen én draagt bij aan een verbeterde financiële positie van onze gemeente. Dit is dus gedreven vanuit onze ambitie onze mooie gemeente nog mooier te maken op een financieel verantwoorde manier. Zo zorgen we ervoor dat het mes aan 3 kanten snijdt:

- 1) We houden onze gemeente financieel gezond
- 2) We realiseren (betaalbare) woningbouw voor de verschillende doelgroepen in onze gemeente en
- 3) Hiermee creëren we de mogelijkheid om te investeren in het goede leven voor onze inwoners.

We onderscheiden binnen het investeringsprogramma twee categorieën investeringen:

1. Voorwaardenscheppende investeringen: Voorwaardenscheppende projecten gericht op het realiseren of faciliteren van groei in de gewenste kwaliteit. Hiervoor zetten we de beschikbare investeringsruimte in van € 80 miljoen waarbij we er vanuit gaan dat door cofinanciering tot 160 tot 200 miljoen aan investeringsruimte wordt gecreëerd. De rente en afschrijving van deze investeringen zijn reeds onderdeel van het meerjarenperspectief van deze begroting.

2. Kwaliteitsverhogende investeringen: Investeringen die mogelijk worden door de groei. Denk aan aanwending van een deel van de extra uitkering uit het gemeentefonds en ozb-inkomsten als gevolg van een toenemend inwoneraantal. We verwachten in deze categorie een investeringsruimte van ca. 50 miljoen te kunnen realiseren.

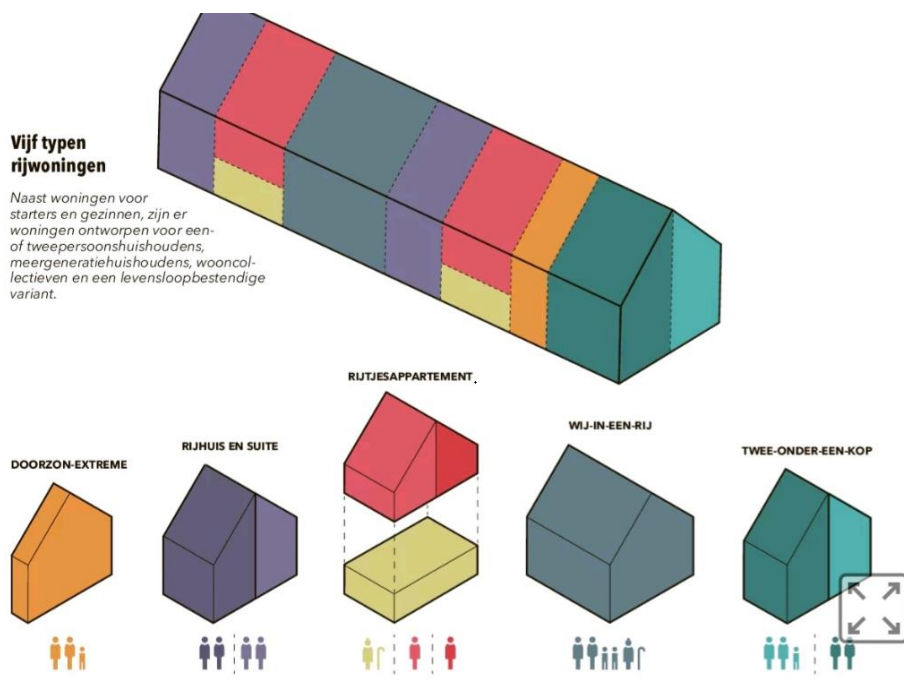
2 Gebiedsontwikkeling maakt ruimte voor ca. 50 miljoen kwaliteitsverhogende investeringen

Voorwaardescheppende investeringen

Vijfheerenlanden heeft ambitie om te groeien in kwaliteit. Het goede leven krijgt vorm voor onze huidige inwoners maar ook voor de inwoners van de toekomst.

Groeien in kwaliteit betekent dat Vijfheerenlanden wijken bouwt voor het 'goede leven'. Daarvoor bouwen we aan een goede samenleving waarin de hoeveelheid woningen, voorzieningen en werkgelegenheid in balans is. Wijken waarin voldoende groen en water is, waar de mobiliteitsopgave toekomstgericht is opgepakt, sprake is van een goed voorzieningenniveau (voor iedereen bereikbaar en toegankelijk) én ruimte is voor iedereen. Juist ook voor de minder draagkrachtige inwoners van Vijfheerenlanden. Vijfheerenlanden streeft naar 67% betaalbare woningen en wil betaalbare koopwoningen aanbieden voor € 250.000 (Kaders betaalbare woningbouw en Doelgroepenverordening 2023 VHL).

Om dit mogelijk te maken zal samenwerking gezocht moeten worden met ontwikkelende partijen die zich in de markt willen onderscheiden, die verder denken en met creativiteit en innovatie goede wijken ontwikkelen.

3 innovatieve oplossingen betaalbare woningbouw

De ontwikkeling van goede wijken in Vijfheerenlanden zal echter ook bovengemiddelde betrokkenheid en inzet vragen van de gemeente Vijfheerenlanden. Goede wijken ontwikkelen wij samen met onze partners. Vijfheerenlanden draagt bij aan de ontwikkeling van wijken waarin het leven goed is op vier pijlers:

1. Het verbeteren van de betaalbaarheid van woningen;
2. Het bieden van een goed voorzieningenniveau en voldoende werkgelegenheid;
3. Passende afwikkeling van de mobiliteitsopgaven;
4. Passende compensatiemaatregelen om kwaliteit van de leefomgeving te borgen (in brede zin van het woord, landelijk beleid maar ook lokaal. Denk aan Water, Natuur, Stikstof, Duurzaamheidsambities enz.).

Vijfheerenlanden ontwikkelt in 2024 haar visie op de wijze waarop zij wenst te participeren in gebiedsontwikkeling. Bijdragen aan gebiedsontwikkeling op deze 4 pijlers vraagt mogelijk een (juridische) constructie waarin dit op een effectieve manier gestalte kan krijgen. Een voorstel voor deze constructie zal in Q2 2024 ter besluitvorming worden aangeboden.

Deze constructie zal primair gericht zijn op het realiseren van goede wijken. Het is echter evident dat gebiedsontwikkeling ook effect sorteert in de omgeving. Juist het gegeven dat waar mensen wonen mensen zich ook verplaatsen, mensen leren, werken en recreëren zal om investeringen vanuit de gemeente vragen. Dit gegeven vraagt om nadere verdieping op de vraag hoe Vijfheerenlanden samen kan werken aan het op een goede manier inbedden van bevolkingsgroei in haar gebied. Vijfheerenlanden kan en wil dit niet alleen maar juist samen met inwoners, ondernemers, mede overheden en de markt. Ook het in 2024 op te richten reservefondsvolkshuisvesting kan bijdragen aan deze doelstelling.

Omdat Vijfheerenlanden haar voorwaardenscheppende investeringen koppelt aan gebiedsontwikkeling is in het kader van deze begroting nog geen concrete investeringsplanning te geven. Wel worden de eerste effecten van het gevoerde beleid in de Uitvoeringsagenda Wonen zichtbaar. Op basis van de dorpswoonvisie Hei- en Boeicop wordt gebiedsontwikkeling opgestart en in juni 2023 is een Woningbouwimpuls verkregen (3,4 miljoen) voor de ontwikkeling van Broekgraaf Noord. Vijfheerenlanden zal in de toekomst actief bijdragen aan de kwaliteit van deze ontwikkelingen binnen een nader te ontwikkelen en door de raad vast te stellen construct en/ of maatwerkoplossingen op casusniveau. De besluitvorming over de rol die Vijfheerenlanden neemt in gebiedsontwikkelingen zal zeker in de aanvangsperiode nog om separate besluitvorming vragen op raadsniveau.

Het is overigens wel degelijk denkbaar dat VHL op basis van (gebieds)visies ook proactief investeert in de ontwikkeling van 'goede wijken'. Daarbij denken wij vooral aan het randvoorwaardelijke opgaven als duurzaamheid, biodiversiteit, natuur, mobiliteit, werkgelegenheid en voorzieningenniveau.

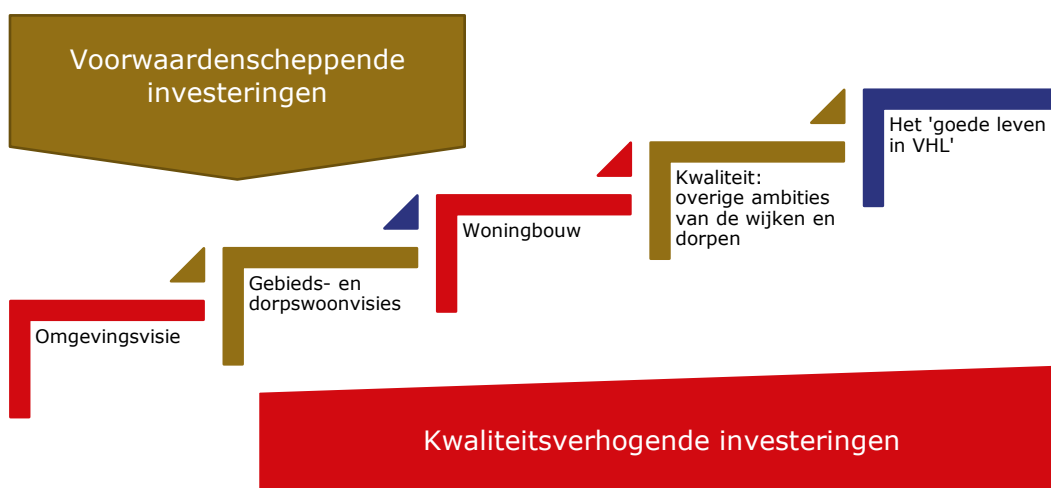
Planning

Voorwaardenscheppende investeringen volgen in de regel op visieontwikkeling of in combinatie met binnenstedelijke reconstructies. Concrete projecten zullen zoals opgemerkt in de aanvangsfase nog om separate besluitvorming vragen. Verwacht mag worden dat initiatieven voor gebiedsontwikkeling snel zullen volgen op de vaststelling van de gebieds- en dorps(woon)visies.

Gebiedsvisies	Start besluitvorming verwacht in
Meerkerk	Q1-'24
Vianen	Q3-'24
Leerdam	Q2-'25
Dorps(woon)visies	
Hei- en Boeicop	Gereed
Hagestein	Q4-'23
Nieuwland	Q1-'24
Zijderveld	Q1-'24
Schoonrewoerd	Q1-'24
Lexmond	Q2-'24
Kedichem	Q3-'24
Everdingen	Q3-'24
Tienhoven	Q4-2024
Overige kernen	Vanaf '25

Kwaliteitsverhogende investeringen

De voorwaardenscheppende investeringen resulteren in circa 50 miljoen ruimte voor kwaliteitsverhogende investeringen. Dat lijkt omvangrijk maar is gezien de opgaven van Vijfheerenlanden zeker niet overbodig. Nog altijd zullen keuzes gemaakt moeten worden. Om die reden heeft Vijfheerenlanden al in de Kadernota een afwegingskader opgenomen op basis waarvan investeringsvoorstellen worden geprioriteerd. Het afwegingskader is gebaseerd op de programmalijnen vanuit de Sociaal Maatschappelijke Agenda (SMA) en de ambities uit de omgevingsvisie. Ze kunnen gelezen worden als 10 gouden regels voor de ontwikkeling van Vijfheerenlanden.

Afwegingskader Investerings in 'het goede leven'

Onze investeringen hebben een vliegwieleffect op de samenleving en dragen bij aan:

1. Verbetering van de sociaal-economische situatie in de wijk.
2. Multifunctioneel ruimtegebruik en een kansrijke leeromgeving.
3. Behoud en versterking van onze landschappelijke en cultuurhistorische waarden.
4. Duurzame werkgelegenheid.
5. Een toekomstbestendige landbouwsector.
6. Recreatieve mogelijkheden passend bij onze identiteit.
7. Voldoende, toegankelijke en bereikbare voorzieningen.
8. Een leefomgeving die positieve gezondheid stimuleert.
9. Goede wijken en een gezonde en veilige leefomgeving.
10. Klimaatbestendigheid, biodiversiteit en een duurzame, energie- en klimaat neutrale inrichting.

Werkwijze afwegingskader

In het investeringsprogramma worden voorstellen opgenomen die tenminste aan drie van de genoemde criteria voldoen en geen afbreuk doen aan de overige criteria.

Investeringsvoorstellen worden altijd voorzien van een motivatie op basis van het afwegingskader.

Voorstellen die niet aan de gouden regels voldoen kunnen slechts opgenomen worden als zij gezien actualiteit of wetgeving onvermijdelijk zijn.

De prioriteit tussen passende investeringsvoorstellen wordt als volgt bepaald:

- De prioriteit neemt toe naar de mate waarin een voorstel bijdraagt aan meer gouden regels (max. 10 punten);
- Voorstellen krijgen een extra punt in de prioriteitstelling als sprake is van mogelijkheden voor cofinanciering (iedere 10% co- financiering is 1 punt)
- Voorstellen worden sowieso gehonoreerd als zij onontkoombaar, opgelegd of vanuit de actualiteit noodzakelijk zijn. Opname in het programma van deze categorie vraagt altijd separate besluitvorming.

Bestedingen

De investeringsruimte voor kwaliteitsverhogende investeringen ontstaat in navolging op de voorwaardenscheppende investeringen. Wanneer gebiedsontwikkeling contractueel gestalte heeft gekregen kan het effect in meerjarenperspectief worden meegenomen. De planvorming voor bijvoorbeeld Broekgraaf Noord kan bijvoorbeeld in 2026 tot begrotingsruimte leiden op basis waarvan in 2025 investeringen kunnen worden gepland. Het is derhalve noodzakelijk daar in het kader van deze begroting al op te anticiperen. Dat krijgt gestalte in onderstaande indicatieve lijst met investeringsvoorstellen. Deze lijst is nog geen concrete programmering van investeringen maar biedt wel inzicht in de investeringsbehoefte van Vijfheerenlanden. Alleen met invulling van deze investeringen komen we tot het 'goede leven' in Vijfheerenlanden.

In 2024 zal nadere uitwerking van het programma plaatsvinden, uiterlijk bij de begroting voor 2025 zal worden voorzien in een concrete investeringsplanning voor dat jaar. Dat zal vervolgens de werkwijze zijn voor het vervolg: ieder jaar worden concrete investeringen in de begroting opgenomen voor het volgend jaar en wordt globaal perspectief gegeven op investeringen in de toekomst. Het globaal perspectief wordt dus jaarlijks geconcretiseerd. Deze werkwijze maakt het mogelijk de investeringen af te blijven stemmen op de financiële ruimte die ontstaat vanuit de kwaliteitsverhogende investeringen én om in te spelen op de behoefte van Vijfheerenlanden in de realiteit van de (onzekere) toekomst.

Scenarioschets

Hoe leidt gebiedsontwikkeling tot het goede leven in Vijfheerenlanden? We hebben dat in deze paragraaf geschetst. Omdat nog geen concrete invulling kan worden gegeven is een scenario uitgewerkt voor twee ontwikkellocaties die concreet aan de orde zijn en op relatief korte termijn in besluitvorming worden gebracht.

Hei- en Boeicop

In de kern Hei- en Boeicop wordt op basis van de vastgestelde dorps(woon)visie een locatie ontwikkeld met circa 50 woningen. Deze ontwikkeling is gesitueerd op de huidige locatie van de lokale voetbalvereniging. Effect van de ontwikkeling is dus ook een verplaatsing van de accommodatie en bijbehorende velden.

Naast deze ontwikkeling wordt ook op twee andere locaties ingezet op woningbouw, het betreft hier in totaal zestien woningen. In totaal worden de komende jaren dus 66 woningen aan de kern toegevoegd.

Effect fonds 'Voorwaardenscheppend'

De gebiedsontwikkeling zal een beroep doen op het fonds voor 'voorwaardenscheppende' investeringen. Op basis van de 4 genoemde pijlers gaat het hier (vooralsnog) om:

- Toepassing kaders betaalbare woningbouw;
- Streven naar een goed voorzieningenniveau door met name de verplaatsing van de sportaccommodatie;
- Aanpassing van de infrastructuur (indien van toepassing);
- Eventueel aanvullende compenserende maatregelen.

Uit dit voorbeeld blijkt hoe gebiedsontwikkeling in een kern direct kan resulteren in kwaliteitswinst voor de lokale samenleving. Er wordt voorzien in de behoefte aan (betaalbare) woningen en een wordt een kwaliteitsslag doorgevoerd door vervanging van de huidige, verouderde, sportlocatie.

Effect fonds 'Kwaliteitsverhogend'

Deze ontwikkeling doet geen direct beroep op het fonds voor kwaliteitsverhogende investeringen. Er wordt echter wel investeringsruimte gecreëerd. 66 Woningen leiden immers tot ongeveer 122 extra inwoners en daarmee tot extra algemene inkomsten van in totaal € 244.000. 33% daarvan valt vrij ten behoeve van mogelijke investeringsruimte, de helft daarvan komt ten goede aan het investeringsfonds. Dit betreft afgerond € 40.000. Dit bedrag kan nu worden ingezet als kapitaallasten en biedt daarmee ruimte voor een extra kwaliteitsverhogende investering van ruim € 1 miljoen.

Broekgraaf Noord

Ten Noordwesten van de kern Leerdam is ruimte gezocht voor extra woningbouw. Op de beoogde planlocatie is ruimte voor 500 woningen. De ontwikkeling voorziet in een behoefte maar leidt ook tot extra uitdagingen. Het betreft dan met name het betaalbaarheidsniveau en de afwikkeling van de verkeerstoename. De spoorveiligheid van naastliggende Merwede-Lingelijn is in belangrijke mate aanleiding tot grotere investeringen voor nu en de toekomst. De investeringen voor de korte termijn worden opgenomen in de gebiedsontwikkeling.

Effect fonds 'Voorwaardenscheppend'

De gebiedsontwikkeling zal een beroep doen op het fonds voor 'voorwaardenscheppende' investeringen. Op basis van de 4 genoemde pijlers gaat het hier (vooralsnog) om:

- Toepassing kaders betaalbare woningbouw;
- Aanpassing van de infrastructuur (Ontsluiting, spoorveiligheid);
- Eventueel aanvullende compenserende maatregelen (o.a. Stikstof).

Uit dit voorbeeld blijkt hoe gebiedsontwikkeling in een kern direct kan resulteren in kwaliteitswinst voor de lokale samenleving. Er wordt deels ten laste van de ontwikkeling en deels ten laste van het fonds voorzien in de behoefte aan (betaalbare) woningen en een wordt een kwaliteitsslag doorgevoerd ten aanzien van de spoorveiligheid in de kern voor zowel gemotoriseerd- als fietsverkeer.

Effect fonds 'Kwaliteitsverhogend'

Ook deze ontwikkeling doet geen direct beroep op het fonds voor kwaliteitsverhogende investeringen. Er wordt echter wel investeringsruimte gecreëerd. 500 Woningen leiden immers tot ca. 1.000 extra inwoners en daarmee tot extra algemene inkomsten van in totaal € 2.000.000. 33% daarvan valt vrij ten behoeve van mogelijke investeringsruimte, de helft daarvan komt ten goede aan het investeringsfonds. Dit betreft afgerond € 330.000. Dit bedrag kan nu worden ingezet als kapitaallasten en biedt daarmee ruimte voor een extra kwaliteitsverhogende investering van ruim € 8 miljoen.
Afbakening Kwaliteitsverhogende investeringen

In de hiernavolgende Bijlage 1 Investeringsplanning wordt een overzicht gegeven van de reguliere investeringen in vijf categorieën. Daar waar de dekking van de investering gevonden wordt in de investeringsagenda is dat als zodanig aangegeven (IAV). Dit betreft tot op heden direct aan gebiedsontwikkeling gelieerde investeringen (Hei- en Boeicop), op termijn zal het ook om kwaliteitsverhogende investeringen gaan. Investeringsplanning die bijdragen aan het Goede Leven in Vijfheerenlanden.

Dergelijke investeringen vloeien regulier voort uit beleid, het kwaliteitsfonds maakt het mogelijk om meer kwaliteit toe te voegen. Ter illustratie: Vanuit onderwijshuisvesting, sport en beleid (in ontwikkeling) voor ontmoetingsplaatsen wordt voorzien in een school, ontmoetingsplaats en gymzaal in Hagestein. Met inzet van middelen uit het kwaliteitsfonds kan de gymzaal worden opgewaardeerd tot een sportzaal en ontstaat ruimte een multifunctionele accommodatie te realiseren.

Ander voorbeeld is de mogelijke doorontwikkeling van het Grote Geusplein in Vianen. Aanpassingen in de bebouwde omgeving ter plaatse zijn aanleiding tot functiewijziging van het plein. Vanuit de Provincie Utrecht is positieve aandacht voor het benutten van dergelijke kansen. De provincie Utrecht heeft namelijk een living lab gestart om in de praktijk ervaring op te doen met het stimuleren van sport in de openbare ruimte. Hiermee wil de provincie leren hoe je de openbare ruimte zo inricht dat het sport en bewegen bevordert en hoe sport en bewegen in de openbare ruimte kan bijdragen aan de aanpak van maatschappelijke problemen. Het Grote Geusplein past goed in deze aanpak maar zal wel leiden tot extra investeringsbehoefte. Daar kan vanuit het kwaliteitsfonds in worden voorzien.

Proces

Genoemde voorbeelden laten zien hoe het kwaliteitsfonds bij kan dragen aan het goede leven in Vijfheerenlanden. In de aanloop naar de kadernota 2025 wordt het investeringsfonds verder ingevuld. In opvolging van de gebieds- en dorps(woon)visies zal de planning voor gebiedsontwikkeling steeds meer concreet worden ingevuld. In het verlengde daarvan zullen ook concrete investeringsvoorstellen volgen voor het kwaliteitsfonds. Verwacht mag worden dat in de kadernota en begroting 2025 de eerste concrete investeringsvoorstellen worden opgenomen.

Bijlage 1 Investeringsplanning

De investeringen die zijn opgenomen in de begroting zijn opgenomen in deze bijlage.

Afwegingskader investeringen

Investerings worden beoordeeld op en zijn gerubriceerd naar de onderliggende grondslag. Daarbij is onderscheid gemaakt naar:

1. TO – de investering is technisch onvermijdelijk: als bestaande activa aan vervanging toe zijn, worden ze in de planning opgenomen. De planning wordt in eerste instantie bepaald door de economische levensduur; aan het eind van de afschrijvingstermijn wordt een vervangingsinvestering gepland. De daadwerkelijke vervanging (bijvoorbeeld van een auto) vindt pas plaats op het moment dat de technische levensduur hier om vraagt. Het kan dus zijn dat een economisch afgeschreven auto nog in goede staat is en er nog niet tot vervanging over gegaan hoeft te worden; dan wordt de daadwerkelijke investering op een later moment gedaan.
2. VB – de investering komt voort uit vastgesteld gemeentelijk beleid: gemeentelijke beleidsplannen – zoals het sportaccommodatiebeleid of het Duurzaam Integraal Huisvestingsplan Onderwijshuisvesting – vormen de basis voor het opnemen van deze investeringen in de begroting. Daarbij wordt voor vervangingsinvesteringen via de begroting krediet aan uw raad gevraagd. Als het een nieuw toe te voegen actief betreft, volgt altijd een separaat raadsvoorstel met een kredietaanvraag.
3. WV – de investering komt voort uit een wettelijke verplichting: Dit betreft investeringen waar een beheerplan door uw raad is vastgesteld, met vervangingsinvesteringen, op basis van wettelijke taken. Dit betreft in het geval van Vijfheerenlanden de (vervangings) investeringen die voortkomen uit het gemeentelijk riolering plan.
4. PT – de investering komt voort uit een doorlopen participatietraject: In enkele gevallen komen bepaalde investeringen niet specifiek voor in beleidsplannen en planningen, maar vinden ze hun oorsprong in maatschappelijke signalen die hebben geleid tot participatietrajecten met
5. IAV – de investering komt voort uit de Investeringsagenda Vijfheerenlanden (zie ook de paragraaf Investeringsagenda Vijfheerenlanden in de begroting). De investeringsagenda Vijfheerenlanden is een agenda in ontwikkeling. Er is nog geen exact ingevulde en vastgestelde lijst met planningen en kredieten, maar wel een via de Kadernota vastgestelde werkwijze hoe deze agenda gaat worden ingevuld. En samen met de inwoners en uw raad gaan we de agenda de komende jaren stapsgewijs vullen. De investeringsagenda onderscheidt voorwaardescheppende en kwaliteitsverhogende investeringen. Het onderscheid tussen deze twee investeringen is niet zwart-wit te beschrijven, veel voorwaardescheppende investeringen zullen als kwaliteitsverhogend worden ervaren en vice versa. Maar op hoofdlijnen stellen we dat voorwaardescheppende investeringen ons in staat gaan stellen om kwaliteitsverhogende investeringen te kunnen (blijven) doen. Wanneer een mogelijke investering niet bijdraagt aan aanvullende investeringsmogelijkheden, is het geen voorwaardescheppende investering.

Een goed voorbeeld hiervan is de in deze planning opgenomen investering in de realisatie van een nieuw club- en kleedgebouw voor HSSC'61. De investering zal door de gebruikers als een kwaliteitsverhogende investering moeten gaan worden ervaren, maar beschouwen wij als voorwaardescheppend om woningbouw te realiseren op de achterblijflootatie. Dat laatste creëert namelijk een vliegwieleffect waardoor Vijfheerenlanden ook elders in de gemeente kan gaan investeren. Maar het toevoegen van zo gewenste extra woningen aan de kern Hei- en Boecop zal door inwoners en woningzoekenden ook als een kwaliteitsverhogende factor worden gezien.

Een uitgebreide toelichting op alle wegingsfactoren is opgenomen in de paragraaf Investeringsagenda Vijfheerenlanden.

Bestaande investeringsplanning

In onderstaand overzicht zijn de investeringen vermeld die al in eerdere planningen waren opgenomen, indien van toepassing aangevuld met het toevoegjaar 2027. Hierin zijn onder de (technisch) onvermijdelijke investeringen (TO) alle investeringen samengevoegd die betrekking hebben op de vervanging van (technische) installaties, voertuigen en ICT.

Pr.	Onderwerp	2024	2025	2026	2027	rubricering
A	Vervanging i-Pads gemeenteraad			55.000		VB
B	Vervanging lichtmasten	46.500	122.000	120.555	200.000	TO
B	Vervanging armaturen	316.500	440.650	309.550	350.000	TO
B	Aanleg wegen bij projecten	598.692	473.533	658.730	1.650.000	VB
B	Verbetering wegfundering	991.808	784.467	1.091.270	350.000	VB
B	Ford Transit – strooiervoertuig (V-791-JS) LRD	70.000				TO
B	Zoutmenginstallatie			30.000		TO
B	Vervanging tractor New Holland (TN-75-N MRK), openbaar groen	50.000				TO
B	Renault Master 6-zits (85-BHP-4)			50.000		TO
B	Renault Master 6-zits (84-BHP-4)			50.000		TO
B	Vervangen Toyota Dyna (7-VDK-54) LRD			45.000		TO
B	Vervangen Toyota Dyna (82-VZG-5) MRK			45.000		TO
B	Vervangen Toyota Dyna (87-VZG-5) MRK			45.000		TO
B	Vervangen Toyota Dyna (89-VZG-5) MRK			45.000		TO
B	Vervangen Toyota Dyna met kraan (93-VZG-5) MRK			50.000		TO
B	Biodiversiteitsherstel omvorming verharding naar groen	144.000	144.000	144.000	144.000	VB
B	Vervanging speelvoorzieningen	303.900	249.350	260.300	274.550	VB
B	Aanleg ecologische bermen	55.000	55.000	55.000	55.000	VB
B	Vervangen, aanleg en renovatie riolering	5.900.000	6.100.000	4.620.000	3.900.000	WV
B	Vervangen, aanleg, renovatie riolering gemalen en drukgemalen	760.000	799.000	698.000	890.000	WV
B	Vervanging van oeverbeschermingen in het kader van hemelwaterafvoer	400.000	400.000	400.000	400.000	VB
B	Vervanging rioleringsbus VW Crafter ZDR		60.000			TO
B	Vervanging doorspuitunit wegdekreiniger (86-WJ-TJ)		40.000			TO
E	Inrichting Gymzaal KC Broekgraaf	74.265				VB
E	Brederodes veld 1 kunstgras toplaag		250.000			VB
E	Brederodes veld 1 kunstgras onderlaag		400.000			VB
E	Brederodes veld 4, kunstgras toplaag		250.000			VB
E	Brederodes veld 4, kunstgras onderlaag		400.000			VB
E	MHC Vianen, waterveld		350.000			VB
E	Viko/Omega veld 1, zand kunstgras		350.000			VB
E	Viko/Omega veld 2, zand kunstgras		350.000			VB
E	VV Ameide veld 2, natuurgras		80.000			VB
E	Vervanging kunstgrasveld Ameide toplaag			255.000		VB
E	Vervanging kunstgrasveld Ameide onderlaag			400.000		VB
E	Onderhoud sportvelden, Iseki tractor		50.000			TO
F	Vervanging laptops en toebehoren	155.000	105.000	365.000	190.000	TO
F	Vervanging smartphones	95.000	80.000	95.000	400.000	TO
F	Vervanging infra draadloos netwerk		40.000			TO
F	Vervanging werkplekken	120.000	0	0	0	TO
F	Vervanging netwerk infrastructuur	30.000	59.000			TO
Subtotaal		10.110.665	12.432.000	9.887.405	8.803.550	

De belangrijkste beleidskaders voor de bovenstaande investeringen zijn het wegenbeheersplan, het verbreed gemeentelijk rioleringsplan en het sportaccommodatiebeleid. Investeringsbetreft vervangingen van bestaande voorzieningen.

Aanvulling op bestaande planning

Voor de begroting 2024 zijn een aantal investeringen toegevoegd aan de investeringsplanning in de begroting. In de hierna volgende tabel zijn die investeringen weergegeven. Het betreft investeringen die (technisch) onvermijdelijk zijn of voortkomen

uit vastgesteld beleid. Een belangrijk nieuw kader hierbij wordt gevormd door het in 2023 vastgestelde beleid omtrent onderhoud begraafplaatsen. Voor de investeringen voortkomend uit participatietrajecten worden separate kredietvoorstellen aan uw raad voorgelegd.

Pr.	Onderwerp	2024	2025	2026	2027	
B	Vervanging Tractor New Holland werf VIA met kenteken TFH-52-T				50.000	TO
B	Maatregelen Industriebaan Leerdam	350.000				VB
B	Maatregelen vcp Leerdam-centrum	300.000				VB
A	Uitbreiding Oracle IV	150.000				TO
A	Front End vervanging	350.000				TO
E	Renovatie kunstgras veld Hei en Boeicop toplaag				452.000	VB
E	Everstein veld 2, kunstgras toplaag		250.000			VB
E	Everstein veld 2, kunstgras onderlaag		400.000			VB
E	Renovatie veld 1 Hei en Boeicop natuurgras toplaag		80.000			VB
E	Renovatie veld 2 Brederodes natuurgras toplaag		80.000			VB
B	Aanleg en inrichting bovengrondse graven		224.200			VB
B	Omvormen van de grindpaden fase 1	33.333				VB
B	Omvormen van de grindpaden fase 2		33.333			VB
B	Omvormen van de grindpaden fase 3			33.333		VB
B	Herinrichting oude delen Lexmond fase 1	30.000				VB
B	Uitbreiding urnengraven - urnenmuur Leerdam TW	40.000				VB
E	Voorbereidingskrediet MHC Vianen en vv Vianen	194.000				PT
E	Realisatie nieuw club- en kleedgebouw MHC Vianen, vv Vianen, etc.		1.996.500			PT
E	Voorbereidingskrediet Brederodes	390.000				PT
E	Realisatie nieuw club- en kleedgebouw Brederodes, Bewonersorganisatie Monnikenhof, etc.		3.993.000			PT
TOTAAL		1.837.333	7.057.033	33.333	452.000	

Voor het vastgestelde Duurzaam Integraal Huisvestingsplan Onderwijshuisvesting moeten nog formeel de kredieten beschikbaar worden gesteld. Hier volgen conform artikel 5.3 van de Financiële Verordening nog separaat raadsvoorstellen voor. Ook voor deze kredieten geldt dat de kapitaallasten al zijn verwerkt in de begroting 2024-2027. Het betreft de volgende kredieten:

Pr.	Onderwerp/Onderwijshuisvesting	2024	2025	2026	2027	
C	Uitbr BS Het Liesveld Ameide Kandelaar	2.365.000				VB
C	Renovatie Calvijnsschool		4.580.000			VB
C	Opknappen gebouw El Boukhari				400.000	VB
C	Renovatie De Ark	3.717.000				VB
C	Nieuwbouw Hagstein Mr Vos School				5.500.000	VB
C	Duurzaamheid en gebouwencheck	1.750.000				VB
C	Toelage duurzaamheid (66,6% van verschil BENG-ENG)	353.100				VB
C	Uitbreiding Noachschool	2.150.000				VB
C	Vervangende nieuwbouw De Rank (Meerkerk) inclusief kov'			5.020.000		VB
C	Renovatie De Rank Vianen		3.970.000			VB
C	Aankoop tijdelijke onderwijshuisvesting	1.260.000	670.000			VB
C	Vervangende nieuwbouw De Springplank (Meerkerk)			2.620.000		VB
Subtotaal		11.595.100	9.220.000	7.640.000	5.900.000	
NIEUW						
C	De Regenboog (Everdingen)				1.770.000	VB
C	Inrichting groenblauw schoolplein de Ark	100.000				VB
C	Verbouwing El Boukhari	250.000				VB
C	Verbouwing Mr Vos School	850.000				VB
Totaal Onderwijshuisvesting		12.795.100	9.220.000	7.640.000	7.670.000	

Ontwikkelingen

We zien de komende jaren diverse investeringen op ons afkomen waar nu nog geen rekening mee gehouden kan worden in de begroting. Deze ontwikkelingen hebben zowel betrekking op vervanging van bestaande voorzieningen, als op voorwaardescheppende investeringen en kwaliteitsinvesteringen die voortkomen uit de Investeringsagenda

Vijfheerenlanden. Er kan nu in een enkel geval ook nog geen bedrag aan gekoppeld worden. In de onderstaande tabel zijn de ontwikkelingen opgenomen die we nu in beeld hebben. Voor één investering is een eerste indicatie opgenomen, dit plan wordt de komende tijd uitgewerkt als project in het kader van de Investeringsagenda Vijfheerenlanden. Voor al deze investeringen worden separate kredietvoorstellen aan uw raad voorgelegd.

Pr.	Onderwerp	2024	2025	2026	2027	
E	Renovatie gymzaal Noord Leerdam	396.820				W
E	Vervanging LED buitensport sportparken	598.950				W
E	Voorbereidingskrediet HSSC '61	340.000				IAV
E	Realisatie nieuw club- en kleedgebouw HSSC '61		3.493.875			IAV
E	Aanleg / omvorming wedstrijdveld v.v. Ameide natuurgras (O2 lavaveld)					
E	Aankoop grond	169.703				W
E	Aanleg / omvorming wedstrijdveld v.v. Ameide natuurgras (O2 lavaveld)					
E	Onderlaag	211.629				W
E	Aanleg / omvorming wedstrijdveld v.v. Ameide natuurgras (O2 lavaveld)					
E	Toplaag incl verlichting en afrastering	186.673				W
E	Voorbereidingskrediet renovatie / vervanging binnensportaccommodatie Lexmond		435.600			W
E	Renovatie / vervanging binnensportaccommodatie Lexmond			4.968.562		W
E	Voorbereidingskrediet toekomst locatie Het Dak en Berenschot					W
E	Realisatie toekomst locatie Het Dak en Berenschot					W
E	Voorbereidingskrediet het Eiland van Leerdam	75.000				W
TOTAAL		1.978.774	3.929.475	4.968.562	0	

Ten aanzien van deze investeringen is al wel rekening gehouden met de kapitaallasten die hieruit voortkomen. Dit maakt derhalve al wel onderdeel uit van het meerjarig beeld van deze begroting. De financiële effecten zijn als volgt:

	2024	2025	2026	2027
Kapitaallasten	n.v.t.	€ 258.000	€ 627.000	€ 786.000